

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**МІСЦЕ І РОЛЬ ЛІМЕРИКА В ДИСКУРСІ КОМІЧНОГО:
СТИЛІСТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТИ**

Виконала	студентка групи ГФ-313м Корнієнко Ліна Володимирівна
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Керівник	д. філол. н, проф. А. М. Приходько

Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет гуманітарний
Кафедра «Іноземна філологія та переклад»
Ступінь вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 035 «Філологія»
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри
доц. Н. М. Жукова

«___» грудня 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Корнієнко Ліни Володимирівни

1. Тема кваліфікаційної роботи: Місце і роль лімерика в дискурсі комічного: стилістичний та перекладацький аспекти
керівник кваліфікаційної роботи Приходько Анатолій Миколайович, доктор філологічних наук, професор кафедри «Іноземна філологія та переклад»
затверджені наказом закладу вищої освіти від «09» грудня 2024 р. № 520
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи: 20 грудня 2024 р.
3. Вихідні дані кваліфікаційної роботи: теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних дослідників: Е. Барінова; Н. Демурова; Н. Малащук-Вишневська; В. Пропп; С. Bibby; N. Knox; W. Tiggles та вибірка досліджуваних лімериків.
4. ЗМІСТ розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити): 1) поняття текстотипу «лімерик» та категорії «комічне» в сучасних лінгвістичних студіях; 2) визначення гіпероніму «текст» і гіпоніму «малоформатний віршований текст»; 3) дослідження лімериків як міждисциплінарного феномену та комічного як когнітивно-карнавальної основи лімерика; 4) традиція і тенденції в лінгвістичному вивченні комічного; 5) лексико-стилістичні особливості лімериків: фігури субституції, фігури додавання; 6) мовна гра і створення комічного: алітерація та інші фонетичні ефекти, ритмомелодика; 7) переклад лімериків українською мовою: проблеми та знахідки.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 6 рисунків, 3 таблиці.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I – II	Приходько А. М., д. філол. н., професор		
Нормоконтроль	Лещенко Г. А., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання «10» вересня 2024 року.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	вересень 2024	виконано
2.	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу	вересень 2024	виконано
3.	Складання календарного плану кваліфікаційної роботи	вересень 2024	виконано
4.	Збирання матеріалу для написання 1 та 2 розділів	вересень – жовтень 2024	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2024	виконано
6.	Підготовка розділу 2	жовтень 2024	виконано
7.	Підготовка вступу	листопад 2024	виконано
8.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад – грудень 2024	виконано
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи	грудень 2024	виконано
10.	Проходження нормоконтролю та рецензування кваліфікаційної роботи	грудень 2024	виконано
11.	Захист кваліфікаційної роботи	грудень 2024	виконано

Студентка

Корнієнко Л. В.

Керівник кваліфікаційної роботи

Приходько А. М.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 119 с., 6 рис., 3 табл., 5 додатків, 103 джерела.

Об'єкт дослідження – лімерик – як мала віршована форма / квінтет поетичного тексту.

Мета роботи – аналіз лінгвостилістичного аранжування лімериків в англomовному дискурсі комічного для розкриття мовних, стилістичних та культурних аспектів, які впливають на створення комічного ефекту у цій жанровій формі.

Методи дослідження – лінгвопоетичний метод, історичний метод, порівняльний метод, контент-аналіз, семантичний метод, соціолінгвістичний підхід.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглядається поняття гіперонім «текст» і гіпонім «малоформатний віршований текст» у вимірах дискурсології, проводиться аналіз комічного як когнітивно-карнавальної основи лімерика та розглянуто традиції і тенденції в лінгвістичному вивченні комічного. Другий розділ присвячено дослідженню стилістичних засобів творення комічного в лімериках, а також описано лексико-стилістичні особливості лімериків та проаналізовано проблеми їх перекладу українсько мовою. У висновках узагальнено результати дослідження.

ТЕКСТ, ЛІМЕРИК, КОМІЧНЕ, ТЕКСТОТИП, ФІГУРИ СУБСТИТУЦІЇ, ФІГУРИ ДОДАВАННЯ, РИТМОМЕЛОДИКА, ЛУДИЧНІСТЬ, ПЕРЕКЛАД

ЗМІСТ

Завдання на роботу

Реферат

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕСТОТИП «ЛІМЕРИК» ТА КАТЕГОРІЯ «КОМІЧНЕ» В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ	10
1.1. Гіперонім «текст» і гіпонім «малоформатний віршований текст»....	10
1.2. Лімерик як міждисциплінарний феномен	12
1.3. Комічне як дискурсивно-карнавальна основа лімерика	20
1.4. Традиція і тенденції в лінгвістичному вивченні комічного	31
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОПОЕТИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО В ЛІМЕРИКАХ	34
2.1. Мовностилістичні особливості лімериків	34
2.1.1. Роль і місце тропів у стилістичному аранжуванні лімериків ...	36
2.1.2. Стилiстично значущі синтаксичні прийоми	56
2.1.3. Фоностилістичні прийоми та евфонічні ефекти в лімериках	61
2.2. Лудичні практики, метрична організація та трансляційні прийоми...	67
2.2.1. Мовна гра та ефект комічного	67
2.2.2. Метрична організація лімеричного квінтету	84
2.2.3. Переклад лімериків українською мовою	89
ВИСНОВКИ	93
SUMMARY.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ	109
Додаток А. Преферентні стилістичні фігури	109
Додаток Б. Відсоткове співвідношення використаних метафор у лімериках	110
Додаток В. Частиномовна репрезентація гіперболи	111
Додаток Г. Різновиди риторичних питань та % уживаності в лімериках	113
Додаток Д. Тези доповіді на конференції	114

ВСТУП

Текст, віршований текст та лімерики – це різні форми літературного висловлювання, які відображають аспекти людського мислення, почуттів та уявлення про світ. У цьому дослідженні розглянемо кожную з цих форм, вивчаючи їх особливості, використання та вплив на читачів. Перш за все, звернемо увагу на звичайний текст, який є базовою формою комунікації, розглядаючи його структуру, засоби виразності та призначення в сучасному світі. Текст – будь-який письмовий матеріал, що містить послідовність слів і фраз з метою вираження думок.

Розвиток поетичного продукту через віршований текст відкриває широкі можливості виразності та креативності, дозволяючи авторам виразити свої почуття та думки у витонченій формі.

Віршований текст – це текст, який має ритмічну структуру і часто використовує літературні засоби (рима, метафора, алітерація тощо), написаний у вільному стилі або в конкретних метричних схемах – таких, як сонети, куплети, тощо.

Різновидом віршованих текстів є лімерики – короткі, але жваві віршовані твори, які завжди привертають увагу своїм гумором і несподіваністю. Лімерики мають характерний ритмічний патерн та римування. Зазвичай вони репрезентують гумористичний тон і часто використовуються для розповіді або пародії. Лімерики – це вірші короткого формату, які відрізняються гумористичним змістом і специфічною структурою. Зазвичай це п'ятирядкові твори зі складною римою та особливою метрикою. В лімериках часто використовуються лексико-стилістичні прийоми, спрямовані на створення комічного ефекту. Автори лімериків вдаються до каламбурів, алітерації, використовують неологізми та інші засоби мовної гри для досягнення жартівливого ефекту. Крім того, лімерики містять іронію та пародію на відомі теми.

Уособлюючи гумор і комічність, лімерики відтворюють певні культурні цінності, змінюючи їхню інтерпретацію через призму гротеску та карнаваль-

ного світовідчуття. Дослідження лімериків відкриває багатоцінний світ характерних ритмів, непередбачуваних кінцівок і виразного гумору. Цей жанр, викликаючи посмішки та роздуми, вражає своєю майстерністю та можливістю висловити ідеї коротко та яскраво. Лімерики стали не тільки засобом для розваг, але й важливим об'єктом вивчення для розуміння культурної спадщини та еволюції літературних жанрів. Дослідження цієї віршованої форми дозволяє зрозуміти та оцінити вплив гумору на мову та сприйняття його суспільством.

Актуальність роботи полягає в тому, що дослідження лінгвостилістичних особливостей лімериків сприяє розкриттю та розумінню механізмів творення комічного ефекту в мові. Адже лімерики, як інструмент комунікації, використовуються для сприйняття та передачі гумористичних ситуацій. Тож і їх дослідження є актуальним з кількох причин. По-перше, лімерики є важливим аспектом культурної спадщини та літературного доробку, і їх вивчення допомагає зберегти та розкрити унікальний характер різних літературних традицій. По-друге, лімерики визначаються своєю здатністю передавати глибокі ідеї та соціокультурні особливості через легкий гумор. По-третє, зростаючий інтерес науковців до віршованих форм малого формату визначає необхідність розширення знань про різні форми виразності, включаючи лімерики, які представляють унікальний взірєць поєднання легкості та глибини.

Зв'язок роботи з науковими темами і програмами. Роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри «Іноземна філологія та переклад» НУ «Запорізька політехніка» № 06124 «Лінгвосеміотичні параметри міжкультурної комунікації». Тема роботи затверджена наказом № 520 від 09.12.2024.

Об'єкт роботи – лімерик як мала віршована форма / квінтет поетичного тексту.

Предмет роботи – лінгвостилістичні засоби, використані для створення комічного в лімериках.

Метою роботи є з'ясування шляхів і способів лінгостилістичного творення комічного в англомовних лімериках.

Завдання роботи:

- теоретико-методологічний синопсис текстового продукту, яким є агноломовний лімерик;
- розкриття лексико-стилістичних механізмів творення комічного в лімериках,
- виявлення лудично-стилістичних засобів і прийомів творення комічного в лімериках.

Зазначені вище завдання допоможуть висвітлити різні аспекти лімериків, сприяючи більш глибокому розумінню цього жанру та його значення у літературі та культурі.

Матеріалом дослідження послужили тексти лімериків (близько 200 лімериків та їх переклад українською), отриманих методом суцільної вибірки (Едвард Лір «Лімерики»; «English Absurd Poetry. Limericks»; E. Lear «The Book of Nonsense»; Partridge E. «The Nonsense Words of Edward Lear and Lewis Carroll»; «The Mammoth Book of Limericks»).

Методи дослідження: *лінгвопоетичний* (розгляд формальних елементів лімериків, таких як ритм, метрика, рима та структура; вивчення лексичного та стилістичного аспектів, включаючи використання сленгу, алітерації та грайливості мови); *історичний* (дослідження історії виникнення лімериків та вивчення культурного контексту, який вплинув на становлення цього жанру); *порівняльний* (порівняння лімериків із іншими жанрами гумористичної поезії та вивчення схожостей та відмінностей) – застосування конвергенції цих методів послуговує для отримання більш повного розуміння лімериків як літературного явища та їхнього впливу на сучасність; *контент-аналіз* (аналіз змісту лімериків для визначення основних тем, мотивів і емоцій, а також вивчення особистих переживань автора); *семантичний* (дослідження значень слів і фраз, використаних у лімериках, з метою виявлення метафор, симілій та інших фігур мови); *соціолінгвістичний* (вивчення мови лімериків у контексті соціальних норм, ідентичностей та взаємодії між авторами і аудиторією, а також аналіз впливу культурних факторів на використання певних мовних форм).

Теоретичною базою дослідження послужили праці вітчизняних і зарубіжних учених: Е. Барінова [2003], В. Самохіна [2012], Н. Малащук-Вишневська [2014], А. Приходько [2004], С. Bibby [1978], N. Кнох [1961], W. Tigges [1988] та ін.

Теоретична цінність роботи визначається тим, що проведений аналіз лімериків допомагає розкрити роль гумору у вираженні культурних, соціальних та політичних реалій. Вивчення цього взаємозв'язку розширює розуміння сутності гумору як культурного явища. Лімерики відзначаються своєрідністю мови, використанням грайливості та є важливим об'єктом вивчення для розуміння взаємодії мови, культури та літератури, а також для вивчення розвитку гумористичних традицій. Теоретичне вивчення цих аспектів допомагає зрозуміти, як мовні засоби впливають на сприйняття та інтерпретацію текстів.

Практична цінність: результати дослідження лімериків сприяють розумінню та аналізу літературних жанрів, розвитку літературного мислення задля вдосконалення лінгвістичних навичок та вміння виражати ідеї гумористичним чином, що є корисним у професійному та особистому спілкуванні та у використанні стилістичних прийомів на практиці.

Наукова новизна роботи полягає у розкритті раніше невивчених аспектів лімериків, розширенні знань про цей жанр і внесення свого вкладу в розвиток мово- та літературознавства, гуманітарних наук та культурології.

Апробація роботи. Про результати доповідалися на науково-практичній конференції в НУ «Запорізька політехніка-2024» на тему «Лімерик як дискурсивний жанр англomовної карнавальної культури» (див. Додаток Д).

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 103 позицій, та п'яти додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕСТОТИП «ЛІМЕРИК» ТА КАТЕГОРІЯ «КОМІЧНЕ» В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

У першому розділі розглянуто категорію «комічне», у зв'язку з чим аналізуються такі ключові поняття, як «комічне» та «лімерик», розглядається природа комічного як естетичного феномену. Розділ також присвячено взаємозв'язку лімериків і комічного, тенденціям лінгвостилістичного аналізу комічного.

1.1. Гіперонім «текст» і гіпонім «малоформатний віршований текст»

Текст, як один із способів існування мови, здатний відбивати національно-культурну специфіку того або іншого етносу. У сучасній лінгвістиці розрізняють культурно-нейтральні й культурно-марковані тексти [Кузнєцова 2001, с. 221]. Тексти малих жанрів сприяють збереженню і передачі колективного досвіду між поколіннями. Вони набувають культурної маркованості, адже через них можна зрозуміти особливості мислення нації та поглянути на світ очима представників цієї культури.

Як частина літератури, текст співвідноситься з грою за змістом і з ритуалом за формою. Текст акумулює реальні та ірреальні події, зберігає традиції минулих часів, нові моделі картин світу створюються у вигадках і фантазіях [Барт 2001, с. 492]. Тексти відрізняються структурною, композиційною та інформаційною єдністю. До основних категорій науковці відносять категорії зв'язності, повторюваності та інформативності, що викликає появу такого терміну як «стандартний» або «типовий». Типові тексти – це завершені інформаційні одиниці, орієнтовані на певну функцію, зі структурною та змістовною організацією, прагматично-комунікативні, доступні для інтерпретації, а також дискретні за формою і змістом.

Важливе місце у науковій парадигмі посідають тексти малого жанру, в іншій термінології – тексти малої форми, малі жанри, малі епічні жанри, текст-формула, мінімальні тексти, тексти малого обсягу [Лактіонов 2021, с. 18]. Це відносно короткі тексти, такі як прислів'я, приказки, загадки, пісні, байки, лімерики, анекдоти, афоризми, жарти тощо.

В українському та зарубіжному мовознавстві вивченням таких типів текстів займаються С. Швачко, І. Кобякова, С. Подолкова, В. Самохіна, Г. Козловська, О. Коломієць, Г. Чуланова, С. Шевченко, Ю. Главацька, О. Ємець, М. Гаршина, А. Птушка, О. Содель, О. Анастасьєва, Т. Смоляна, Т. Панасенко, Н. Титова, О. Корень, З. Коцюба, С. Шепітько тощо.

Відповідно до теми кваліфікаційної роботи, розглянемо малоформатний віршований текст, який представлений у вигляді лімериків – коротких, відомих з давніх часів пісеньок, походження яких пов'язують з містечком [Петрова 2013, с. 240] Лімерик, де їх нібито співали протягом довгих десятиріч на класичних пірах. Йдучи містами, їх співали бражники, зазиваючи людей до рідного міста: *O, won't you come up, come all the way up, Come all the way up to Limerick?* Пізніше бражники скоротили свої пісеньки до п'яти строк та імпровізували, намагаючись довше та виразніше продовжувати свій виступ.

Написанням таких нонсенсів займались й Л. Керолл, В. Коупер, К. Сمارт. Поштовхом до дослідження лімериків були перші народні форми цих творів, які пізніше були змінені. Наприкінці першого рядка називається місто чи селище, де живе герой; далі розповідається його коротка історія чи опис якогось вчинку, а останній рядок повторює перший разом із оцінним епітетом. Едвард Лір розвинув цей жанр і створив чітку поетичну форму лімерика. Римувались перший і другий рядок з п'ятим, а третій – з четвертим (аабба). У першому, другому і п'ятому рядках мав бути правильний анапест, а останній рядок з незначними змінами повторював перший, як за змістом, так і за формою. Третій і четвертий рядки мали по дві стопи. Форма лімерика була чітко зафіксованою; «вони писались трьохстопним анапестом; перша строчка

завжди починалась у такий спосіб: «*There was a young man of...* », а закінчувалась назвою міста або країни».

Т. Петровою [Петрова 2013, с. 241] була започаткована класифікація лімериків за тематикою: висміювання традиційного світосприйняття англійського міщанина; пародія на національну логіку, тобто герої намагаються жити за якимись правилами, доводячи їх до абсурду; іронічне відношення та глузування звичаїв і відомих усім істин; безхитрісне сприйняття світу очима дитини, де своєрідна наївність виявляється мудрішою за логічне обміркування певних речей. Також лімерики мають низку певних жанрових особливостей: широкий контекст, який надає можливість багатогранного пояснення (*There was a young Lady named Bright who travelled much faster than light*); парадоксальність та неочікуваний вихід із ситуації; навичка бачити абсурд та комічно реагувати на нього. Пор. [Lear, EP]:

<i>There was a young man from Laconia,</i>	<i>There was an Old Man on whose nose,</i>
<i>Whose mother-in-law had pneumonia.</i>	<i>Most birds of the air could repose,</i>
<i>He hoped for the worst,</i>	<i>But they all flew away,</i>
<i>And after March first,</i>	<i>At the closing of day,</i>
<i>They buried her neath a begoni.</i>	<i>Which relieved that Old Man and his nose.</i>

Тексти малого жанру відрізняються стислою формою, народним забарвленням за ідейним спрямуванням й гумористичною тональністю. Подальшим кроком у нашому науковому доробку вважаємо окреслення проблеми визначення лімериків як міждисциплінарного феномена.

1.2. Лімерик як міждисциплінарний феномен

Лімерик як міждисциплінарний феномен займає особливе місце в гуманітарних науках та культурології, оскільки його розглядають та досліджують в контексті різних наукових дисциплін, об'єднуючи підходи різних наукових

областей. Як унікальне явище англійської поезії, лімерик відображає національну картину світу та культурні особливості мислення англійців.

Вивченням походження та лінгвостилістичним аналізом лімериків займалися такі вчені, як О. Артемова [2004], Н. Демурова [2003], Н. Малащук-Вишневська [2014], В. Тігес [Tigges 1988], М. Роуз [Rose 1979]. Існує безліч гіпотез щодо походження цього терміну, включаючи те, що він походить від ірландського *a merry lay*, що означає «весела пісня».

Філософія вивчає лімерики як форму літературного вираження, що відображає глибокі філософські та культурні аспекти суспільства. У філософському контексті лімерики використовувалися для висловлення та обговорення іронічних або саркастичних поглядів на життя, суспільство та людську природу, для висловлення та обговорення іронічних або саркастичних поглядів на життя, суспільство та людську природу. Філософи аналізують їх структуру, мовний зв'язок та смислові відтінки з метою розуміння глибших значень, що містяться в цих віршах.

Довкола історії походження лімериків існує багато легенд і домислів. Так, В. Тігес стверджує [Tigges 1988], що ще Арістофан (V-IV ст. до н.е.) використовував лімерики у своїх п'єсах. К. Біббі ідентифікував лімерик, який номінує лева, а саме у манускрипті XIV ст., який й досі зберігається в Британському музеї [Bibby 1978]. Лімерики ідентифікують у п'єсах Шекспіра (загалом такі лімерики стосуються епізодів, пов'язаних з народною пісенною творчістю – як, наприклад, пісня вже божевільної Офелії в «Гамлеті») і в Бена Джонсона.

Найбільш поширена теорія виникнення лімериків належить Л. Ріду, який збирав, видавав і сам їх писав. Згідно з цією теорією лімерики співалися, а не декламувалися, причому це була імпровізація, а зміст їх був різним, не змінювався лише рефрен, що виконувався хором.

Термін «лімерик» означає форму короткого жартівливого вірша, що з'явився у Великій Британії [Ємець 2008, с. 125], який заснований на обіграванні нісенітниць. Він традиційно має п'ять рядків, де два перших римуються з

останнім, тобто побудований за схемою AABBA [Нечкалюк 2019, с. 19], при цьому 3-й і 4-й рядки мають менше складів. Сюжетно лімерик будується приблизно так: у першому рядку говориться, хто такий герой вірша і звідки він, у другому – що він зробив, а далі – що з цього вийшло [Нечкалюк 2019, с. 52]. Інакше кажучи, когнітивна структура лімериків окреслюється фреймом «ХТО – ЩО – ЯК».

Ритмічний малюнок вірша має музичний характер, що відображає його початкове використання як застільних пісень в Ірландії, особливо популярних у місті Лімерик. Пор. [Lear, EP]:

<i>There was an Old Man of Madras,</i>	<i>There was an Old Man of Corfu,</i>
<i>Who rode on a cream-coloured ass;</i>	<i>Who never knew what he should do;</i>
<i>But the length of its ears</i>	<i>So he rushed up and down</i>
<i>So promoted his fears,</i>	<i>Till the sun made him brown,</i>
<i>That it killed that Old Man of Madras.</i>	<i>That bewildered Old Man of Corfu.</i>

Визначення, що наводиться у «Літературознавчій енциклопедії», має таку інтерпретацію: «лімерик – жанр гумористичної поезії, що походить з Ірландії та Великої Британії» [ЛЕ 2007, с. 557]. Тому вважаємо його жартівливою епіграмою на будь-яку тему, для якої характерні комічні або гротескні елементи, параномазії, каламбури. Лімерик – «жанр гумористичної поезії, джерелом якої є фольклор, імпровізована застільна пісня, нісенітниця, названий за ірландським містом Лімерик» [ЛЕ 2007, с. 557].

Поняття з'явилося у словниках приблизно в 1876 році, хоча вживалося значно раніше. Його використовував англійський художник і поет Е. Лір, який змінив традиційну віршовану форму, назвав його нонсенсом [Єременко 2018]. Йдеться про жартівливі епіграми будь-якої тематики, яким властиві комічно-гротескні деталі (каламбури). Слово «лімерик» не використовувалося Е. Ліром для позначення його жартівливих віршів, а вперше з'явилося у друкованому вигляді лише після його смерті. Адже у 1821 році вийшла перша збірка лімериків, які були відомі як анонімні вірші в усній традиції.

Літературознавство аналізує лімерики як літературний жанр, що має свої особливості структури, стилю та мови. Дослідники вважають, що початком виникнення терміну *лімерик* є 70-і роки XIX ст. У будь-якому разі у словниках він з'явився лише в 1890 році [Bibby 1978; Crystal 2001; Кнох 1961; Tigges 1988]. Наразі існують припущення, що термін *limerick* є похідним від імені Е. Ліра (тобто: *Lear* + *lyric*) – припущення дотепні, але навряд чи правильні. Дехто пов'язує слово «лімерик» з рибальством, так званим лімерікським гачком (*with a very peculiar bend; very catchy*).

Попри яскраво виражений дидактичний характер, лімерики ніколи не входили до розряду дитячої літератури. Натомість вони стали невід'ємною частиною мовної культури англomовних народів світу.

З кінця XIX ст. лімерики стали широко відомими, і їх написанням захопилися відомі письменники: Д. Голсуорсі, Л. Керролл, Р. Кіплінг, М. Твен та інші. Багато лімериків залишаються без авторства, а в сучасних англomовних країнах навіть проводяться жартівливі змагання фанатів. Лімерики вражають своїм гумором і простотою, характерним ритмом, використанням неологізмів, ексцентричністю, а їхня форма й надалі продовжує розвиватися.

У XIX-XX ст. лімерики набувають все більшої популярності, привертаючи увагу анонімних авторів та відомих письменників, таких, як А. Азімов, Р. Кіплінг, О. Неш, У. Оден, Р. Фрост, О. Хакслі та ін. Лімерики цих авторів відрізняються витонченим фонологічним і графічним стилем, що робить їх особливими серед інших творів жанру.

Фольклористика досліджує лімерики як частину народної культури та усних традицій, як приклади усної народної поезії або фольклорних жартів. Фольклористи вивчають, як лімерики відображають культурні та соціальні аспекти та традиції різних народів та етнічних груп. З появою авторських творів розширюється тематика лімериків, сюжети стають складнішими, а сам жанр використовується театральними і політичними критиками. Натомість, сучасні лімерики часто містять алюзії на наукові, художні і політичні теми для відображення сучасної культурної обстановки. Однак, специфічні особливості лі-

мерика (фіксована поетична форма, сувора сюжетна композиція, гумористичний характер викладу) залишаються незмінними. Пор. [Lear, EP]:

*There was an Old Person of Shields, Who always begged everyone's pardon.
Who frequented the valleys and fields; When they asked him,
All the mice and the cats, 'What for?'
And the snakes and the rats, He replied, 'You're a bore!
Followed after that Person of Shields. And I trust you'!! go out of my garden.*

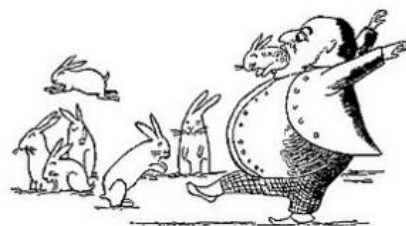
Графічно вербалізований гумор проявляється у формі гри з графічними елементами мови; це найнижчий рівень мовного використання, який має певні норми, але також містить комічний ефект. Важливими є не лише формат чи розбірливість шрифту, а й взаємозв'язок між шрифтами, розташування рядків, використання курсиву, великих літер, знаків пунктуації, лапок та цифр. Для створення комічного ефекту застосовуються різноманітні графічні засоби виразності (експресії) (див. Малюнки наведені нижче). Пор.:

*There was an **Old Person** whose habits
Induced him to feed upon rabbits;
When he'd eaten eighteen
He turned perfectly green,
Upon which he relinquished those habits.*

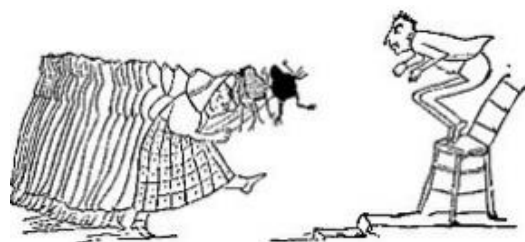
[Lear, EP]

*There was an **Old Person** of **Rhodes**,
Who strongly objected to toads;
He paid several cousins
To catch them by dozens,
That futile **Old Person** of **Rhodes**.*

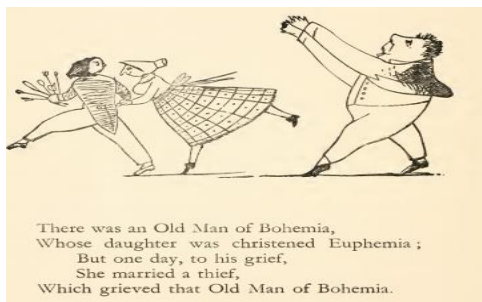
[Lear, EP]

[Lear, EP]

[Lear, EP]

[Lear, EP]

[Lear, EP]

Форма лімерика отримала подальший розвиток вже й у нашому столітті. Проте найбільш яскраво вона розцвіла завдяки численним анонімам, які створюють «масову» літературу сучасності. Нові лімерики продовжують традиції Е. Ліра, доповнюючи їх актуальними темами – від політики до новітніх наукових досягнень. Їх форма стає дедалі витонченішою.

Особливий розвиток отримав тип лімерика, відомий як «візуальний» або «орфографічний», де принцип спрощення англійської орфографії, використаний Е. Ліром, створює ефект подвійної переверзії. Наприклад, він римував *poker* з *ochre*, «виправляючи» правопис останнього на *oker*. Це породжує новий вигляд «орфографічної» ексцентріади, оскільки англійська мова надає для цього широкі можливості.

Психологія розглядає лімерики як засіб вираження емоцій та психологічних станів. Вони слугують для виразу гумору, сарказму, страху, радості тощо. Психологи досліджують, як лімерики впливають на емоційний стан людини, їх можливі психологічні ефекти відображення та регуляції емоцій.

Лімерик, як текст, володіє усіма характеристиками структурної і смислової одиниці, такими як зв'язність і завершеність. У контексті класифікації текстів з урахуванням функціонально-прагматичного параметра та структури тексту, лімерик розглядаємо як **текст-опис** з включеною оцінкою. Ця характеристика виникає з оцінної спрямованості текстів лімерика та їхнього впливу на формування системи цінностей у свідомості читача. Щодо структури лімерика, його особливістю є малий формат і надзвичайно стислий виклад подій [Нечкалюк 2019]. Всю історію, включаючи зав'язку, розвиток подій, кульмінацію і розв'язку, висловлено в межах п'яти віршованих рядків.

За всіма цими аспектами лімерик виявляється унікальним жанром, володіючи не лише гумористичним змістом, але й виразною текстовою структурою та прагматичною спрямованістю. Основна важливість лімерика полягає в його приналежності до народної культури та здатності відображати «комічне», дозволяючи фіксувати у мові елементи архаїчної традиції комічного, що збереглося у гумористичних жанрах.

Комічне, в якому лімерик знаходить своє втілення, створює світ «іншого життя» та «іншого світу», де смішне виявляється там, де в реальності є серйозне, а герої кидають виклик прийнятим у суспільстві нормам. Вони ведуть себе легковажно та неординарно, порушуючи звичні норми і викликаючи сміх. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Person of Brill,</i>	<i>There was a Young Person in Red</i>
<i>Who purchased a Shirt with a Frill;</i>	<i>Who carefully covered her Head,</i>
<i>But they said, 'Don't you wish</i>	<i>With a bonnet of leather,</i>
<i>You mayn't look like a fish,</i>	<i>And three lines of feather,</i>
<i>You obsequious Old Person of Brill?</i>	<i>Besides some long ribands of red.</i>

Комічний ефект у лімеріку виникає завдяки абсурдності змісту або безглуздій поведінці персонажів і їх характерів. Тому в основу лімерика покладено абсурд, нісенітницю, як зазначає О. Артемова [2004, с. 83–84], має бути логічно організована. Або, не маючи очевидної логічності викладу, повинна містити якийсь абсурдний сенс («*sensible nonsense or nonsensical sense*»). Автори, що пишуть лімерики, зазвичай, дотримуються одного з двох підходів. З одного боку, суворо дотримуються всіх технічних особливостей форми при тому, що описувана ситуація є досить гротесковою. Прихильники іншого напрямку роблять основну ставку на дотепну, незвичайну розв'язку, яку містить останній рядок, надаючи великого значення оригінальності рими.

Герої лімерика, володіючи химерною зовнішністю та надзвичайними здібностями, стають агентами карнавальної свідомості. Їх неймовірні тілесні спотворення і вчинки складають гротескную картину, створюючи «світ навиво-

ріт», де все перевернуте з ніг на голову. Поп. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Man with a nose,</i>	<i>There was an Old Man of Nepaul,</i>
<i>Who said, – If you choose to suppose</i>	<i>From his horse had a terrible fall;</i>
<i>That my nose is too long,</i>	<i>But, though split quite in two,</i>
<i>You are certainly wrong,</i>	<i>By some very strong glue,</i>
<i>That ... man with a nose.</i>	<i>They mended that Man of Nepaul.</i>

Мовознавство аналізує структуру, мовний склад та лінгвістичні особливості, а дослідники вивчають мовні засоби, вживані у лімериках, їх семантику та вплив на розвиток мови та мовлення. Вчені звертають увагу на такі мовні елементи як рима, ритм, метрика, вживання лексичних одиниць, синтаксична будова тощо. Щодо семантики, мовознавці вивчають, які конкретні слова та образи використовуються в лімериках, як вони співвідносяться з контекстом віршу та як впливають на його сприйняття та розуміння, на формування нових слів, фраз, мовних конструкцій чи зміну значень і вживання існуючих лексичних одиниць, що дозволяє отримати глибше розуміння жанру лімериків і мови, в якій вони створені, виявити їх роль у культурному та мовному контексті (див. табл. 1.1).

Табл. 1.1

Основні ознаки літературно-поетичного жанру «лімерик»

Жанрова ознака	Параметри
Ритмічна структура	Лімерики мають характерний ритм і метрику, що визначається кількістю складів у кожному рядку
Рима	Зазвичай лімерики мають складну схему римування, де перший, другий та п'ятий рядки римуються між собою, а також третій та четвертий
Легкість та гумористичний тон	Лімерики часто використовуються для виразу гумору та сарказму, що відображається у їхньому стилі та

	тематиці
Розмір (короткість)	Ці вірші мають обмежену кількість рядків та стислий формат, що робить їх легко читабельними та запам'ятовуваними
Сюжетна непередбачуваність	Лімерики часто мають несподівані або нестандартні завершення, що додає їм іронії та неочікуваності

Загалом, лімерики відрізняються своєрідністю та унікальністю: їхній ритм, рима, гумористичний тон та стислий формат роблять їх впізнаваними та запам'ятовуваними. Лімерики виявляють глибокий зміст через гру слів і образів, що передається у віршованій формі. Їхня специфіка полягає в тому, що вони виглядають безглуздими, але водночас несуть певне «повчальне» навантаження, навчають свою аудиторію непрямим чином, використовуючи мовні засоби та образи, щоб зробити це розважальним і цікавим, відображаючи етнокультурну специфіку англійської комунікативної поведінки. Незважаючи на зовнішню простоту іграшкового характеру лімериків, вони містять в собі важливі культурні цінності, що номінує їх не лише гумористичними творами, але й формами передачі культурних стереотипів та цінностей англійського лінгвокультурного співтовариства.

Отже, лімерики зі своїм комічним змістом виступають як вельми оригінальна форма літературної творчості, яка поєднує в собі комічний ефект, культурну традицію та дидактичну функцію. Лімерики, як міждисциплінарний феномен, виконують функції: створюють гумористичний ефект, відтворюють певні культурні цінності через призму гротеску та карнавального світовідчуття, виявляють глибокі життєві смисли і мають важливе виховне значення. Їхня специфіка полягає в умінні використовувати мовні засоби та образи для того, щоб розважати й навчати аудиторію. Такий підхід робить лімерики цікавим явищем в літературному мистецтві, яке поєднує в собі розвагу, гумор та передачу культурних аспектів.

1.3. Комічне як дискурсивно-карнавальна основа лімерика

Будь-який художній текст містить ідею, яка визначає використання певних мовно-стилістичних засобів. Частина художньої літератури, поряд з глибокими твердженнями, містить елементи комічного та ексцентричного, які уособлюють реальне або вигадане життя, яке не може існувати без гумору. Гумор є важливим аспектом нормального функціонування суспільства, виступаючи елементом творчості та освітнього процесу. Створення чіткої та максимально повної класифікації відтінків комічного є складним завданням, оскільки межі між ними часто є хиткими і таким, що важко визначити.

Донині не існує чіткої теорії комічного через розмитість меж і великої кількості близьких понять. Як складне соціокультурне явище, комічне вимагає різнобічного підходу як в інтра-, так і в екстралінгвістичних аспектах.

Засновником психологічного підходу до визначення гумору вважаємо З. Фрейда. У своїх працях він описував почуття задоволення, при цьому розглядаючи комічне через механізм витіснення та економію психічної енергії. В основі комічного, на думку З. Фрейда, завжди вбачається посыл до несвідомого, витисненого зі свідомості. Сучасні ж дослідження комічного представлені науковими працями таких вчених, як: С. Аттардо, В. Бойда, В. Раскіна, які розмірковують про форми і соціальну роль комічного, виокремлюючи такі функції: пізнавальну, розважальну і терапевтичну.

Питання щодо тлумачення поняття комічного є одним з найскладніших і дискусійних у філології. Тому слід встановити, що ж таке комічне, гумор, смішне і всі поняття, що корелюють з комічним. Комічне – «надзвичайно складна для вивчення естетична категорія, а історія дослідження сягає корінням далеко в минуле» [Аристотель 1967, с. 45]. Найвідоміше визначення комічного дав ще Аристотель. Комічне, на його думку, відображає все порівняно погане в людині. Але воно показує вади не в усій повноті, а лише тією мірою, якою смішне виступає частиною невірорідного. Смішне, за Аристотелем, – це якась помилка або неподобство, тільки не шкідливе і не згубне. Як приклад,

він наводить потворну комічну маску, але без виразу страждання [Аристотель 1967, с. 46].

Платон визначав комічне через потворне, негідне для вільних громадян ідеальної держави, протиставляючи комічне серйозному. Цицерон писав, що предметом дотепності або жарту не мають бути вади і злочини, які вимагають серйозного покарання. Не слід висміювати жалюгідних людей або закоханих, «предметом насмішок можуть бути ті слабкості, які трапляються в житті людей, не дуже поважаних, не дуже нещасних і тих, які не заслуговують страти за свої лиходійства» [Философская энциклопедия 1962, с. 573]. Комічне завжди смішне – в цьому полягає особливість його сприйняття. Водночас, на відміну від смішного, «комічне носить соціальний і суспільний характер, воно пов'язане із затвердженням позитивного естетичного ідеалу» [Прохватило 2017, с. 52].

Протиріччя, контраст, невідповідність між «ідеальним», повноцінним, значущим і недосконалим, неповноцінним вмістом або формою розглянутого предмета або явища – базовий фактор виникнення комічного ефекту. Почуття комічного виходить з виявлення цієї суперечності [Степанова 2009, с. 7]. Однак, тільки протиріччя замало для виникнення ефекту комічного. Створення комічного ефекту засноване на грі зі змістом, що відрізняється різноманітністю типів, стратегій і правил, набір яких різний залежно від безлічі аспектів, в тому числі культурного і соціального середовища, темпорального простору у різних народів [Кононова 2013]. Так, виникнення комічного обумовлено особливістю індивідуального людського сприйняття дійсності і культурним досвідом та умовами існування. У різних народів існує своя культурна традиція над чим сміятися, а що сприймати серйозно. Пор. [Lear, EP]:

<i>There was an Old Person from Gretna,</i>	Цей вірш ілюструє такі особливості лі-
<i>Who rushed down the crater of Etna;</i>	мериків, як гумористичний тон, неспо-
<i>When they said, 'Is it hot?'</i>	діваність та іронічне завершення. Ав-
<i>He replied, 'No, it's not!'</i>	тор створює гумористичний образ ста-
	рої особи з міста Гретна, яка вирушає

вниз по кратеру Етни, що суперечить розумові та очевидності, оскільки сходження в кратер вулкану Етна – це небезпечна дія, і це є неможливим для старої людини. Сюжет викликає сміх через свою абсурдність.

*There was an Old Man, on whose nose,
Most birds of the air could repose;
But they all flew away
At the closing of day,
Which relieved that Old Man and his
nose.*

Автор створює комічний образ старого чоловіка, на ніс якого можуть спокійно сідати птахи, що є незвичайним та абсурдним та викликає сміх.

*There was an Old Man of Nepaul,
From his horse had a terrible fall;
But, though split quite in two,
By some very strong glue,
They mended that Man of Nepaul.*

Автор відображає як жителі Непалу «зцілили» дідка, що впав з коня і розлетівся на половинки. Абсурдним є те, що вони склеїли його дуже сильним клеєм, але й свідчить про турботу по відношенню до героя, про бажання допомогти йому.

*The was an Old Person of Prague,
Who was suddenly seized with the
Plague;
But they gave him some butter,
Which caused him to mutter,
And cured that Old Person of Prague.*

У цьому лімерику діду з Праги пощастило більше, бо його зцілили від чуми смішним способом – дали йому трохи вершкового масла – це абсурд. Попри те, що чума – це заразна хвороба, вона не викликала неприязні в оточуючих і не спричинила вигнання старого з суспільства. Навпаки, йому допомогли, але замість подяки дід весь час бурчав собі під ніс.

На місце каузального пояснення світу приходить синергетика, що дозволяє орієнтуватися в різних системах. Нелінійний детермінізм, а контекстуальність, що показує змішання різних сфер життя у складних системах, стала показником науковості. Відбувається поворот від аналізу структури до того, що лежить поза нею: до поля можливостей, де взаємодіють фрагменти історії, моралі, політики, художньої практики, які сприймаються і передаються за допомогою послідовності знаків. Тому, весь світ перетворюється в текст, занурений в інтер- та інтрадискурс [Dijk 1996, с. 87].

Специфіку взаємин людини зі світом виражає поняття картини світу, в структурі якої представлений концепт «комічне» як її фрагмент та стійке культурно-національне уявлення про явище і ситуації. Концептуальне поняття «комічне», яке існує в області наукового знання, представлено у вигляді моделі, що включає в себе різні концепти, утворені на основі семантичних полів [Монастирська 2018, с. 170]. Комічне стосується різних аспектів людського буття, тому дослідження даної категорії розділилося на декілька категорій: з точки зору філософії, психології, лінгвістики, естетики, соціології, лінгвокультурології, літературознавства, мистецтвознавства. Концепт «комічне» відбивається в лімерику і закріплюється в ньому за рахунок частого звернення, що дозволяє говорити про лімерики як про прецедентний текст. Лімерику притаманні характерні риси англійського гумору (див. Рис. 1.1).

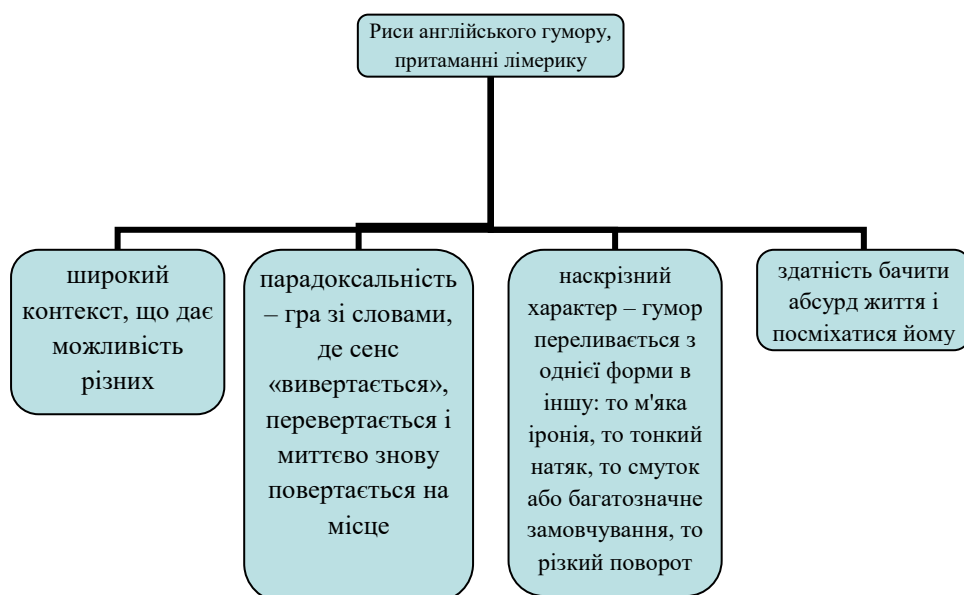

Рис. 1.1. Характерні риси англійського гумору, притаманні лімерику

Комічне є «складним і суперечливим явищем, яке має об'єктивні та суб'єктивні аспекти, втілюючись через використання мовних засобів, які утворюють художню картину світу, транслюють інформацію про взаємодію мови і дійсності, відтворюють сприйняття та оцінку організації світу автором художнього тексту» [Монастирська 2018, с. 171].

О. Шапошник вважає, що ще однією умовою виникнення комічного є розуміння, стверджуючи, що незрозуміле не може бути смішним, бо перш ніж засміятися з анекдоту, його потрібно зрозуміти Пор. [Шапошник 2009, с. 101].

Комічне є синонімом смішного, але не все смішне є комічним. Сміх завжди є особистою реакцією і не завжди має суспільний характер, тоді як смішне охоплює ширшу категорію, ніж комічне. Естетична природа та соціальний характер виділяють комічне серед багатьох явищ, здатних провокувати сміх [Чумейко 2007, с. 82]. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Man who said, How Shall I flee from that horrible cow? I will sit on this stile, And continue to smile, Which may soften the heart of that cow.</i>	Лімерик ілюструє гумористичний тон та несподіваність, які є характерними для лімериків. Автор створює комічну ситуацію, де старий чоловік розмірковує, як втекти від жахливої корови. Це надає образу абсурдності та комічності. Далі, він вирішує, що найкращим способом залишитися в безпеці є сидіти на паркані і посміхатися, сподіваючись, що це розчулить серце корови. Це рішення також є несподіваним і комічним, оскільки воно не має раціонального пояснення та видається незвичайним.
--	---

<i>There was an Old Man in a tree, Who was horribly bored by a ...; When they said, 'Does it buzz?'</i>	Автор створює комічний образ старого чоловіка, який сидить на дереві та відчуває нудьгу, що є абсурдною та незвичайною
--	---

*He replied, 'Yes, it ...!'
'It's a regular brute of a Bee!'*

ситуацією для лімерика. Далі, у вірші виникає несподіване питання про те, чи брязкає щось. Відповідь старого чоловіка, що це бджола, є комічною. Рішення здається нелогічним, але ідентифікує характерну рису лімериків – несподіваність та абсурдність.

Відомо, що комічне – це категорія естетики, що виражає в формі осміяння історично обумовлену (повну або часткову) невідповідність явища, діяльності або поведінки людей, їх традиціям і звичаям, об'єктивному ходу речей і їх естетичному ідеалу. Комічне, вивчення якого почалося в естетиці, визначається як «одна з основних естетичних категорій, що відображає життєві явища, що характеризуються внутрішньою протилежністю, невідповідністю між тим, чим вони є і тим, за що вони себе видають»; «естетична категорія, що відображає невідповідність між недосконалим, неповноцінним змістом явища чи предмета і його формою, що претендує на повноцінність і значущість, між важливою дією і її недосконалим результатом, високою метою і непридатним засобом» [Бацевич 2006, с. 92].

Загальне естетичне розуміння природи комічного ґрунтується на невідповідності між дією і результатом, метою і засобами тощо. Комічне – це складна та багатогранна естетична категорія, яка охоплює об'єкти з певною мірою осміяння, включає безліч елементів і залежить від різних факторів, таким чином виокремлюють п'ять видів комічного (див. Рис. 1.2).

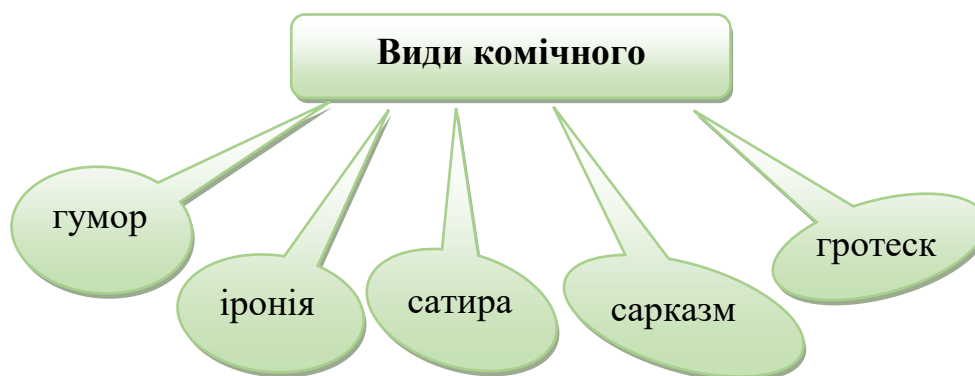

Рис. 1.2. Види комічного

Поняття «гумор» визначається як різновид комічного, що полягає у зображенні будь-чого (людини, ситуації, предмета) у жартівливому тоні та здатність виявляти смішну сторону в будь-якому аспекті і вміння характеризувати все комічно [Щербина 1977, с. 68]. Почуття гумору розглядається як здатність розуміти і сприймати смішне як щось емоційне, інтелектуальне, естетичне та моральне почуття.

Наступний вид комічного – іронія – це «приховане глузування, уживання слова в протилежному значенні, унаслідок чого початково позитивне висловлювання приймає негативний підтекст» [Літературознавча енциклопедія 2007, с. 437]. Сутність іронії полягає в приписуванні певному об'єкту або ситуації властивостей, які їм не властиві, що дозволяє створювати негативні або комічні характеристики. Іронія, зазвичай, супроводжується специфічною інтонацією, яку в письмовій формі можна відтворити за допомогою лапок або зміни порядку слів у реченні. Український літературознавець Р. Семків зазначає, що основою іронії є полісемія, а кожне іронічне висловлювання має багатозначний характер, тобто є полісемічним [Семків 2004, с. 17].

Що стосується сатири, то це жанр, що передбачає гостру критику, різке висміювання та засудження негативних явищ у суспільстві, а також соціальних і людських вад. Іноді сатиру описують як злий гумор, який служить не лише для створення комічного ефекту, але й спирається на філософські та моральні засади [Літературознавча енциклопедія 2007, с. 509].

Сарказм – «в'їдлива, викривальна, дошкульна насмішка, сповнена презирства» [ЛЕ 2007, с. 367], яка має негативне забарвлення і вказує на недоліки людини чи предмета. Зазвичай сарказм спрямований на висміювання людських вад, а також зловживань політиків, чиновників і можновладців.

Гротеск – тип художньої образності, в якому відбувається зіткнення реального з фантастичним, потворного з прекрасним, трагічного з комічним, що веде до абсурду. Це найвищий ступінь комічного, який дозволяє створити унікальний «гротескний світ» [ЛЕ 2007, с. 136]. Гротеск завжди є відхиленням

від норми, умовністю, перебільшенням та навмисною карикатурністю, що робить його популярним у сатиричних цілях.

Найчастіше комічне вживається синонімічно з поняттями «смішне» і «гумор». Такі дослідники, як С. Аттарді, Б. Дземідюк стверджують, що ці поняття не повинні вживатися в синонімічних значеннях, так як у «смішному» сміх використовується в більш широких сферах і пов'язаний з фізичною реакцією, а поняття «гумор» позначає один з видів комічного. Більш того, спостерігаються відмінності у використанні термінів в іноземних та українській мовах. Розвинуте почуття гумору передбачає отримання задоволення від несподіваних «відкриттів», пов'язаних із використанням мовних одиниць, а також від вміння творчо застосовувати свої мовні здібності в контексті мовної гри. Мовна гра базується на порушенні звичних системних відносин і тісно пов'язана з категорією комічного. Гра слів сприяє створенню гумористичних, сатиричних і саркастичних ефектів [Бокова 2017, с. 45].

Комічне проявляється по-різному: у невідповідності нового і старого, змісту і форми, мети і засобів, дії та обставин, реальної сутності людини і його думки про себе. Комічне визначає характер багатьох літературних жанрів, зокрема комедії, байки, сатиричного роману, фейлетону та лімерика. У фокусі нашого дослідження саме лімерики. Настільки ж очевидним є їх тісний зв'язок з комічним. Комічне є також соціальним явищем як з об'єктивної (властивості предмета), так і суб'єктивної (характер сприйняття) сторони. Погоджуємося з думкою О. Шумейко, що в «комічному як художньоестетичному явищі відображено осмислення стану речей у полі аксіологічної семантики» (справжній / фальшивий, добрий / злий, гарний / поганий та ін.), тому структура комічного образу різною мірою визначає мовні одиниці з емоційно-оцінним значенням [Шумейко 2007, с. 44].

Отже, комічне являє собою багатоаспектне явище, у якому взаємодіють передусім естетичні, соціальні та лінгвістичні складники. Саме поняття комічного об'єднує предметні сфери різних галузей науки – від мовної гри до глобальних філософських побудов. Погоджуємося із твердженням Ж. Дерріда,

який зазначає: «комічність того чи іншого об'єкта, закладено або в якостях самого об'єкта комічного бачення, або ж в особливостях реакції суб'єкта» [Дерріда 2001, с. 617]. Перший тип комічного базується на констатації незвичних характеристик об'єкта, серед яких ідентифікуємо контрастність, невідповідність, суперечливість та помилковість. У другому типі розглядаються почуття, емоції та психічні стани, що виникають у людини під час сміху.

Важливим невирішеним питанням у проблематиці комічного залишається принцип, за яким невідповідність між двома чи більше явищами викликає комічний ефект. Природа комічного як універсального явища естетичної діяльності людини визначає його характерну рису – взаємодію загальнолюдського та національного, що зумовлено історичними факторами. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Man with a beard,</i>	<i>There was an Old Lady of Chertsey,</i>
<i>Who said, 'It is just as I feared!</i>	<i>Who made a remarkable curtsey;</i>
<i>Two Owls and a Hen,</i>	<i>She twirled round and round,</i>
<i>Four Larks and a Wren,</i>	<i>Till she sunk underground,</i>
<i>Have all built their nests in my beard!</i>	<i>Which distressed all the people of Chertsey.</i>

Ці лімерики ілюструють комічні ситуації. У першому вірші ми бачимо старого чоловіка, який виявляє, що різні птахи побудували свої гнізда у його бороді. Це сцена, яка є незвичайною та комічною, оскільки зазвичай такі речі не трапляються в реальному житті. У другому вірші, стара леді виконує поклін, який також є абсурдним, оскільки призводить до її потрапляння під землю. Обидва вірші створюють комічний ефект через абсурдність ситуацій. Така взаємодія загальнолюдських та національних елементів відображається у комічних образах та ситуаціях, оскільки вони демонструють загальні та універсальні аспекти гумору, специфічні риси та традиції конкретної нації.

Комічне як явище визначається не лише смішним об'єктом чи ситуацією, а й естетичними та емоційними аспектами виникнення сміху. Естетичність комічного полягає в сприйнятті неповноцінності, незвичайності

та відхилення від звичайних норм чи очікувань. Це стає джерелом не лише розваги, але й рефлексії, оскільки комічне висвітлює суперечність та абсурдність повсякденного життя [Чумейко 2007, с. 116]. Лімерики, в яких виявляється комічний зміст, відіграють важливу роль у створенні комічного ефекту. Зокрема, їхні особливості, такі як контрастність, гротескні образи та неочікувані ситуації, сприяють формуванню комічності.

Лімерики, як жанр, дозволяють використовувати різноманітні лінгвістичні та стилістичні засоби для досягнення комічного ефекту, а їхня виразність і веселий тон додають доцільність комічності. Комічне, що втілюється в лімериках, взаємодіє із загальнолюдським та національним, історично зумовленим началом, що робить ці вірші універсальними та доступними для різних культурних контекстів. Лімерики допомагають не лише розважити, а й висловлювати суб'єктивність комічного, враховуючи різноманіття інтерпретацій та сприйняття. Таким чином, лімерики впевнено вписуються у контекст комічного як естетичного та універсального явища, розширюючи його межі та допомагаючи відтворити та розкрити глибину сміху та комічного сприйняття.

Гумористичний вірш являє собою особливий елемент гумористичного дискурсу, що є своєрідною мовною грою, що базується на позамовних факторах, таких як комунікативна ситуація, наміри автора та реакція аудиторії, і знаходить вираження на рівні мови та семантики. Комічний ефект в гумористичних віршах виникає в контексті сміхової комунікації, яка виникає з взаємного бажання комунікантів розважатися та взяти участь у мовній грі. Далі звернемося до конкретних традицій і стратегій сміхової поведінки, використовуючи гумористичні вірші як приклади.

1.4. Традиція і тенденції в лінгвістичному вивченні комічного

Явище комічного є предметом вивчення природничих і гуманітарних науках ще з античних часів. Проте питання щодо його лінгвостилістичних ознак залишається невирішеним, а також не досліджено механізми, які дозволяють ідентифікувати комічний текст як комічний не лише рідною, а й іноземною мовою. На сучасному етапі розвитку лінгвістики, коли проблема розуміння текстів перебуває в центрі уваги численних досліджень, механізми створення комічних текстів і їх сприйняття набувають особливої важливості. Важливо зазначити, що комічне є естетичною категорією, яка характеризує аспект естетичного освоєння світу, що супроводжується сміхом, але без співчуття, страху чи пригнічення.

На думку А. Болдиревої, вивчення гумору почалося в гуманітарних галузях науки саме з дослідження комічного та його форм. Спочатку поняття комічного і смішного вважали «однаковими за значенням», але з подальшим розвитком лінгвістичної думки їм стали «надавати відмінних значень» [Болдирева 2007, с. 5–6]. Різні підходи до проблеми комічного як лінгвістичного явища зв'язані з різними його виявами. Учені мають різноманітні погляди на комічне з погляду лінгвістики. Лінгвостилістичний аналіз комічного є важливим напрямом нашого дослідження, оскільки розкриває, яким чином мовні засоби використовуються для досягнення гумористичного ефекту.

Традиції. Традиційно в літературі і мові використовуються певні гумористичні фігури (іронія, сарказм, алегорія, антитеза, каламбур) для досягнення комічного ефекту. Аналізуючи, як вони використовуються в текстах, розкривається їх роль у творенні гумору. Традиційні форми гумору (анекдоти, комічні оповіді чи сатира) мають свої структурні особливості. Наприклад, анекдоти базуються на несподіваних поворотах подій або грайливих таємничих ситуаціях. Традиційно в англійській мові існують певні лексичні прийоми (гра слів, каламбури, зміна звуків), які стали традиційними для створення комічного ефекту.

Тенденції. У сучасних комічних текстах використовується соціальна сатира, гостро висміюються соціальні явища, культурні стереотипи та політичні

події, прописуються інтертекстуальні посилання на інші твори, культурні артефакти або події, щоб створити глибший комічний контекст. А з поширенням Інтернету з'явилися нові тенденції в комічних текстах: мему і вірші, що використовують інтернет-мову та іронічні висловлювання, які стають віртуальними явищами. Сучасні комічні тексти експериментують з мовними грамотами, використовуючи діалекти, жаргони та мовну гру для створення унікального комічного стилю. В умовах глобалізації та взаємодії різних культур спостерігаємо використання міжкультурного гумору, який ґрунтується на різницях у культурних особливостях.

Враховуючи традиції і тенденції, лінгвостилістичний аналіз комічного розкриває, як мовні засоби використовуються для досягнення гумористичного ефекту в різних лінгвокультурних контекстах, багатоаспектний характер використання засобів виразності для створення гумористичного ефекту. Традиції визначають основні засоби виразності, а тенденції свідчать про постійні зміни та адаптації до сучасних умов. Дослідження лінгвостилістичного аспекту комічного сприяє розумінню та апробації гумору як важливого складника карнавально-дискурсивної культури суспільства.

О. Лук аналізує спроби лінгвістичної класифікації комічного Цицероном, Квінтіліаном і З. Фрейдом [Лук 1977]. Зокрема, Цицерон розподілив дотепність на два основні типи: 1) смішне виникає з самого змісту предмета; 2) словесна форма дотепності (двозначність; несподіваний умовивід; каламбури; незвичні тлумачення власних назв; прислів'я; алегорія; метафори; іронія). Як стверджує А. Карасик, лінгвістичні характеристики комічного визначаються «як специфічні повтори, перебільшення і спрощення, а також порушення між предметними, понятійними і власне знаковими характеристиками висловлювання ... модель гумористичного тексту будується як типологія змістових порушень: семантичних, прагматичних, синтаксичних і формально-знакових» [Карасик 2002, с. 208].

Різні підходи до феномена комічного як лінгвістичної категорії пов'язані з різними його проявами. Тому не дивно, що ця проблема становить значний

інтерес для лінгвостилістичного аналізу як особливого виду творчості, що пов'язаний як з вербальною, так і з невербальною комунікацією. Відтак, дві форми комічного, а саме – мовна і немовна (тобто іконічна), виокремлювались вже при перших спробах осмислення його природи [Болдирева 2007, с. 5–6].

На цьому тлі ідентифікуємо таку функцію вербальних знаків у жартах, як індикативну [Барсукова 2014, с. 2]. У жартах комічне породжується саме у вербальній площині, що є фоном для жарту та його контекстом. Мовні жарти будуються виключно на репліках героїв, які при цьому не виконують ніяких активних дій, а обставини ситуації залишатимуться незмінними [Барсукова 2014, с. 3]. Мовний комізм володіє іллокутивною силою, яка підпорядковується загальній комунікативній стратегії висловлювання [Дерік 2013].

М. Бахтін вважав, що сміх і його форми становлять найменш вивчену сферу народної творчості [Бахтин 1990]. Він був переконаний у тому, що концепція народності й фольклору не могла повністю охопити специфіку народно-майданної культури і народного сміху у всій різноманітності його вияву. Навіть у період подальших досліджень фольклористики й літературознавства цей вияв сміхової культури не став предметом пильного та глибокого культурно-історичного, фольклористського і літературознавчого вивчення.

Національний аспект у гуморі та дотепності має велике значення, оскільки існує чіткий зв'язок між комедійним сприйняттям і національним психічним складом, культурними традиціями певного народу. Також помітна залежність сприйняття комічного від естетичних ідеалів, які завжди відображають національні особливості. Дослідники комічного повинні враховувати широкі комедійні можливості, які містить національна мова, адже вона здатна виступати як специфічний і самостійний художній засіб у комедійній обробці життєвого матеріалу.

Отже, традиції та тенденції визначають специфіку мовленнєвих засобів вираження гумористичних ефектів. Вивчення комічного в мові розкриває різноманітність стилістичних та лінгвістичних прийомів, використовуваних для створення смішних ситуацій та вражень. Розуміння традицій та тенденцій ко-

мічного розкриває широкий спектр мовленнєвих ресурсів, використовуваних для досягнення гумористичного ефекту.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОПОЕТИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО В ЛІМЕРИКАХ

Для створення комічного ефекту використовуються насамперед лінгвостилістичні засоби. Комічність в мові досягається за допомогою різноманітних мовних прийомів, які впливають на сприйняття. У даному розділі розглядаються ключові лінгвостилістичні засоби (лексико-семантичні), які використовуються для творення комічного ефекту.

2.1. Мовностилістичні особливості лімериків

Лексико-стилістичні особливості лімериків роблять їх виразними, гумористичними й неповторними в жанровому відношенні. Вони вдало використовують мовні засоби для творення комічних ситуацій, завершених у коротких і та лаконічних віршах [Bibby 1978], оскільки лімерики – це короткі віршовані твори, що володіють вираженою комічністю та специфічним стилем, то їх лексико-стилістичні особливості визначають гумористичну природу та роблять їх унікальними в межах літературних жанрів.

Лімерик має свою особливу стилістику, яка виражається через застосування різних фігур і прийомів лексичного, граматичного й фонетичного рівнів. Практично будь-який лімерик характеризуємо як сюрреалізм: Літня Людина «ідеально» позеленіла від поїдання кроликів, а Молоду Леді розплющило дверима, втім, їй це «все одно» [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Person whose habits</i>	Застосовано різні стилістичні фігури,
<i>Induced him to <u>feed upon rabbits</u>;</i>	які додають гумору та особливого ко-
<i><u>When he'd eaten eighteen</u></i>	лориту тексту: використання слова <i>hab-</i>
<i><u>He turned perfectly green,</u></i>	<i>its</i> має подвійне значення: вжите у зви-
<i>Upon which he relinquished those habits.</i>	чайному значенні – «звички», але в

кінці лімерика воно омовлене як «хребет кролика», що додає гумористичного ефекту. Гіпербола: кількість кроликів, яку він з'їв (вісімнадцять), є дуже великою та надмірною, що робить ситуацію комічною. Метафора *He turned perfectly green* описує зміну кольору шкіри від надмірного споживання кроликів. Використання рифмованого слова *habits* підсилює музичний ефект та забезпечує традиційну структуру лімерика.

*There was a Young Lady of Norway,
Who casually sat in a doorway;
When the door squeezed her flat, She
exclaimed, «What of that?»
This courageous Young Lady of Nor-
way.*

Тут використані кілька стилістичних фігур для створення гумористичного ефекту: гіперболу використано для акцентовування драматичності ситуації. Фактично двері не здавили її аж до пласкості, але застосування гіперболи робить сцену більш комічною.

Іронія: дама реагує на нещасний випадок зі сміливістю, яку можна вважати навіть наївною.

У лімериках, автор вдало використовує різноманітні стилістичні фігури, щоб створити гумористичний ефект та особливий колорит. Він використовує омонімію, гіперболу, метафору, щоб передати комічну ситуацію. Ці стилістичні засоби додають лімерика жартівливості та виразності. Таким чином, лімерик успішно досягає своєї мети – розважити та розвеселити читача.

2.1.1. Роль і місце тропів у стилістичному аранжуванні лімериків

У лімериках використовується значна кількість стилістичних засобів і прийомів, які виконують емоційно-експресивну та стилістичну функції. Серед них поширене вживання епітетів, повторів, порівнянь, метафор, гіпербол, оксюморон, літоту.

Наприклад, у лімериках використовують такі прийоми: рифма (закінчення рядків можуть звучати однаково або мати схожі звуки, що створює музичну мелодійність та завершеність); гіпербола (використання перебільшення для створення комічного ефекту та підсилення образу); метафора (порівняння двох неспівмірних об'єктів для передачі особливостей або ситуацій); іронія (використання протилежності між очікуваною та фактичною подією для створення гумористичного ефекту); антитеза (протиставлення або суперечність між ідеями або образами для підсилення ефекту); анапест (використання метричного фута, який складається з трьох складів змінної наголосу, для створення ритмічного звучання та енергійності); симмілі (порівняння двох різних об'єктів, маючи на меті підкреслити їхню подібність, обов'язково містить слова-зв'язки, як-от *like, as, as if* або *as though*, щоб показати, що йдеться про порівняння, а не про повне ототожнення). Ці стилістичні прийоми використовуються в поєднанні (конвергенція) один з одним для створення глибокого та цікавого тексту лімерика (див. Додаток А). Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

епітет, метонімія, симмілі

*The was a young girl, a sweet lamb,
Who smiled as she entered a tram.
After she had embarked,
The conductor remarked,
-Your fare. And she said, -Yes, I am.*

гіпербола, іронія

There was an Old Man with a beard,

повтор, персоніфікація

*Hickory, dickory, dock!
The mouse ran up the clock.
The clock struck one -
The mouse ran down.
Hickory, dickory, dock!*

симмілі, гіпербола

There was a Young Lady whose eyes,

Who said, 'It is just as I feared!
Two Owls and a Hen,
Four Larks and a Wren,
Have all built their nests in my beard!

метафора, повтор

There was a Young Lady of Welling,
Whose praise all the world was a-telling;
She played on a harp,
And caught several carp,
That accomplished Young Lady of Welling.

гіпербола

There was an Old Person of Ewell,
Who chiefly subsisted on gruel;
But to make it more nice,
He inserted some mice,
Which refreshed that Old Person of Ewell.

персоніфікація, іронія

There was an Old Man in a tree,
Who was horribly bored by a bee;
When they said, 'Does it buzz?'
He replied, 'Yes, it does!
It's a regular brute of a bee!

гіпербола

There was a Young Lady whose chin
Resembled the point of a pin;
So she had it made sharp,
And purchased a harp,
And played several tunes with her chin.

Were unique as to color and size;
When she opened them wide,
People all turned aside,
And started away in surprise.

гіпербола, іронія

There was an Old Man with a nose,
Who said, 'If you choose to suppose,
That my nose is too long,
You are certainly wrong!'
That remarkable Man with a nose.

метафора, іронія

There was an Old Man with a flute,
A «ye-e-e-up!» said the brute,
«You sound your flute wrong!»
It sounded far better,
When I blew through my boot!»

епітети

There was an Old Person of Ems,
Who casually fell in the Thames;
And when he was found,
They said he was drowned,
That unlucky Old Person of Ems.

гіпербола

There was an Old Man of the Dee,
Who was sadly annoyed by a flea;
When he said, 'I will scratch it,'
They gave him a hatchet,
Which grieved that Old Man of the Dee.

Кожен лімерик містить декілька різних стилістичних прийомів, які додають глибину, кольорит та гумористичний ефект до тексту (див. табл. 1.2).

Стилістичні фігури в лімериках (із наведених прикладів)

<i>sweet lamb</i>	епітет <i>sweet lamb</i> (образ, що передає лагідність)	метонімія <i>sweet lamb</i> як символ невинності
<i>Hickory, dickory, dock!</i>	повтор – римовані рядки, що використовують повторення звуків	персоніфікація – миша «біжить по годиннику»
<i>whose eyes, Were unique as to color and size</i>	епітет <i>unique as to color and size</i> (характеристика, яка додає емоційного забарвлення)	гіпербола <i>People all turned aside, And started away in surprise</i>
<i>There was an Old Man with a nose...</i>	гіпербола <i>nose is too long</i> , що стає предметом здивування	іронія про довжину носа <i>You are certainly wrong</i>
<i>There was an Old Man in a tree...</i>	іронія <i>was horribly bored by a bee</i> – роздратування чоловіка через бджолу	персоніфікація <i>It's a regular brute of a bee!</i> – бджола як «брутальний» персонаж
<i>There was an Old Person of Ems...</i>	іронія <i>casually fell in the Thames</i> – трагікомічна ситуація з падінням у річку	
<i>There was a Young Lady whose chin...</i>	гіпербола <i>purchased a harp, And played several tunes with her chin</i> про загострене підборіддя, на якому грають як на арфі	
<i>There was an Old Man of the Dee...</i>	гіпербола <i>I will scratch it</i> – спроба розчесати блоху за допомогою сокири	іронія <i>was sadly annoyed by a flea</i> – надмірна реакція на блоху

Розглянувши понад 200 лімериків з використаними стилістичними фігурами, ми ідентифікували, що епітети та гіпербола є основними стилістичними фігурами, які використовуються у лімериках. Гіпербола використовується для створення комічного ефекту, тоді як рифма використовується як обов'язковий елемент жанру.

Лімерики зазвичай описують непередбачувані або незвичайні ситуації, які додатково підсилюють їхню комічність, адже включає в себе абсурдні сценарії, неймовірні обставини або несподівані події (*sat on a post, she sunk underground, a regular brute of a Bee, the sarpint took flight, so long that it reached to her toes, frequented the top of a tree, though split quite in two*). Лімерики характеризуються стислим форматом та чіткою завершеністю [Bibby 1978, с. 19]. Автори вміло підбирають слова (*which may soften the heart of that cow, drowned at the pump, the length of whose legs was immense, he built the balloon, his gait and his waddle*), щоб умістити гумористичний сюжет у короткий вірш, зберігаючи при цьому його лаконічність. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Man of Kamschatka,</i>	<i>There was an Old Man of the Hague,</i>
<i>Who possessed a remarkable fat cur;</i>	<i>Whose ideas were excessively vague;</i>
<i><u>His gait and his waddle</u></i>	<i><u>He built the balloon</u></i>
<i><u>Were held as a model</u></i>	<i><u>To examine the moon,</u></i>
<i>To all the fat dogs in Kamschatka.</i>	<i>That deluded Old Man of the Hague.</i>

Лімерики часто містять яскраві образи героїв з неординарними характеристиками чи зовнішністю (*a Young Lady whose nose was so long that it reached to her toes, Old Man of the Isles whose face was pervaded with smiles, an Old Man of Apulia whose conduct was very peculiar, an Old Man of the West who wore a pale plum-coloured vest, an Old Man of Dundee who frequented the top of a tree but, though split quite in two by some very strong glue, there was an Old Man of Coblenz – the length of whose legs was immense*), що додає живості та виразності лімерикам. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There <u>was an Old Man with a beard,</u></i>	<i>There was <u>an Old Man of Coblenz,</u></i>
<i>Who said, 'It is just as I feared!</i>	<i><u>The length of whose legs was immense;</u></i>
<i>Two Owls and a Hen,</i>	<i>He went with one prance</i>
<i>Four Larks and a Wren,</i>	<i>From Turkey to France,</i>
<i>Have all built their nests in my beard!</i>	<i>That surprising Old Man of Coblenz.</i>

Для того щоб надати більшої експресивності та виразності, а також передати особливості сюжету та покращити сприйняття інформації, у лімериках широко використовуються різноманітні лексичні засоби [Рюміна 1998]. Керуючись цією думкою, а також точкою зору Х. Монастирської [2018, с. 170–174], ми змогли упорядкувати їх за чотирма групами:

- **нейтральна лексика** – це слова, які всі носії мови використовують у повсякденному житті, зрозумілі кожному й означають спільні для соціуму поняття [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]: іменники (*people, penny, boot, flute, crows, post*); займенники (*it, you, everything, everyone*); дієслова (*want, live, makes, run, know, get, like, look, know*); модальні дієслова (*can, could*); допоміжні дієслова (*are, is, was, will, were, did, is, are*); прикметники (*long, amiable, uneasy, an Old Man, futile, vague, a remarkable fat*); прислівники (*again, so, here, very, really, so, how, off, tonight*); прийменники (*in, of, about, with, for, about, on, like, at, from*); числівники (*twenty, one, once, eighteen*); сполучники (*but, before, and, because*); скорочення (*th', That's, I'll, it's, d'ye, Don't, You're*); вигуки (*Hum!, yeah, okay, oh, Quack!*);

- **професіоналізми** – включення професійної термінології, що робить мовлення більш лаконічним і практичним для спеціалістів у конкретній галузі та менш зрозумілим для широкого загалу; оскільки професіоналізми вживаються на позначення окремих понять лише в галузі тієї чи іншої торгівлі, ремесла, промисловості, вони не завжди відповідають нормам літературної мови: *played day and night, played on the fiddle, doubtful Old Man, horse had a terrible fall, with one prance* [The Mammoth Book of Limericks 2008];

- **неологізми** – новоутворений термін, авторське слово чи фраза, що входять у загальний вжиток, але ще не увійшли до загальновживаної мови: *sunk underground, horribly bored, disturbed by the crows, one prance, a remarkable fat cur, placidly sat on a post*; так, у лімеріку, де термін *Spickle-speckled* нагадує процес ономатопеї (імітації) *sprinkle* чи *sparkle*, що замінює дієслово, а його значення залишається невідомим, але за допомогою ономатопеї ми розуміємо,

що він означає «випромінювання» чи «прояв кольору» [The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young person of Crete,
Whose toilet was far from complete;
She dressed in a sack
Spickle-speckled with black,
That ombliferous Person of Crete*

• **топонімічна лексика**, використання якої ніяк не обмежується географічно. Багато з авторів вказують на Велику Британію, Грецію та Туреччину. Деякі топоніми є вигаданими, але створеними на зразок реальних, що підкріплює абсурд лімерика, хоча вигадані топоніми рідкісні. Реальні топоніми не є банальними і маловідомими: це країни, озера, регіони. Пор.: *There was an Old Person of Philæ; Young Lady of Ryde; There was an Old Man of Dundee; There was an Old Person of Troy; There was a Young Person of Smyrna; There was an Old Person of Chili; There was an Old Man of the Dee* [The Mammoth Book of Limericks 2008].

Іноді у лімериках використовуються саме архаїчні форми топонімів, що зумовлюється вимогами рими та необхідністю вираження іронії чи створення комічного ефекту. Пор. [Lear, EP]:

*There was an Old Man of Nepaul,
From his horse had a terrible fall;
But, though split quite in two,
With some very strong glue
They mended that Man of Nepaul.*

Використання найрізноманітніших лексичних засобів є невід'ємною їх частиною. За допомогою мовних засобів лімерики стають потужним інструментом для передачі емоцій та настрою героїв. Тому відсутність книжкової лексики в лімериках є їх лексичною особливістю, враховуючи комічність. При цьому в лімериках використовуються розмовні слова з емоційною оцінкою, які підвищують виразність та комічний ефект. Ці слова включають

вирази емоційного стану персонажів, їх реакцій на події або загальну емоційну ситуацію. Так, використання розмовних слів з емоційною оцінкою є характерною рисою лімериків. Наприклад, фраза *It is just as I feared!* викликає враження хвилювання та невпевненості, що підсилює комічний ефект, коли головний герой розповідає про пташині гнізда у його бороді. А вислів *Well, I'll be jiggered!* виражає здивування головного героя, коли він розуміє, що йому потрібно відступитися від дерева, де він сидів, через велику кількість ворон. Ці розмовні вирази додають глибини та живості лімерикам, роблять їх більш виразними.

Лімерики є однією з найпоширеніших форм мовного існування. Вони завершують інформаційний простір, впливають на розвиток мови та культури [Артемова 2004, с. 83–84]. Використання стилістичних засобів допомагає авторам передати емоції, цілі, думки. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man of Hong Kong,
Who never did anything wrong;
He lay on his back,
With his head in a sack,
That innocuous Old Man of Hong Kong.*

Епітет *innocuous* (невинний) підкреслює доброзичливий, хоч і пасивний характер персонажа. Іронія в тому, що чоловік *Who never did anything wrong*, виглядає безглуздо, лежачи з головою в мішку.

*There was an Old Man in a Garden,
Who always begged everyone's pardon.
When they asked him, 'What for?'
He replied, 'You're a bore!
*And I trust you'!! go out of my garden.**

Іронія *Who always begged everyone's pardon* – чоловік, що ввічливо просить вибачення, одночасно грубо називає людей *You're a bore* і просить покинути його сад. Контраст між ввічливим зверненням і неввічливим змістом створює комічний ефект.

Сарказм «вибачення» за те, що інші – «нудні» – висловлюється неприязнь у завуальованій формі.

Мовні одиниці набувають стилістичні значущості у більшості випадків завдяки переосмисленню значення слова [Малащук-Вишневська 2014], словосполучення чи синтаксичних конструкцій. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Person whose habits
Induced him to feed upon rabbits;
When he'd eaten eighteen
He turned perfectly green,
Upon which he relinquished those habits.*

Гіпербола – герой з'їдає аж *he'd eaten eighteen* кроликів, що є очевидним перебільшенням і є комічною ситуацією. Метонімія – *he turned perfectly green* вказує на погіршення його самопочуття, використовуючи асоціативне значення кольору для опису фізичного стану. Іронія – комічний поворот, де герой *He turned perfectly green* – вирішує змінити свої звички, підкреслюючи абсурдність причинно-наслідкового зв'язку.

*There was a Young Lady of Norway,
Who casually sat in a doorway;
When the door squeezed her flat,
She exclaimed, «What of that?»
This courageous Young Lady of Norway.*

Іронія – дівчина, яку *casually sat in a doorway*, реагує спокійно, що є очевидно суперечливим і створює абсурдну ситуацію. Епітет *courageous* *Young Lady* підкреслює сміливий, навіть байдуже спокійний характер героїні, що не відповідає ситуації, додаючи гумористичного ефекту. Антитеза – де *courageous Young Lady of Norway* дівчина реагує спокійно *She exclaimed, «What of that?»* на загрозову ситуацію.

На лексичному рівні важливим стилістичним прийомом є використання образних *enimemiv*. Саме вони характеризують героїв лімерика, допомагають

створити яскравий образ. Епітети – це слова та сполучення слів, які сприяють «набуттю нових значень чи смислового відтінку словами, підкреслюють характерну ознаку, визначальну якість певного предмета чи явища» [Пентиліук 1994, с. 93], збагачують мову новим емоційним значенням, а також додають певної мальовничості та насиченості.

Однією з лексичних особливостей лімериків є постійне поєднання прикметників та іменників [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]: *an Old Man, an Old Lady, Young Lady, Young Girl, An Old Person, and Young Person* і т.д., які стають епітетами лише в текстах цих творів. Автори використовують опис людей лише як героїв своїх лімериків, оскільки лімерики зображують людську поведінку та цінності у гумористичній формі. За допомогою лімериків уособлюється цінність людини в поведінці Старого, Старої, Молодої леді, Дівчатка, Старої та Молодої людини із забавною та дивною історією, що пов'язана з ними Поп. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]: *remarkable, amiable, futile, wayward, horribly bored, steady, nothing but buns, angry storm, joyful laughter, melancholic sunset, terrifying scream, blissful serenity, universal happiness, nose is too long, a regular brute, man with a flute, that wonderful nose, amiable Man of the Isles, a pale plum-coloured vest, strongly objected to toads, wayward Old Man, wonderful nose, face was pervaded with smiles, very peculiar, a pale plum-coloured vest, a terrible fall, very strong glue, horrible cow, legs was immense, excessively vague, form was uncommonly thin, exceedingly neat, uncommonly thin, a cream-coloured ass, Spickle-spackled with black, a bonnet of leather, a large bonnet for walking* – створюють яскраві образи та передають емоційні відтінки персонажів і ситуацій, використовуючи різноманітні стилістичні засоби, що додають тексту жвавості, комічності та певної іронії [The Mammoth Book of Limericks 2008]:

remarkable, amiable, futile, wayward, Використовуються для створення *steady, angry storm, joyful laughter,* яскравих образів (наприклад, *amiable melancholic sunset, terrifying scream, Man of the Isles, very peculiar* або *blissful serenity, universal happiness, wonderful nose*) та підсилення емо-

wonderful nose, very peculiar, pale ційної забарвленості тексту
plum-coloured vest, exceedingly nea
nothing but buns, regular brute, terrible Іронічний відтінок виникає через ко-
fall, horribly bored, very strong glue, мічне перебільшення або нетипове
horrible cow, excessively vague сприйняття (*very strong glue* чи
excessively vague).
joyful laughter, melancholic sunset, *Joyful laughter* або *melancholic sunset*
terrifying scream, blissful serenity поєднують різні емоційні стани, що
надає тексту більшої виразності

Автори лімериків підбирають химерні та дещо драматичні епітети, зіставляючи їх з ситуацією, в якій опинилися герої – зокрема, епітети як характеристики героїв (*a remarkable curtsy, an Old Lady of Chertsey, the fat dogs, amiable Man of the Isles, a young lady of Lynn, futile Old Person of Rhodes, lady was so uncommonly thin*). Наведені епітети надають цілісну та ємну характеристику персонажам, створюють яскравий і незабутній образ у поєднанні з рештою змісту та логіки або її відсутністю. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Lady of Chertsey,</i>	<i>There was an <u>Old Man of Kamschatka,</u></i>
<i>Who made <u>a remarkable curtsy;</u></i>	<i>Who possessed <u>a remarkable fat cur;</u></i>
<i>She twirled round and round,</i>	<i>His gait and his waddle</i>
<i>Till she sunk underground,</i>	<i>Were held as a model</i>
<i>Which distressed all the people of Chertsey.</i>	<i>To all <u>the fat dogs</u> in Kamschatka.</i>
<i>There was <u>an Old Man of Kilkenny,</u></i>	<i>There was <u>on Old Man of the Isles,</u></i>
<i>Who never had more than a penny;</i>	<i>Whose face was pervaded with smiles;</i>
<i>He spent all that money</i>	<i>He sung high dum diddle,</i>
<i>On onions and honey,</i>	<i>And played on the fiddle,</i>
<i>That <u>wayward Old Man of Kilkenny.</u></i>	<i>That <u>amiable Man of the Isles.</u></i>
<i>There was <u>an Old Person of Rhodes,</u></i>	<i>There was <u>a young lady of Lynn,</u></i>
<i>Who <u>strongly objected to toads;</u></i>	<i>Who was so <u>uncommonly thin</u></i>

*He paid several cousins,
To catch them by the dozens,
That futile Old Person of Rhodes.*

*That when she essayed
To drink lemonade,
She slipped through the straw and fell in.*

Зазвичай серед епітетів вирізняють [Болдирева 2007, с. 27]: барвисті (візуально характеризують ознаки та властивості предметів); емоційно-оцінні (виражають ставлення, емоції, оцінки до предметів, явищ чи особи); логічного уточнення (вживаються для логічності й точності передачі думки); постійні (використовуються в народно-поетичній мові, тобто поєднуються з однаковими іменниками).

Оскільки лімерики відносяться до комічного жанру, то більшість епітетів, які використовуються, належать до емоційно-оцінного типу (*horribly bored, steady, nothing but buns, angry storm, joyful laughter, melancholic sunset, terrifying scream, blissful serenity, universal happiness*) Поп. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]. Вони показують ставлення героя до тих чи інших речей та виражають його емоції. Одночасно використовуються епітети логічного уточнення (*nose is too long, a regular brute, man with a flute, that wonderful nose, amiable Man of the Isles, a pale plum-coloured vest, strongly objected to toads*) [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008], але в меншій кількості. Також зустрічаються барвисті епітети, які допомагають охарактеризувати те чи інше явище. Вони використовуються для опису об'єктів, явищ або сцен, щоб передати їх характер та враження, додають образам живописності та кольору, роблячи його більш привабливим та виразним. Вони допомагають читачеві легше уявити собі описані об'єкти та отримати відчуття краси та живості (*wayward Old Man, wonderful nose, face was pervaded with smiles, very peculiar, a pale plum-coloured vest, a terrible fall, very strong glue, horrible cow, legs was immense, excessively vague, form was uncommonly thin, exceedingly neat, uncommonly thin, a cream-coloured ass, Spickle-spackled with black, a bonnet of leather, a large bonnet for walking*) [The Mammoth Book of Limericks 2008].

Лімериків, в яких насильство представлено у грубій формі, значно менше, ніж тих, де героям надаються різноманітні епітети: «*distressing Old Person*

of Burton», «murdered himself with a fork», «made a promiscuous oration», «horribly bored», «angry storm» і нетерпіння суспільства закінчується. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Person of Burton,
Whose answers were rather uncertain;
When they said, 'How d'ye do?'
He replayed, 'Who are you?'
That distressing Old Person of Burton.*

Незважаючи на те, що герой не цілком ввічливо відповідає на питання, його не б'ють, не повчають, лише зауважують, що він *distressing* (неприємний).

*There was an Old Man of New York,
Who murdered himself with a fork;
But nobody cried,
Though he very soon died, -
For that silly Old Man of New York.*

Трагікомічна смерть героя нікого не засмутила, ніхто не плакав, коли він убив себе виделкою. Жителі Нью Йорка не тільки не розібралися в тому, чому герой вирішив вдатися до такого способу покінчити з життям, але ще й назвали його дурним. Нам бачиться в цьому байдужо-жорстоке ставлення суспільства до проблем індивіда.

*There was an old man at a Station,
Who made a promiscuous oration;
But they said 'Take some snuff! -
You have talk'd quite enough
You afflicting old man at a Station!'*

Дідок, що наважився вимовити нерозбірливо на станції був названий «неспокійним дідуганом». Йому порадили замовкнути, бо як одним з правил поведінки в суспільстві вважається стриманість, небагатослівність, тим більше вважається непристойним голосно розмовляти в публічних місцях.

Загалом, у лімериках зустрічаються найрізноманітніші типи епітетів, які виконують різноманітні функції – від створення живописних зображень до ви-

раження емоцій та гостроти гумору. Використання епітетів робить текст лімерика більш цікавим та багатограним, привертаючи увагу читача і надаючи йому насолоду від читання.

Що стосується процесу *метафоризації*, то він полягає в перенесенні ознак одного предмета чи явища на інший за їх подібністю чи аналогією [Чекан 2015, EP]. Метафоричні вирази важко не помітити, оскільки вони утворюються нелогічно, тобто під час формування думки автор ніби помилився і в результаті виникла неузгодженість. Ця особливість метафори допомагає думати інакше, розвивати критичне мислення [Чекан 2015, EP]. Тому метафора є тим засобом, який привертає увагу, її легко запам'ятати та відтворити. Також за допомогою метафори автор висловлює свій погляд на світ, свою позицію. Метафори бувають декількох видів: індивідуально-авторські (притаманні конкретному автору та підкреслюють його індивідуальний стиль, самотність, оригінальність), образні (містять певну форму і зміст, що насичені емоційністю), персоніфіковані (персоніфікують певний суб'єкт/об'єкт). Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man with a beard,
Who said, 'It is just as I feared!
Two Owls and a Hen,
Four Larks and a Wren,
Have all built their nests in my beard!
There was an Old Man on whose nose,
Most birds of the air could repose;
But they all flew away
At the closing of day,
Which relieved that Old Man and his nose.
There was an Old Person from Gretna,
Who rushed down the crater of Etna;
When they said, 'Is it hot?'
He replied, 'No, it's not!'*

Індивідуально-авторська метафора: у цьому лімерику старий порівнює свою бороду з гніздами птахів, автор підкреслює цим свою оригінальність та індивідуальний стиль.

Образна метафора: у цьому лімерику, ніс старого чоловіка порівнюється з місцем відпочинку для птахів, що містить образність та емоційність.

Персоніфікована метафора: у цьому лімерику, бджола, яка є об'єктом, персоніфікується, оскільки вона описується як *brute*, що додатково

'It's a regular brute of a Bee!

підкреслюється її характером та властивостями.

Загалом у лімериках використовуються індивідуально-авторські – їх найбільше (46%), персоніфіковані становлять 31% та образні метафори, яких найменше, всього 23% (див. Рис. 1.3; Додаток Б).

Рис. 1.3. Відсоткове співвідношення метафор у лімериках

Використання метафор робить мовлення більш персоналізованим, оскільки вказується безпосереднє ставлення автора до певної події чи явища.

Гіпербола – це стилістична фігура, що полягає у свідомому перебільшенні кількісних чи якісних характеристик предметів, явищ або процесів з метою підсилення виразності та акцентування сказаного, а також для створення яскравого образу [Чумейко 2007, с. 17]. Зазвичай, цей прийом застосовується для фокусу уваги на певній ситуації чи деяких її властивостях і створення «спотвореного» перебільшеного уявлення [ЛСД 2007, с. 158]. Більшість вчених, які писали про гіперболу відносять цей троп до лексико-стилістичних прийомів [Арнольд 2002; Волков 2001; Гальперин 1981]. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young lady of Crete,
Who was so exceedingly neat,
When she got out of bed.
She stood on her head,*

Розповідається про молоду леді з Криту, яка відзначається своєю надмірною охайністю, дотримується такої чистоти, що навіть вставши з ліжка, вона стоїть на голові,

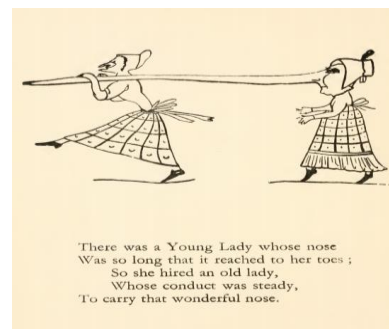
To make sure of not soiling her feet. аби переконатися, що не забруднила свої ноги. Це комічна та абсурдна ситуація, що викликає у читача посмішку через несподіваність та нелогічність дій леді. Такий лімерик має свою внутрішню логіку, але вона є перекрученою та абсурдною, що робить його смішним та розважливим.

*There was a young lady of Firle,
Whose hair was addicted to curl;
It curled up a tree,
And all over the sea,
That expansive young lady of Firle.* Волосся героїні настільки довгі, що вони в'ються навколо дерева, і навіть досягають моря. Перебільшення довжини частин тіла робить героїню комічною для інших жителів Ферлах.

У лімериках застосування гіперболи створює зіткнення між звичайним, природним і неможливим, гротескним, що дає змогу одночасно виражати кілька значень: основні, предметно-логічні та контекстуально-емоційні. Гіпербола виражається всіма самостійними частинами мови, але найчастіше займенниками *every, everything, everybody, all*; прислівниками часу *ever, never*, кількісними іменниками *a hundred, a million*; прикметниками з найвищим ступенем порівняння *the most, the whole*.

Гіпербола – один із найбільш поширених прийомів, що використовуються в лімериках. Герої віршів мають нестандартні будинки, гіпертрофовані частини тіла, химерні предмети побуту. Наприклад, у однієї молодої Леді ніс був настільки довгий, що він діставав до пальців ніг, що зображено буквально на малюнку [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a Young Lady whose nose
Was so long that it reached to her toes;
 So she hired an old lady,
 Whose conduct was steady,
 To carry that wonderful nose.*

На думку Л. Єфімова, основна функція гіперболи – комунікативна, оскільки вона підкреслює виразність мовлення. Гіпербола рідко вживається окремо, зазвичай вона використовується в поєднанні з іншими стилістичними засобами [Єфімов 2004, с. 163]. Одним із ключових елементів гіперболи є деяка абсурдність, оскільки відбувається зіставлення речей, які суперечать здоровому глузду. Гіпербола не залишається непоміченою, бо вона завжди привертає до себе увагу або створює несподіваний ефект, який одразу руйнує автоматизм сприйняття лімериків [Horace 2009, с. 77]. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was on Old Man of the Isles,
 Whose face was pervaded with smiles;
He sung high dum diddle,
 And played on the fiddle,
 That amiable Man of the Isles.*

Автор використовує гіперболу, описуючи високий тон (*high*) під час співу, додавши невизначену мелодійність зі словами *dum diddle*. Така описова перебільшеність створює комічний ефект, особливо при врахуванні тембру флейти.

*There was an Old Man of Madras,
 Who rode on a cream-coloured ass;
But the length of its ears
So promoted his fears,
 That it killed that Old Man of Madras.*

Автор перебільшує ефект великої довжини вух віслюка, стверджуючи, що це призводить до сильних страхів (*promoted his fears*) старого чоловіка. Така описова перебільшеність додає комічності ситуації та створює гумористичний контекст.

Найбільше використовуються гіперболи утворені прислівниками (*horribly bored, excessively vague, exceedingly neat*). Однаково часто

використовуються гіперболи утворені за допомогою числових іменників (*nothing but buns, legs were immense, a cream-coloured ass*) та займенників (*nothing but buns, universal happiness, that wonderful nose*), іменниками (*a terrible fall, a large bonnet for walking, a pale plum-coloured vest, a cream-coloured ass, a bonnet of leather*) [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]. Відсоткове співвідношення використаних гіпербол наведено в діаграмі (див. рис. 1.4; Додаток В).

Рис. 1.4. Частинимовна репрезентація гіперболи

Кількісні закономірності використання гіперболи цілком очевидні та логічні, тому що є результатом відтворення природи лімериків як гумористичного жанру. Головна мета лімериків – розвеселити читача або слухача, а не передавати серйозні або негативні повідомлення. Тому вони частіше використовують позитивні та нейтральні гіперболи, які викликають сміх та розважливість. Крім того, серед гіпербол, які вживаються в лімериках, переважна більшість мають позитивну та нейтральну конотацію (див. Рис. 1.5; Додаток В).

Рис. 1.5. Співвідношення позитивно та нейтрально маркованих гіпербол

Свідченням переваги позитивної конотації є про прагнення авторів створити легкий, комічний настрій і підкреслити доброзичливий або абсурдний характер ситуацій. Позитивні гіперболи в лімериках використовуються для перебільшеного возвеличення або захоплення певними якостями персонажів, тоді як нейтральні гіперболи просто додають яскравості і виразності, не викликаючи негативного ставлення (див. Рис. 1.6). Пор.:

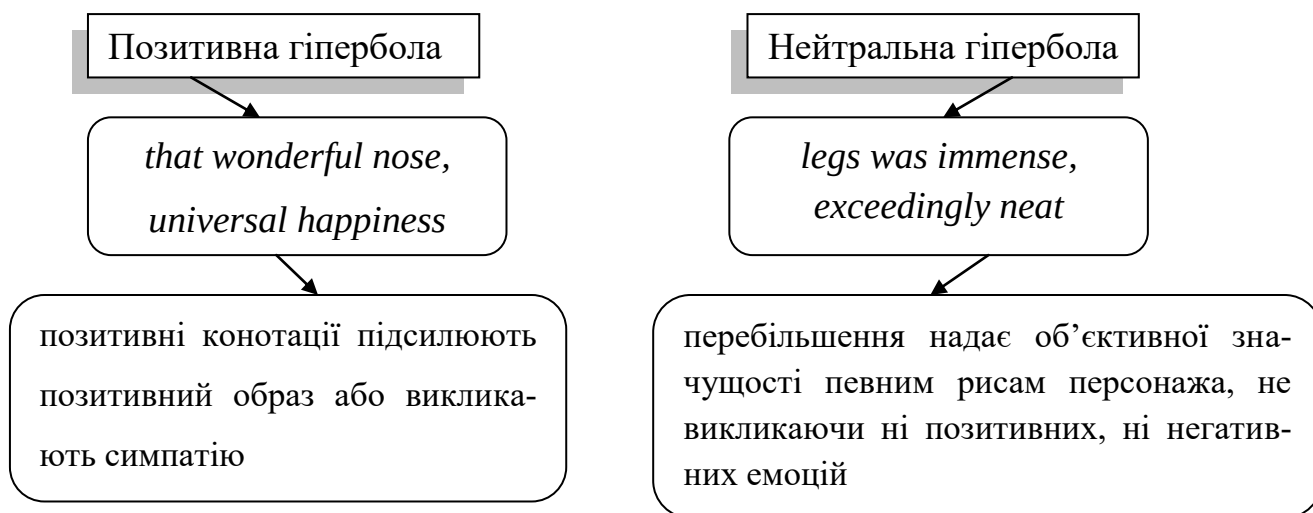

Рис. 1.6. Позитивна та негативна гіперболи у порівнянні

Позитивні та нейтральні гіперболи дають змогу авторам утримувати баланс між гумором і абсурдом, не заглиблюючись у негативні конотації, що викликають антипатію до персонажів або ситуацій.

Позитивні гіперболи зміцнюють гумористичний ефект, підсилюючи комічний образ або ситуацію, адже перебільшення якоїсь приємності або доброчесності героя викликає сміх та позитивні емоції у читача. Пор. [Lear, EP]:

*There was a young lady of Spain,
Who danced a slow waltz in the rain;
She twirled and she spun,
Like a top in the sun,
And she laughed as she skipped down the lane.
There was a young man from Peru,
Who dreamt he was eating his shoe;
He awoke with a fright,
In the middle of the night,
And found that his dream had come true.*

У цьому прикладі, героїня лімерика танцює під дощем, але вона робить це з такою енергією та веселістю, що порівнюється з обертанням вертушки на сонці.

У цьому лімеріку герой, молодий чоловік з Перу, мріє з'їсти своє взуття. Це перебільшення його апетиту та несподіваність ситуації викликають комічний ефект та викликають у читача посмішку. Хоча така ситуація здається абсурдною, вона створює легку та гумористичну атмосферу, яка викликає позитивні емоції у читача.

*There once was a man from Kent,
Whose nose was exceedingly bent;
He walked into a door,
And bent it even more,
Now he wonders where all his money went.*

У цьому лімеріку герой, чоловік з Кента, має надзвичайно кривий ніс, що є перебільшенням його недоліків. Ситуація, коли він заходить у двері і ще більше кривить свій ніс, створює комічний ефект та викликає у читача посмішку.

Нейтральні гіперболи, які не мають явно позитивного або негативного забарвлення, також використовують для створення гумористичного ефекту –

перебільшення якихось фізичних характеристик чи дій героїв, що робить ситуацію кумедною. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young man from Kent,
Whose nose was exceedingly bent;
He said it was Grand,
To have at command,
A nose that could sniff around corners.*

У цьому прикладі, гіпербола позначає те, що ніс може *підморгувати* за кутами, є нейтральною, оскільки не викликає позитивних чи негативних емоцій.

*There was a young lady so tall,
She could reach the moon with a ball.
She gave it a toss,
And caused quite a loss,
For now the moon has a dent and all.*

У цьому прикладі гіпербола є яскравим прикладом нейтральної гіперболи, дівчина може доторкнутися до місяця м'ячем. Вона створює комічний ефект через перебільшення фізичних можливостей героїні, але не має вираженого позитивного або негативного забарвлення. Ця нейтральна гіпербола робить ситуацію більш цікавою та захопливою для читача.

*There was a fellow so thin,
He could slide through a crack in the tin.
He said with a grin,
«It's quite handy, you see,
I save on my gym membership fee».*

У цьому прикладі чоловік такий тонкий, що може просунути через тріщину у листі з жерсті, є нейтральною гіперболою, оскільки не має явно позитивного або негативного забарвлення. Вона просто перебільшує фізичні можливості героя, створюючи комічну ситуацію без конкретного емоційного відтінку.

Негативні гіперболи, хоча і рідше використовуються, все ж присутні в лімериках, але вони не порушують загальний гумористичний тон. Такі гіперболи використовуються для створення іронічних ситуацій або для підсилення комічних образів і не викликають серйозних негативних емоцій у читачів. Таким чином, гіпербола виконує різні функції, а саме: оцінне ставлення, підкрес-

лення важливості ситуації чи події, для емоційного забарвлювання нарації.
 Pop. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young lady named Rose,
 Who had a long beard on her nose;
 She said, 'It's a curse,
 To have hair that's so coarse,'
 And she dreamed of a world without depose.*

У цьому прикладі, негативна гіпербола про *довгу бороду на носі* героїні викликає відчуття незручності та невдоволення у читачів.

*There once was a cat with nine tails,
 Who could juggle ten plates without fails.
 She'd spin them up high,
 With a glint in her eye,
 And balance them all on her nails.*

У цьому лімерику гіпербола про кота з дев'ятьма хвостами, який жонглює десятьма тарілками, є нейтральною. Вона просто перебільшує можливості тварини, створюючи комічну ситуацію без явно позитивного або негативного відтінку.

*There was a young man from the city,
 Whose pockets were bottomless, what a pity!
 He'd lose all his change,
 But it wasn't so strange,
 For his trousers could hold a whole kitty.*

У цьому лімерику гіпербола про те, що кишені чоловіка були бездонними, є нейтральною. Вона просто перебільшує розмір кишень героя, створюючи комічну ситуацію без явно позитивного або негативного відтінку.

З вище наведених прикладів видно, що гіперболи в лімериках додають комічного ефекту та глибшого звучання тексту. Позитивні гіперболи підсилюють гумористичний ефект та роблять образи більш яскравими та кумедними. Нейтральні гіперболи допомагають створити образи з характером та особливостями, що також приваблюють читача. Вони використовуються обережно, щоб не порушити загальний гумористичний тон. Таким чином, гіперболи в лімериках допомагають створити кумедні та непередбачувані образи та ситуації, які розважають читачів та створюють приємну атмосферу для читання.

2.1.2. Стилiстично значущi синтаксичнi засоби

До цих фiгур уналежнюють такi стилiстичнi засоби, як анафора (повторення слiв чи фраз на початку речень), епiфора (повторення слiв чи фраз на кiнцi речень), епiзефiра (повторення слiв чи фраз на кiнцi речень чи строф), а також риторичнi питання. Це додає ритму, пiдсилює емоцiйне навантаження та робить текст бiльш запам'ятовуваним.

Повтор – багаторазове повторення певних слiв або навiть виразiв, що використовується для пiдкреслення їх важливостi [Rose 1979, с. 122]. Як стилiстична фiгура вiн утворюється повторенням синтаксичних конструкцiй, синонiмiв, слiв, морфем, звукiв у такому розташуваннi, щоб вони були достатньо близькi один до одного i на них можна було звернути увагу. Адже це сприяє асоцiативному закрiпленню певної iнформацiї в необхідному емоцiйному контекстi, тобто пiдсилює емоцiйний стан. Цей троп, завдяки своїм великим емоцiйно-виражальним можливостям є засобом емоцiйного пiдсилення та ритмiчної органiзацiї. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

Анафора

*There was an Old Man of Kilkenny,
Who never had more than a penny;
He spent all that money
On onions and honey,
That wayward Old Man of Kilkenny.*

У цьому прикладі повторення *There was an Old Man of Kilkenny* на початку перших i останнього рядкiв пiдкреслює образ головного героя та створює ритм у вiршi.

Анафора

*There was a Young Lady of Troy,
Whom several large flies did annoy;
Some she killed with a thump,
Some she drowned at the pump,
And some she took with her to Troy*

У цьому прикладі повторення *Some she* на початку третього i четвертого рядкiв пiдкреслює, що це зробила саме вона – *a Young Lady of Troy*.

Епіфора

*There was an Old Man with a flute,
A «sarpint» ran into his boot;
But he played day and night,
Till the "sarpint" took flight,
And avoided that man with a flute.*

Словоспоучення *man with a flute* повторюється в першому та останньому рядках, підкреслюючи асоціацію між персонажем і його музичним інструментом.

Консонантна епіфора

*There was an Old Man of the Coast,
Who placidly sat on a post;
But when it was cold,
He relinquished his hold,
And called for some hot buttered toast.*

Консонантна епіфора передбачає повторення звуків або приголосних у кінці рядків. Тут повторення *-st* (в словах *post, cold, hold, toast*) підкреслює ключові моменти та об'єднує рядки.

Епізефіра

*There was an Old Person of Ewell,
Who chiefly subsisted on gruel;
But to make it more nice
He inserted some mice,
Which refreshed that Old Person of Ewell.*

Епізефіра – це форма епіфори, де фраза повторюється в кінці рядків. У цьому випадку повторення *of Ewell* вказує на місце проживання героя, створюючи асоціативний зв'язок та підкреслюючи його характер.

Використання саме епізефір у лімериках допомагає підсилити ефект закінчення віршованої форми. Ця стилістична фігура додає звучності та ритму тексту, підкреслює ключові слова чи ідеї, що допомагає зробити лімерики веселими. Лексико-стилістичні особливості лімериків є важливим елементом їхньої комічної природи. Специфічна мовна форма лімерика включає в себе використання жартівливих слів, нестандартних висловів і каламбурів, що створюють гумористичний ефект. Рими в кінці кожного вірша додають ритмічну завершеність, підсилюючи комічний вплив. Лімерики часто використовують подвійний зміст слів та експресивність виразу для створення неочікуваних образів. Ці лексико-стилістичні властивості допомагають лімерикам виконувати не лише роль гумористичних творів, а й важливу функцію відтворення ку-

льтурних цінностей і стереотипів. Таким чином, лексико-стилістична своєрідність лімериків становить ключовий елемент їхньої комічної природи і характеризує їх як унікальний жанр літературного мистецтва.

Питальні речення з різними інтонаційними відтінками відображають складний комплекс стилістично виразних конструкцій. Вони використовуються в різних структурних стилях мовлення, насамперед у художньо-белетристичному, і передають різноманітні фактори емоційного стану людини, її інтереси та емоційні відтінки та розділені на два види: 1) вираження питання, що виникає з бажанням мовця уточнити або підтвердити існуючу реальність або нереальність того, що висловлене, при цьому мовець має сумнів або застереження, але також певні знання на цю тему (цільові питання); 2) вираження питання з метою отримання нової інформації щодо предмету думки, а також для уточнення ймовірності чи недостовірності певного факту в реальності.

Питальні речення у лімериках використовуються для різноманітних комічних ефектів. Вони містять абсурдні припущення, логічні комічні твердження, альтернативні варіанти, інформацію для іронічного фокусування розмови, а також надають відповідь або заперечують доцільність їх задавання. Використання питальних речень у лімериках додає до них гумористичний шар і робить вірші цікавішими та захоплюючими для читачів. Окремим типом питань, які мають найбільшу здатність виступати мовними засобами комічного, є риторичні питання, модальне значення яких виявляється в тому, що очікувана відповідь уже не несе нової інформації для мовця [Риторичне питання, EP].

Риторичне питання – це художній прийом; запитання, яке не вимагає відповіді. Є дві причини, чому не потрібно відповідати на такі питання: по-перше, відповідь вже прописана в тексті лімерика; по-друге, на таке питання немає відповіді. За допомогою риторичних питань додається інтрига до мовлення і, відповідно, зацікавлює слухача. П. Дудик [Дудик 2005, с. 137] стверджує «сутність питально-риторичних речень втілюється у специфічній

питальній інтонації й що думка-судження в них виражається з особливою емоційністю, питально-риторичні речення широко представлені та виконують функцію стилістично яскравого засобу мовлення». Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man in a tree,
Who was horribly bored by a ...;
When they said, «Does it buzz?»
He replied, «Yes, it ...!»
«It's a regular brute of a Bee!»*

*There was an Old Man of th' Abruzzi,
So blind that he couldn't his foot see;
When they said, «That's your toe,»
He replied, «Is it so?»
That doubtful Old Man of th' Abruzzi.*

*There was an Old Man who said,
How Shall I flee from that horrible cow?
I will sit on this stile,
And continue to smile,
Which may soften the heart of that cow.*

*There was an Old Man who said, Well!
Will nobody answer this bell?
I have pulled day and night,
Till my hair has grown white,
But nobody answers this bell!*

*There was a Young Lady of Norway,
Who casually sat in a doorway;
When the door squeezed her flat,
She exclaimed, 'What of that?'
That courageous Young Lady of Norway.*

*There was an Old Person of Brill,
Who purchased a Shirt with a Frill;
But they said, 'Don't you wish
You mayn't look like a fish,
You obsequious Old Person of Brill?*

Серед усіх видів риторичних питань виокремлюємо три групи: загальні риторичні питання; риторичні питання для вираження емоцій; риторичні питання-пропозиція (див. Рис. 1.7; Додаток Г).

Рис. 1.7. Різновиди риторичних питань та їх уживаність у лімериках

Таким чином, загальні риторичні питання складають найбільшу частку, що свідчить про їх поширене використання для створення загальних рефлексій або коментарів. Риторичні питання для вираження емоцій демонструють, як автори використовують ці питання для передачі своїх почуттів або стану персонажів. Риторичні питання-пропозиції вказують на використання питань як інструменту для роздумів. Цей аналіз вказує на важливу роль риторичних питань у створенні комунікативного ефекту та виразності лімериків, де різні типи питань сприяють різним аспектам вираження думок і почуттів. Риторичні питання використовуються в лімериках для посилення здивування, щоб привернути увагу до чогось, запропонувати щось та виразити емоції.

2.1.3. Фоностилестичні прийоми та евфонічні ефекти в лімериках

До фоностилестичних засобів належать засоби звукової виразності (алітерація, асонанс, версифікація, римування та звуконаслідування) [Rose 1979]. Розглянемо їх більш детально.

Алітерація у широкому розумінні визначається як повтор приголосних, які зазвичай знаходяться в наголошеному складі. Вона є досить характерною для лімериків, де використовується як засіб виразності та як прийом для створення певного емоційного тону. Пор. [Lear, EP]:

[b]-алітерація

*A **bd**ellium **bd**diamond of beauty
Was **b**displayed in a shop in **B**djibouti
I **b**ought it, then came
A **b**delicate **bd**dame
I'm her suitor now, and she my suitee.*

У цьому лімерику використано повторення звуку *b* у багатьох словах. Це створює гармонію звуків і ритму, що викликає гумористичний ефект. Повторення *b* утворює веселий ігровий настрій і надає віршу легкість. Також варто відзначити, що слова, що починаються на *b* (*bdellium*, *bdiamond*, *bdisplayed*, *bdjibouti*, *bdelicate*, *bdame*, *suitee*), утворюють певну логічну послідовність, що додатково підсилює ефект гри слів і створює враження цілісності віршу.

[b]-алітерація

*There was an Old Man who said, Well!
Will **nobody** answer this **bell**?
I have pulled day and night,
Till my hair has grown white,
But **nobody** answers this **bell**!*

У другому лімерику звучить звукова гармонія з повторенням *ell*, яка нагадує дзвінок. Повторення цього звуку утворює мелодійну мантру, яка підсилює враження пошуку й турботи старого чоловіка. Цей ефект також підкреслює

безпорадність та комічний настрій ситуації, де ніхто не відповідає на дзвінок.

[r]-алітерація

<i>There<u>re</u> was an Old Lady of Chert<u>se</u>y,</i>	Тут звуки /r/, що зустрічаються –
<i>Who made a r<u>em</u>ark<u>ab</u>le cur<u>t</u>sey;</i>	дзвінкі. Такий звук яскраво виражає
<i>She twir<u>l</u>ed r<u>ou</u>nd and r<u>ou</u>nd</i>	напругу. Крім цього, його регулярне
<i>Till she sank under<u>g</u>round,</i>	повторення сприяє додаванню
<i>Which dist<u>re</u>ssed all the people of Chert<u>se</u>y.</i>	сильного ритму.

[p]-алітерація

<i>There was a Young Lady whose chin</i>	Звук /p/ повторюється. Вимова тако-
<i>Resembled the point of a p<u>in</u>;</i>	го звуку вимагає напруги та концен-
<i>So she had it made sh<u>ar</u>p,</i>	трації, а його звучання в кінці дозво-
<i>And p<u>ur</u>chased a har<u>p</u>,</i>	ляє надати лімеріку більш точну
<i>And p<u>l</u>ayed several tunes with her chin.</i>	форму.

[w]-алітерація

<i>There was a Young Lady of <u>W</u>elling,</i>	У цьому прикладі повторюється звук
<i><u>W</u>hose praise all the <u>w</u>orld <u>w</u>as a-telling;</i>	/w/, що створює гармонійний ритм.
<i>She played on a har<u>p</u>,</i>	
<i>And caught several car<u>p</u>,</i>	
<i>That accomplished Young Lady of <u>W</u>elling.</i>	

Серед фоностилестичних засобів творення комічного в лімериках мовознавці також виокремлюють явище **консонансу**, тобто «повтору кінцевих приголосних» [English Absurd Poetry 2018, с. 17]. Цей фонетичний засіб ідентифікуємо в лімериках, де застосовано прийоми свідомої помилки, яка є фонетично співзвучною. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

[s]-консонанс

<i>There was an Old Man of Madras<u>s</u>,</i>	Повторення кінцевих приголосних зву-
<i>Who rode on a cream-coloured ass;</i>	ків у кожному рядку допомагає підси-

*But the length of its ears
So promoted his fears,
That it killed that Old Man of Madras.*

лити ритм та музикальність вірша, що робить їх більш привабливими для читача, кінцевий звук /s/ створює ритмічний ефект.

[s]-консонанс

*There was an Old Person of Rhodes,
Who strongly objected to toads;
He paid several cousins,
To catch them by the dozens,
That futile Old Person of Rhodes.*

Звук /s/ надає лімерику веселого звучання. Такий фонетичний підхід додає гумористичний ефект.

Асонанс – повтор голосних звуків у слові або фразі. Він також є типовим для лімериків, оскільки сприяє створенню особливого ритмічного малюнка вислову й наполегливого повтору. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

[ei]-асонанс

*There was an Old Man, on whose nose,
Most birds of the air could reposee;
But they all flew away
At the closing of day,
Which relieved that Old Man and his nose.*

Асонанс проявляється у повторенні звуку /ei/, який присутній у словах *day, away*. Це повторення створює мелодійність і ритмічність тексту, підкреслюючи зв'язок між елементами сюжету та додаючи загальний емоційний відтінок.

[ei]-асонанс

*There was an Old Man of the Bay,
Who thought he could fish all the day;
But the fish swam away,
In a sneaky display,
And he sat on the shore in dismay.*

Повторення дифтонгу [ei] створює ритмічний і мелодійний ефект, роблячи текст більш виразним. Асонанс підкреслює емоційний стан чоловіка, який сподівається на успіх у риболовлі, але врешті-решт залишається роз-

чарованим.

[ei]-асонанс

*There once was a baker named Gray,
Whose pastries were famed far away;
With a flick of his wrist,
He made treats you can't miss,
And his shop was the best place to stay.*

Повторення дифтонгу [ei] надає ритмічності та легкості тексту, що робить його приємним для читання. Асонанс підкреслює позитивний настрій лімерика, зображуючи пекаря, чий вироби славляться і приносять радість людям.

[e]-асонанс

*There was an Old Man of Coblenz,
The length of whose legs was immense;
He went with one prance
From Turkey to France,
That surprising Old Man of Coblenz.*

Голосний звук [e] повторюється, надаючи віршу певної гармонії та ритму.

[e]-асонанс

*There was an Old Man of the West,
Who never could get any rest;
So they set him to spin
On his nose and chin,
That amusing Old Man of the West.*

З звук [e] повторюється, що створює гармонійний звуковий ефект та підкреслює легкість і веселощі тексту. Асонанс допомагає встановити ритм, а також додає емоційного забарвлення до описуваної ситуації.

Слід також зазначити, що для посилення емоційного впливу використовують підбір певних звуків для того, щоб викликати відповідні асоціації. У цьому випадку використовується звуконаслідування або *ономатопея* – це звуковідтворення, імітація реальних явищ, намагання шляхом спеціального добору та концентрації звуків мови – алітерацій чи асонансів – відтворити звуки, що існують у реальному навколишньому житті. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a Young Lady of Hull
Who was chased by a virulent bull;*

У цьому лімеріку слова *chased* і *virulent* мімікують звуки погоні та

*But she seized on a spade,
 And called out, 'Who's afraid?'
 Which distracted that virulent bull.
 There was an Old Man with a flute,
 A «sarpint» ran into his boot;
 But he played day and night,
 Till the «sarpint» took flight,
 And avoided that man with a flute.
 There was an Old Man in a tree,
 Who was horribly bored by a bee;
 When they said, «Does it buzz?»
 He replied, «Yes, it does!
 It's a regular brute of a bee!»*

агресивності, відтворюючи звукові асоціації з напруженим моментом погоні.

Тут слово *sarpint* мімікує звукові аспекти шипіння змії, допомагаючи уявити ситуацію, коли змія потрапила в чобіт.

Тут використано асонанс *buzz* та *brute*, який наголошує на неприємності та дратівливості комах, створюючи враження набридливості й надокучливості.

І. Арнольд [2002, с. 83] указує на те, що загальне фонетичне забарвлення тексту створюється завдяки близько розташованим повторам: що тісніше розташовані повтори, то сильнішою є їхня ритмічна роль. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man with a beard,
 Who said, 'It is just as I feared!
 Two Owls and a Hen,
 Four Larks and a Wren,
 Have all built their nests in my beard!*

У цьому лімерику бачимо повтори звуків /ea/, що створюють ритмічний малюнок та надають віршованому тексту специфічного фонетичного забарвлення.

Іншим важливим фонетичним засобом є навмисне скорочення слів, що відбиває індивідуальні чи діалектні порушення фонетичної норми. Цей прийом надає лімерикам розмовності й невимушеності, що робить їх креативними і цікавими. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man of th' Abruzzi,
 So blind that he couldn't his foot see;
 When they said, «That's your toe!»
 He replied, «Is it so?»*

У лімерику артикль *the* замінено на *th*'. Це приклад навмисного скорочення, що надає тексту розмовності й невимушеності. Використання прийому

That doubtful Old Man of th' Abruzzi.

створює атмосферу живого розмовного мовлення, що робить вірш більш цікавим і оригінальним.

There was an Old Man who said, «Hush!

I perceive a young bird in this bush!»

When they said, «Is it small?»

He replied, «Not at all!

It is four times as big as the bush!»

У цьому лімерику використано алітерацію, або повторення звуків *sh* у словах *hush* і *bush*, що створює приємний фонетичний ефект та підсилює гумористичний настрій. Крім того, використана гра слів *four times as big as the bush* надає ситуації абсурдного характеру, що є типовим для лімериків.

There was an Old Man in a tree,

Whose whiskers were lovely to see;

But the birds of the air

pluck'd them perfectly bare,

To make themselves nests in that tree.

Тут використано асонанс, або повторення голосних звуків, зокрема *e* у словах *were*, *air* і *bare*, що створює музичний та ритмічний ефект. Використання прикметника *lovely* для опису вусів також додає гумору та іронії до вірша.

Серед найпоширеніших типів повторів в комічних лімериках виокремлюємо повтор слів або фраз та алітерацію, які часто використовуються для створення ритму, емпізи, та підсилення ефекту. Ці фонетичні засоби допомагають вирізняти лімерики серед інших жанрів та підсилювати їхні гумористичні аспекти. Таким чином, зважаючи на значний експресивно-емотивний потенціал таких фоностилістичних засобів, як алітерація, звуконаслідування та навмисне перекручування орфографічної норми, вони є притаманними суто лімерикам. За допомогою фонетичних засобів лімерики привертають увагу, а процес запам'ятовування стає легким і невимушеним.

2.2. Лудичні практики, метрична організація та трансляційні прийоми

2.2.1. Мовна гра та ефект комічного

Лімерики відрізняються грою слів і використанням гумористичних виразів. Авторі часто вдаються до словесних жартів, каламбурів та гри слів для створення комічного ефекту [Дерріда 2001, с. 637–640]. Гра слів має вирішальне значення для лімериків. Часом гра слів, яка стає структурним елементом, дійсно з'єднує сенс непов'язаних слів. Це найчастіше відбувається у «веселій» поезії. Лімерики – це саме ті вірші, де ігровість зі словами проникає у їх структуру, будучи вбудованою в текст. При цьому лудичність не порушує передбачуваність вірша.

Гра слів (лудичність) – це «стилістичний прийом, який будується на поєднанні слів на основі їх співзвучності (омонімія) або багатозначності (полісемія)» [Дудик 2005, с. 225]. Найважливішою ознакою, що відрізняє омонімію від полісемії, є наявність зв'язку між значеннями слів у полісемії. Ця єдність визначається внутрішніми зв'язками, які проявляються в перенесенні значень, що виникають через зовнішню подібність або функціональну близькість. Якщо цей зв'язок зникає, тоді утворюється омонімія.

Основними засобами створення комічного ефекту є різновиди мовної гри, що базуються на певній невідповідності. Вона проявляється на всіх мовних рівнях: на фонетичному при вживанні омонімів, залучання інтонації та ритми; на лексичному – каламбур, okazіоналізм, оксиморон, полісемія тощо.

Мовна гра надає естетичне задоволення та урівноважує психоемоційні потреби. Граючи з мовною формою, «мовець підсилює її виразність або створює комічний ефект, сприяє створенню нових слів, збагачуючи тим самим мову» [Лисоченко 2008, с. 56]. Явище гри слів не рівноцінне поняттю «каламбур». Каламбур є лише її різновидом, який будується на використанні зовніш-

ньої схожості або тотожності мовних одиниць, щоб досягти гумористичного (жартівливого, іронічного, сатиричного) ефекту [Тараненко 2010].

Гра слів – ідеальний стилістичний прийом для жорсткої форми і мінімального обсягу лімерика. В одному з віршів, спираючись на картинку, риму і звичну реальність, ми очікуємо, що на шию старої людини залізе жук (*beetle*), однак у тексті використовується схоже за звучанням *beadle*, яке означає «чиновник, який бере участь у деяких церковних чи університетських церемоніях» або «в минулому співробітник правоохоронних органів, який займався дрібними порушеннями на місцевому рівні» [Тараненко 2010; EP].

There was an Old Man of Quebec, —

A beetle ran over his neck;

But he cried, «With a needle

I'll slay you, O beadle!»

That angry Old Man of Quebec [Lear, EP].

На сприйнятті значення слова тільки через його форму ґрунтується явище «народної етимології» – явище, що використовується при помилковому розумінні походження або значення слів, коли йому хибно приписуються подібні значення [Арнольд 2012, с. 89]. Гра слів присутня у всіх жанрах національної та світової літератури, а також зустрічається в повсякденному мовленні (у анекдотах) та жанрах поп-культури (коміксах, комедіях, рекламі, журналістських текстах тощо). Сьогодні рідко зустрічаються друковані твори, де не було б використано гри слів.

Гра слів має багато форм вияву і чітко виражена в аналітичних моделях більшості мов світу. Використання гри слів ґрунтується на: схожості звучання голосних або їх ідентичності (пароніми або омоніми); факті, що слову властиві різні значення (полісемія); розумінні ідіоматичних виразів буквально або в переносному значенні; формах граматичної багатозначності. Розглянемо найважливіші із них детальніше.

Пароніми – це пари (рідше групи слів), які внаслідок звукової подібності, а іноді й часткового збігу морфологічного складу, використовуються в мов-

ленні з певними семантично-стилістичними настановами. Завдяки своїй звуковій подібності та семантичним зв'язкам, пароніми схожі у стилістичному плані на омоніми й омофони, оскільки вживаються з метою створення каламбурів. Проте паронімія, як зазначає І. Білодід, для каламбурів виявляється набагато придатнішою, оскільки приблизно однакове звучання, а не точний звуковий збіг, більш притаманний цим семантичним зіставленням. Як далі зазначає вчений, ступінь звукової схожості слів, вживаних у каламбурі, перебуває у прямій залежності від семантики паронімів: чим ближчі слова-пароніми за значенням, тим менш точною є їх звукова подібність. Саме через це на правах паронімів для каламбурів використовуються однокореневі слова, які належать до різних частин мови. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young lady from Hyde,
Who ate green apples and died.
The apples fermented
Inside the lamented,
And made cider inside her inside.*

У першому лімерику *Hyde* (Хайд) звучить схоже на died (померла), створюючи каламбур і підкреслюючи гумористичний ефект. Також, фраза *cider inside her inside* містить гру слів, де *inside her* (в її середині) звучить подібно до *inside her inside* (всередині її середини), що є комічним образом.

*There once was a man from Japan,
Whose limericks never would scan.
When asked why this was,
He replied, It's because
I always try to fit as many words into the
last line as I possibly can.*

У лімерику використано гру слів у фразі *never would scan*, де *scan* (сканувати, аналізувати) вжите у двох значеннях: перше – про сканування метрики вірша, а друге – про аналіз вмісту вірша. Це створює комічний ефект.

*There was a young lady named Bright,
Whose speed was much faster than light.
She set out one day,
In a relative way,
And returned on the previous night*

У лімерику використано гру слів у фразі *faster than light* (швидше за світло), що порушує фізичні закони, та у фразі *relative way* (відносним шляхом), де *relative* (відносний) вжите у двох значеннях:

перше – про теорію відносності, а друге – про відносини з іншими предметами. Такі каламбури створюють комічний ефект шляхом гри зі значеннями слів та порушенням наукових понять.

У цих лімериках використовуються слова, що мають звукову подібність та частковий збіг морфологічного складу, що дозволяє їм бути паронімами. Така схожість використовується для створення гумористичного ефекту.

Різновиди паронімів мають певну стилістичну специфіку, пов'язану з явищем гетерофемії – помилковим вживанням одного слова замість іншого, які схожі за формою, але мають різне значення, а також з малапропізмом – перекрученням слів і виразів літературно-книжної мови. Такі пароніми здебільшого використовуються для досягнення комічного ефекту. Тому, у першому лімерику про молоду леді з Гайду, яка з'їла зелені яблука і померла, застосовано гетерофемію (слова *fermented* (заквасилися) та *lamented* (покійна) звучать подібно, але мають зовсім різне значення). Така паронімія створює комічний ефект через несподіваний сюжет. Натомість, у другому лімерику про чоловіка з Японії, який не може скласти правильний лімерик, використовується малапропізм (слово *scan* (підсканювати, перевіряти ритм) помилково сприймається як *scan* (сканувати, аналізувати), що створює комічний ефект). Третій лімерик про яскраву молоду леді належить до гетерофемії, де вживаються слова *relative* (відносний) та *previous* (попередній). У цьому випадку, слово *relative* використовується в несподіваному контексті, що створює комічний ефект через нелогічний поворот подій.

Омоніми – слова, що мають різне значення, але оформились як однакові звукові комплекси. Однією з основних стилістичних функцій омонімів є створення жартівливого чи іронічного ефекту через каламбур, що є словесною грою з гумористичним або пародійним відтінком. Омоніми вводяться в контекст для виявлення дотепності, стилістичної витонченості чи гострослів'я. Варто зазначити, що найпродуктивнішими для створення каламбурів є омоні-

ми, які виникають внаслідок розвитку мови та внутрішньомовного семантичного перерозподілу. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There once was a hunter named Hunt,
Who was hunting a rabbit in front.
He tripped on a root,
Shot his foot, to boot,
Now he limps when he's hunting up front.*

Тут використано онім *hunt*, який має два значення: полювати та прізвище *Hunt* – омонімічний збіг: загальне ім'я збігається з власними (онімом), що створює комічний ефект, оскільки, з одного боку, ми очікуємо чоловіка, який полює, але виявляється, він сам є мисливцем, який став жертвою своєї власної необачності. Така гра слів із омонімами надає лімерику гостроти та гумористичного забарвлення.

*There was a bassist named Bass,
Whose music was terribly crass.
He played out of tune,
Like a cat on the moon,
And his notes would just shatter the glass.*

У лімерику використано онім *bass*, який означає музичний інструмент, низький частотний діапазон і прізвище – омонімічний збіг: загальне ім'я збігається з власними (онімом). Таким чином, виникає подвійне значення: перший рядок може бути розглянутий як опис музиканта, який грає на бас-гітарі, або як опис особистості, яка має прізвище *Bass*. У цьому контексті обидва значення омоніма використовуються для створення гумористичної ситуації, де музикант грає так непрофесійно, що його музика *розбиває скло*.

*There was a bear with a bear's hair,
Who went for a stroll in the square.
He met a friend bear,*

Тут омоніми *bear* (ведмідь) і *bear* (тримати) використовуються для створення гумористичного ефекту.

*With hair so rare,
And together they danced without a care.*

Перший рядок може бути сприйнятий як опис ведмедя з волоссям від ведмедя, або як опис ведмедя, який тримає волосся. Цей каламбур (омонімічний схльост) створює забавну та несподівану ситуацію, що робить лімерик цікавим для читача.

*There was an Old Man with a flute,
A «sarpint» ran into his boot;
But he played day and night,
Till the «sarpint» took flight,
And avoided that man with a flute.*

Слово *sarpint*, утворене графічною грою слів, звучить як *serpent* (змія), що створює гумористичний ефект через несподіване зіставлення її з музикою. Вертикальна гра слів робить лімерик цікавішим та жартівливим для читача.

*There was an Old Man from Peru,
Who dreamt he was eating his shoe;
He awoke in the night,
In a terrible fright,
And found it was perfectly true.*

Тут слово *shoe* (чобіт) має подвійне значення: спочатку воно вживається в прямому розумінні, але в кінці лімеріку стає символом для вираження жартівливої ситуації. Така гра слів додає гумору та несподіваності до вірша.

Певні види гри слів є інституалізованими: анаграма – 1) переставлення літер і складів у слові чи групі слів, унаслідок якого утворюються нові слова; 2) зворотне читання слова, яке дає слово з новим значенням; 3) утворення псевдонімів та імен шляхом зворотного читання власних імен з додаванням букв або їх скороченням; кросворд – задача-головоломка; каламбур – гра слів, побудована на їхній двозначності; паліндром – слово, словосполучення, фраза або вірш, які мають однакове звучання і значення при читанні зліва направо і справа наліво; ребус; римований вірш із акрофонічним переставленням. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

Анаграма

There once was a man from Kent,

Цей тип гри слів використовує переста-

*Whose nose was exceedingly bent;
He said it was Grand,
To have at command,
A nose that could sniff around corners*

новку літер або складів у словах для створення нових слів. У вищевказаному лімерику слово *bent* (зігнутий) перетворилося на *bent* (літо), створюючи забавну і несподівану асоціацію.

Зворотне читання (переставляння літер)

*Mr. Sirk liked to play pranks, quite sly,
With words that went backward, oh my!
For 'cat' spelled 'tac',
A clever attack,
Confounding his friends, they would cry!*

У цьому прикладі використано зворотне читання слів, яке приводить до утворення нового слова з новим значенням. Наприклад, слово *tac* (воєнний спецназ) утворене з перестановки літер слова *cat* (кіт), що створює гумористичний ефект.

Псевдоніми та імена зворотного читання

*Sly Mr. Ecar, a mischievous fellow,
With a name that went backward, oh, mel-
low!
'Twas all just for fun,
His name, quite a pun,
But his wit, oh, it was quite yellow!*

В цьому прикладі використано імена, що можна читати назад, створюючи нові слова або ефекти. Це додає глибину і гумор до лімерика, оскільки ім'я *Ecar* зворотним читанням стає *race* (гонка), що спонукає читача до додаткових асоціацій.

Кросворд

*A young man from the city of York,
Was clever with words, quite a stork!
He'd fill in each square,
With words debonair,
In his crossword, he'd never fall short!*

Кросворди зазвичай асоціюються з головоломками, і їхнє використання у лімериках додає елемент веселощів і інтелектуального виклику. У цьому прикладі лімерика використано кросворд як спосіб опису розумного та обережного героя.

Каламбур

*There once was a crow that could talk,
But mostly he'd squawk, squawk, squawk!*

У даному лімерику каламбур створено за допомогою гри зі словом *saw* (кряка-

*He'd say, 'I'm so smart,'
With a wink, not a dart,
'Cause his 'caw' was his crowning knock!*

ти) і crow (ворон), що надає гумористичного ефекту.

Паліндром

*Madam, in Eden, I'm Adam,
A name that's the same, isn't that rad?
A wordplay delight,
From left to the right,
Backwards or forwards, I'm still a tad!*

Паліндром – це слово або фраза, які читаються однаково зліва направо і справа наліво. У цьому прикладі паліндром створює гумористичний ефект, оскільки ім'я Adam можна прочитати як *madam*, що призводить до комічної асоціації.

Ребус

*In a riddle, we'll say with a cheer,
Words in pictures, they do appear!
With a symbol, a sign,
Or a letter, so fine,
Our brains, they must engineer clear!*

Ребус використовує комбінації фігур, літер і знаків для передачі слів чи фраз. У цьому прикладі використано ребус для створення загадки, що додає гри слів додатковий елемент гумору та інтриги.

Каламбур – «стилістичний прийом гри слів при одночасному використанні двох омонімів або двох значень одного слова» [Антипова 2004, с. 32]. В англійській мові «каламбур» рідко передається словом «*calambour*». Існує гіпотеза, згідно з якою термін походить від італійського слова *puntiglio* «точний вислів». Зазвичай використовується термін *pun*. Все через те, що *pun* – найпростіший по способу творення і самий «прозорий» по кількості смислових рівнів. Каламбур вважається грою слів на найнижчому рівні, особливо притаманний загадкам і жартам. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young fellow named Hall
Who died in the spring in the fall.
Twould have been a bad thing
Had he died in the spring
But he didn't – he died in the fall.*

Гумористичний ефект, що виникає через гру слів та графічну омонімію. Графічно слова *spring* та *fall* є двозначними: «весна» та «осінь», а також «пружина» та «падіння». Тож, вірш

*There was a Young lady of Tyre,
Who swept the loud chords of a lyre;
At the sound of each sweep,
She enraptured the deep.
And enchanted the city of Tyre.*

має гру слів і графічну гумористичну складову.

Використано гру слів, а саме паронімію слів *chords* та *cords*, а також *sweep* та *sweep*. Це створює комічний ефект, оскільки сприйняття вислову зміниться в залежності від сприйняття читачем слів та їх значень.

Отже, наявність абсолютно різних значень в однакових або схожих словах стала поштовхом для створення такого стилістичного прийому, як гра слів. Цей прийом будується на поєднанні слів на основі їх співзвучності або багатозначності. Омоніми часто вживаються у грі слів, оскільки вони допомагають створити абсурдні ситуації й додати більш іронічного та сатиричного ефекту. А серед полісемічних засобів зображення гри слів існує розшифрування та аналогія. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man with a flute,
A «sarpint» ran into his boot;
But he played day and night,
Till the «sarpint» took flight,
And avoided that man with a flute.*

У цьому прикладі *sarpint* – це символ перешкоди чи проблеми, яку головний герой (чоловік з флейтою) зусиллями музики здолав.

*There was a Young Lady of Dorking,
Who bought a large bonnet for walking;
But its colour and size,
So bedazzled her eyes,
That she very soon went back to Corking.*

У цьому прикладі порівнюється *a large bonnet* до розміру та кольору, які здивували молоду леді і вона вирішила повернутися до міста *Corking* або *коркуючи*.

Іронія – це художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета, зіставляючи те, що на поверхні здається дійсним чи очікуваним [Арнольд 2002, с. 92]. І. Арнольд іронією називає висловлення на-смішки способом вживання слова в значенні, протилежному його основному

значенню і з протилежною конотацією, вдаване вихваляння, за яким насправді стоїть осуд [Арнольд 2002, с. 101]. На думку Ю. Вершкової ефект іронії досягається різними способами, зокрема використанням стилістичних прийомів (метафор, епітетів, порівнянь, антитез тощо), стилістично протилежних одиниць, заснованих на дво- та багатозначності, через спосіб додавання несподіваного. або через заміну одного чи декількох елементів антонімами, чи синонімами [Вершкова 2011, с. 42–43]. Отже, іронія додає контраст та яскравість лімерикам. У більшості випадків іронія покликана показати жартівливість ситуації та невідповідність слів діям.

Іронія як літературний прийом – це ситуація, у якій існує контраст між очікуваним і реальним. Іронія лімериків полягає в тому, що багато його героїв гинуть або раниють себе з абсолютно нелогічних причин: Літня Людина стрибає зі скелі, тому що її нога затекла, а інша – абсолютно спокійно відрізала собі пальці рук, адже саме «так і трапляється, коли стрижеш нігті напилком. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Person of Cromer,
Who stood on one leg to read Homer;
When he found he grew stiff,
He jumped over the cliff,
Which concluded that Person of Cromer.*

*There was an Old Man of the West,
Who never could get any rest;
So they set him to spin
On his nose and chin,
Which cured that Old Man of the West.*

*There was an Old Man with a beard,
Who said, 'It is just as I feared!
Two Owls and a Hen,*

*There was an Old Man of the Nile,
Who sharpened his nails with a file,
Till he cut off his thumbs,
And said calmly, «This comes
Of sharpening one's nails with a file!»*

Літню людину, яка не могла знайти спокою, «вилікували» шляхом того, що поставили її обертатися на носі та підборідді, що, очевидно, є абсурдним рішенням. Це створює контраст між очікуваним (лікуванням) та реальним (абсурдним способом лікування).

У лімеріку головний герой пояснює, що йому прийшлося жити «з бородою», оскільки в ній багатьма птахами збудо-

*Four Larks and a Wren,
Have all built their nests in my beard!*

*There once was a man from Peru,
Who dreamed he was eating his shoe.
He woke up with a fright,
In the middle of the night,
To find that his dream had come true.*

*There was a Young Lady whose nose,
Was so long that it reached to her toes;
So she hired an Old Lady,
Whose conduct was steady,
To carry that wonderful nose.*

вано гнізда. Це нелогічна та абсурдна ситуація, що підкреслюється іронічним тоном та несподіваним завершенням.

У цьому лімерику іронія полягає в тому, що чоловік мріяв з'їсти свій черевик, а потім коли прокинувся, зрозумів, що це сталося насправді. Ця несподівана ситуація між мрією та реальністю створює гумористичну та іронічну атмосферу.

Тут ситуація доходить до абсурдної, і прикметник «wonderful» (чудовий) явно вживається іронічно. У ще одній історії про видатного носі йдеться про те, що багато птиці сідали на нього, щоб відпочити, і відлітали при настанні сутінків, що полегшувало існування «щасливця»-володаря цієї частини тіла.

Використання іронії в лімериках додає до них глибину та гумор. Контраст між очікуваним і реальним створює несподіваність та розважливість, роблячи їх цікавими та захопливими для читача. Цей літературний прийом допомагає створити атмосферу гумору та веселощів, забезпечуючи лімерикам характерну легкість та шарм.

Гротеск означає дивне, таємниче, чудове, фантастичне, огидне, потворне, недоречне, приємне і, отже, часто використовується для опису дивних і спотворених форм. Однак у мистецтві, перформансі та літературі гротеск викликає почуття неприємної химерності й жалю. Це особливо релевантно для лімериків. Е. Лір у своїх лімериках описує диваків і гротескні ситуації і образи, коли вони приречені на муки чи страждання, але, водночас, співчуває їм. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Man in a boat,
Who said, «I'm afloat! I'm afloat!»
When they said, «No, you ain't»
He was ready to faint,
That unhappy Old Man in a boat.
There was an Old Man with a beard,
Who said, It is just as I feared!
Two Owls and a Hen,
Four Larks and a Wren,
Have all built their nests in my beard!*

*There was a Young Lady of Ryde,
Who ate some green apples and died;
The apples, fermented,
Inside her tormented,
And made cider inside her inside.*

*There was an Old Man with a nose,
Who said, «If you choose to suppose,
That my nose is too long,
You are certainly wrong!»
That remarkable man with a nose.*

*There was a Young Lady of Welling,
Whose praise all the world was a-telling;
She played on a harp,*

Через слово *unhappy* і безпорадний вигляд героя автор закликає до співчуття щодо становища героя.

Гротеск виявляється через абсурдну ситуацію, де головний герой стає «жертвою» пташок, які збудули гніздо в його бороді. Такий образ викликає сміх, але також і жаль до чоловіка, який опинився в такій ситуації.

Гротеск виявляється через нелогічність та абсурдність ситуації. Молода леді помирає від споживання зелених яблук, які «ферментуються» у її організмі, перетворюючись на яблучний сидр. Така ситуація створює комічний ефект і викликає жалість до нещасної дівчини.

Гротеск виявляється через нелогічність та абсурдність ситуації. Головний герой відзначається своїм надзвичайно довгим носом і впевнено стверджує, що ті, хто вважає його ніс занадто довгим, помиляються. Такий образ створює комічний ефект та викликає сміх, співчуття до героя, який є предметом насмішки через свою особливість.

Гротеск виявляється через несподіваність і нелогічність ситуації. Молода леді змайструвала хорошу удочку

*And caught several carp,
That accomplished Young Lady of Well-
ing.*

*There was an Old Man with a flute,
A «sarpint» ran into his boot;
But he played day and night,
Till the «sarpint» took flight,
And avoided that man with a flute.*

*There was a Young Lady of Hull,
Who was chased by a virulent bull;
But she seized on a spade,
And called out, «Who's afraid?»
Which distracted that virulent bull.*

та вдало полювала на карасів, що є дивовижним, але абсурдним образом. Така нелогічна ситуація створює комічний ефект та викликає сміх у читачів.

Гротеск виявляється через комічну ситуацію, де старий чоловік з флейтою змушений боротися із змією, яка залізла йому у чоботи. Незвичайний образ створює комічний ефект, особливо коли старий чоловік продовжує грати на флейті, коли змія пробує втекти.

Гротеск виявляється через комічну ситуацію, де молода леді вдало відволікає бика, використовуючи лопату як імпровізований засіб захисту. Такий образ створює комічний ефект і викликає посмішку через несподіваність та нелогічність ситуації.

Використання гротеску у лімериках створює комічну атмосферу за рахунок несподіваних, абсурдних або нелогічних ситуацій та образів. Це дає можливість авторам викликати сміх у читачів, показуючи забавні та фантастичні події. При цьому гротеск містить елементи жалю або співчуття до героїв, які опиняються у дивних або нелегких ситуаціях.

Граматичні засоби грають важливу роль у створенні комічного ефекту в лімериках. Наведемо деякі дані, які розкривають цю динаміку. Автори лімериків використовують нестандартні морфеми та суфікси, беруть незвичайні морфеми та суфікси для створення слів, абсурдні сполучення коренів або додавання несподіваних суфіксів, що створюють нові терміни з комічним забарвленням. Вживання експресивних форм слів та морфем, які підкреслюють або посилюють емоційний відтінок, додає комічності до висловлювань.

Текст лімериків демонструє нестандартні граматичні форми, щоб створювати комічний контраст або викликати сміх через несподівані зміни в граматичних правилах [Chiario 1992, с. 78]. Застосування іронічних морфологічних чи словотвірних засобів викликають двозначність, що сприяє комічному ефекту лімериків.

Загалом морфологічні та словотвірні засоби в лімериках використовуються для створення несподіваних, абсурдних або гумористичних елементів, які роблять цей жанр особливим і комічним [Tigges 1988, с. 63]. Гумористичний дискурс характеризується «багатством словотворчих ресурсів, що мають яскраву стилістичну конотацію» [Dijk 1996, с. 87]. Це зумовлено розвиненою системою словотвору, продуктивністю оцінних суфіксів, що надають словам експресії, і функційно-стильовим закріпленням деяких словотвірних моделей:

- розширення та зменшення (використання морфологічних засобів для створення комічного ефекту – наприклад, за допомогою розширення або зменшення об'єктів чи ознак). Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young lady of Crete,
Who was so exceedingly neat,
When she got out of bed.
She stood on her head,
To make sure of not soiling her feet.*

Тут використано зменшення об'єкта, що спричиняє комічний ефект. Зазвичай, коли людина піднімається з ліжка, вона встає на ноги, але в цьому випадку молода леді вирішила виконати цю дію набагато складнішим способом – стоячи на голові. Це зменшення об'єкта, а саме заміна звичайного акту (вставання) на більш складний та незвичний (стояння на голові), надає ситуації комічності та нелогічності, що робить лімерик кумедним для читача.

• неологізми та гра слів (введення нових слів або гри слів для досягнення гумористичного ефекту). Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a Young Person in Red
Who carefully covered her Head,
With a bonnet of leather,
And three lines of feather,
Besides some long ribands of red.*

Підкреслене є неологізмами, оскільки вони описують предмети одягу або аксесуари за допомогою виразів, які можуть бути несподіваними або незвичними для читача. Наприклад, *bonnet of leather* може бути несподіваним описом для головного убору, так як частіше використовуються матеріали, які більш м'які чи легкі. Також, *three lines of feather* може викликати у читача уявлення про незвичайний або навіть комічний вид головних уборів. Такі неологізми та гра слів додають до лімерика комічності та створюють гумористичний ефект.

• експресивні морфеми і суфікси (використання морфем, які підкреслюють емоційність або жартівливість висловлення). Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was an Old Lady of France,
Who taught little Ducklings to dance;
When she said, 'Tick-a-tack!'
They only said, 'Quack!'
Which grieved that Old Lady of France.*

Висловлювання *Tick-a-tack* містить в собі повторювані морфеми *tick* і *tack*, які надають слову звукову експресію та жвавість, що підкреслює комічний ефект. Також, слово *quack* містить в собі суфікс *-ack*, який робить слово вигуком, що використовується для звуку, що видає качка. Ці експресивні морфеми та суфікси додають до лімерика жартівливості та комічності,

роблячи його більш емоційно насиченим.

- парадоксальні конструкції (використання синтаксичних конструкцій, які створюють парадоксальні або несподівані зв'язки). Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a Young Lady of Parma,
Whose conduct grew calmer and calmer;
When they said, 'Are you dumb?'
She merely said, 'Hum!'
That provoking Young Lady of Parma.*

У цьому лімерику використано парадоксальну конструкцію, що створює несподіваний зв'язок між запитанням і відповіддю. Зазвичай, коли людина запитує, чи хтось безмовний, очікується відповідь *так* або *ні*. Але в даному випадку молода леді відповідає не очікувано: *Hum!* Це створює парадоксальний ефект, оскільки відповідь не пов'язана напряду з запитанням, що робить ситуацію комічною та незвичайною. Така несподіваність викликає у читача сміх та додає до лімерика елемент гумору.

- градація та антиградація (використання морфологічних засобів для підсилення або послаблення враження, що додає комічності). Тісно пов'язані в лімериках такі синтаксичні прийоми як градація та полісиндетон. Полісиндетон – це навмисна вставка спілок у пропозицію з метою уповільнити ритм прози. Багато послідовних спілок у лімериці створюють якийсь ланцюжок оповідання, роблячи його комічним чи абсурдним. Розглянемо приклад, де поєднується полісиндетон та кільцевий повтор. Пор. [Lear, EP]:

*There was an Old Man who said, Well!
Will nobody answer this bell?
I have pulled day and night,
Till my hair has grown white,*

У цьому лімерику використано градацію для підсилення враження безвідповідності та роздратування героя. Починаючи з легкого запитання

But nobody answers this bell!

Will nobody answer this bell? автор поступово підсилює емоційне напруження, описуючи, як герой день і ніч дзвонив, поки його волосся не посивіло, але все одно ніхто не відповів на дзвінок. Ця послідовність збільшення інтенсивності враження створює комічний ефект та підкреслює безглуздість ситуації.

*There was an Old Person of Leeds,
Whose head was infested with beads;
She sat on a stool
And ate gooseberry-fool,
Which agreed with that Person of Leeds*

За допомогою синтаксису підкреслюється структура та композиція лімерика, його закрита та циклічна абсурдна логіка; герой лімерика нібито укладений у своїй абсурдній ситуації.

Ці морфологічні та словотвірні засоби в лімериках сприяють створенню комічного ефекту, надаючи віршам неочікуваності й оригінальності у висловленні гумористичних ідей.

Ще однією характерною рисою лімериків є наявність асемантичних слів – тих, що повністю або частково незрозумілі реципієнту внаслідок порушення зв'язності з текстом, лексико-семантичної, структурної, фонетичної чи графічної складових [Bibby 1978, с. 117]. Ступінь асемантичності зазвичай висока. У деяких лімериків на догоду рими слова змінюють свою орфографічну форму, часом стаючи зовсім незрозумілими, тобто асемантичними. Пор.:

*There was a young curate of Salisbury
Whose manners were quite Halisbury-Scalisbury
He wandered round Hamshire
Without any pampshire
Till the Vicar compelled him to Warisbury [Lear, EP].*

Якщо врахувати що, *Salisbury* відомий місцевим жителям як *Sarum*, а *Hamshire* – як *Hants*, то вийде:

There was a young curate of Sarum

Whose manners were quite harem-scarem (Halisbury-Scalisbury)

He wandered round Hants (Hamshire)

Without any pants (pampshire)

Till the Vicar compelled him to wear 'em (Warisbury) [Lear, EP].

Своєрідна структура і сама ідея приваблює літературознавців, письменників, які складають лімерики заради забави. Ключовим терміном, який використовується в лінгвокультурології та лінгвокогнітології, є концепт. У текстах прецедентного жанру, тобто в лімериках, зафіксовані стереотипні сценарії поведінки, властиві для англійської лінгвокультурної спільноти.

У лімериках використовуються різноманітні стилістичні прийоми та засоби, які допомагають створити комічний ефект і підсилити враження від висловлення. Серед таких прийомів виділяємо гру слів, неологізми, експресивні морфеми та суфікси, градацію та антиградацію, парадоксальні конструкції, гротеск, іронію та багато інших. Кожен з цих прийомів сприяє створенню веселої, жартівливої атмосфери та робить лімерики привабливими для читача.

2.2.2. Метрична організація лімеричного квінтету

Римою номінують особливий вид регулярного звукового повтору подібних поєднань звуків у кінці рядків або в інших симетрично розташованих частинах тексту, виконуючи організуючу «функцію строфічної композиції» [Федоренко 2012, с. 15]. Цілком очевидно, що подібна структура лімериків полегшує їх проголошення та запам'ятовування.

Якщо під ритмом ми розуміємо побудову мовленнєвих висловлювань за інтонаційними та ритмічними моделями (тобто моделями, в основі яких – черговість елементів, викладених із певною послідовністю) [СІС, EP], то мелоди-

ка – це система розподілу висхідних та нисхідних інтонацій у їх співвіднесеності з періодичною побудовою (паралелізми, повтори) [CIC, EP]. Ритмомелодику розуміємо як гармонійну взаємодію ритму, мелодійності та звукових особливостей лімериків [CIC, EP]. Вона поєднує всі елементи вірша (ритм, рими, алітерації, асонанси та інші фонетичні засоби) для створення цілісного емоційного та стилістичного ефекту.

Традиційно лімерик має поетичну форму, що являє собою вірш певного ритмічного малюнку. Класичний лімерик будується за схемою AABBA [Bibby 1978, с. 97], тобто римуються перший, другий і п'ятий рядки і, відповідно – третій і четвертий. Переважає віршованим розмір анапест, а кількість складів у першому, другому і п'ятому рядках на три склади більше, ніж у третьому та четвертому. Лімерики завжди складаються з п'яти рядків, що називається **квінтет** (див. Табл. 1.3). Як і будь-який твір, лімерик має форму, зміст і виразні засоби.

Табл. 1.3

Композиція лімеричного квінтету

Рядок	Композиційна роль	Приклад
1	Введення персонажа	<i>There was an Old Man of Moldavia,</i>
2	Особлива характеристика героя	<i>Who had the most curious behaviour;</i>
3	Кульмінація	<i>For while he was able,</i>
4	Розв'язка	<i>He slept on a table.</i>
5	Виведення дії або повтор	<i>That funny Old Man of Moldavia.</i>

Зазначений вище шаблон використовується для створення усіх комічних лімериків з різними персонажами та ситуаціями. У сюжеті кожного з них відбувається все, що завгодно, аби це було веселим. Лімерики – це вірші, у яких наявні: абсурд, казковість, гумор, прихований зміст, мораль + повчальність + культура.

Сюжетно лімерики будуються в такий спосіб: перший рядок оповідає про головного героя і звідки він родом, другий – містить розгорнуту характеристику якостей персонажа чи його вчинків, потім йде опис подій, що розгортаються, і далі – інформація про те, чим все закінчується. У лімериках персонажі часто залишаються без імені, а увага спрямовується на виразність зовнішності, ексцентричність дій і парадоксальність подій.

Однією з виразних особливостей цього жанру є створення ефекту очікування в моментах, де рима легко вгадується, але фактично відсутня. Автор лімерика підводить читача до рими, що часто має непристойний підтекст, але в кінці її не використовує. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

*There was a young lady from Bude
Who went for a swim in the lake
A man in a punt
Stuck an oar in her ear
And said «You can't swim here, it's
private».*

У цьому лімеріку схема римування наводить читача на думку про слово, яке було б асоційоване з *Bude* і *lake*, ймовірно, з можливим сексуальним або несподіваним відтінком. Однак закінчення виявляється зовсім іншим, фокусуючись на несподіваній та абсурдній ситуації, коли чоловік у човні вдаряє жінку в вухо веслом та каже: *You can't swim here, it's private*. Ця підміна очікувань додає гумору та несподіваності у лімеріку.

*There once was an athlete of Venice
Who liked to play matches of tennis
When a ball hit him hard
He went to a ward
Where a doctor did cut off his foot.*

Аналогічно й тут: схема римування підказує очікувати слово, яке б римувало з *Venice* та *tennis*, що також може призвести до гумористичного або несподіваного завершення. Проте закінчення розкриває ситуацію, коли атлетові відрубують ногу

через те, що він отримав удар тенісним м'ячем. Цей несподіваний поворот подій додає комедійності та підкреслює гру з римою.

На підтвердження таких висновків розглянемо й інші аспекти римомелодійної організації лімериків. Ритм і мелодія варіюються залежно від настрою та емоційної виразності вірша. Наприклад, швидкий та жвавий ритм створює комічний ефект, тоді як сповільнений підкреслює серйозність або напруженість ситуації – створюється унікальна ритмомелодійна структура лімериків, яка відрізняє їх від інших жанрів поезії та надає неповторну естетику та шарм.

Лімерики мають специфічний ритм, який характеризується п'ятьма рядками, де перший, другий та п'ятий рядки є триамбічними тетраметрами, а третій та четвертий – діамбічними триаметрами. Цей ритм створює музичну та легку мелодійність, допомагаючи віршам зберігати свою гумористичну форму. Пор. [Lear, EP; The Mammoth Book of Limericks 2008]:

<i>There was an Old Person of Chili, (A)</i>	У першому лімеричу рима А по-
<i>Whose conduct was painful and silly, (A)</i>	вторюється в кожному рядку, а ри-
<i>He sat on the stairs, (B)</i>	ма В повторюється і в останніх
<i>Eating apples and pears, (B)</i>	двох рядках. Це надає віршам
<i>That imprudent Old Person of Chili. (A)</i>	закінчений та виразний ритм.

<i>There was a Young Lady of Dorking, (A)</i>	У другому лімеричу також спо-
<i>Who bought a large bonnet for walking; (A)</i>	стерігається повторення рими А в
<i>But its colour and size, (B)</i>	кожному рядку. Така структура
<i>So bedazzled her eyes, (B)</i>	рими допомагає створити відчуття
<i>That she very soon went back to Dorking. (A)</i>	завершеності та закінчення віршу

Інтонаційні особливості (паузи та наголоси) додають виразності та гумору. Інтонація змінюється відповідно для створення комічного ефекту. Пор.:

There ♡ was an Old `Lady of VChertsey|

Who → *made a `remarkable \ curtsy |*

She → *twirled / round and \ round |*

Till she → *sunk \underground |*

Which ∽ *distressed all the `people of \ Chertsey |||* [Lear, EP]

Цей вірш ілюструє роль просодичних засобів у створенні ритмічних груп. Кожний рядок відповідає одній синтагмі. Синтагми містять від двох до трьох наголошених складів. Розширення діапазону відбувається за рахунок підвищення верхнього рівня. Для першого і останнього рядка характерне використання поступово спадаючої шкали (Falling Head), навчальне звучання якої створює додатковий гумористичний ефект. Перший рядок у більшості випадків завершується спадаючо-зростаючим термінальним тоном (Fall-Rise), що свідчить про початок веселої історії і готує слухачів до комічного змісту. Емоційне напруження в другому рядку посилюється за рахунок використання високого спадаючого термінального тону (High Fall). Особливий ритм створюється за рахунок середніх за тривалістю синтаксичних пауз. Вони також сприяють членуванню лімерика на змістові частини. Відзначається середня швидкість читання вірша, проте відбувається сповільнення на найважливіших одиницях лімерика.

There |was a Young | Lady of | Ryde |

Whose |shoe-strings were |seldom |untied |

She |purchased some |clogs |

And some |small |spotted |dogs |

And |frequently |walked about |Ryde ||| [Lear, EP].

Вірш демонструє реалізацію естетичної функції ритму. Трискладовий розмір вірша сприяє створенню чіткого ритму лімерика, який, з одного боку, підсилює експресію даної поезії, а з іншого – створює гумористичний ефект. Таким чином, англійський лімерик має чітку ритмічну структуру, створену за рахунок трискладового віршового розміру – анапеста – і синтаксичних пауз, які розділяють вірш на смислові частини, що формують синтагми. Крім того, просоди-

чні компоненти (висота тона, гучність, темп і паузи) сприяють організації ритмічних одиниць та маркуванню їх меж.

Просодичні засоби, такі як висота тона, громкість, темп і паузи, впливають на ритмічну структуру лімерика, визначаючи її границі і структуру. Початок кожної ритмічної одиниці відзначається максимальною висотою голосу, тоді як кінець супроводжується зниженням цих параметрів, що особливо помітно в кінці рядка. Крім того, рядок зазвичай характеризується сповільненням темпу і паузою. Пор. [Lear, EP]:

<i>There ↗ was an Old `Man with a gong </i>	Ритмічна організація англійського
<i>Who →bumped at it `all day \long </i>	лімерика базується на точному чергу-
<i>But they →called >out O \law </i>	ванні сильних і слабких наголосів у
<i>You're a ↗ horrid old \bore </i>	кожному рядку. Останнє слово в кінці
<i>So they ↗ smashed that Old `Man with a \gong </i>	кожного рядка виходить на наголос,
	утворюючи термінальний тон. Таким
	чином, лімерик має строгу ритмічну
	структуру завдяки чіткому виокрем-
	ленню ритмічних груп і синтагм.

Зазвичай лімерики мають швидкий темп, що допомагає підтримувати легкість та жвавість віршів. Швидкий темп є важливим аспектом для досягнення комічного ефекту. Отже, досягнення комічного ефекту в лімериках зумовлене не лише їхнім змістом, але й вмілим використанням ритмомелодійних та інтонаційних засобів. Специфічний ритм надає віршам музикальності та легкості, підкреслюючи гумористичний характер творів. Швидкий темп віршів є ключовим елементом для підтримання їхньої легкості та жвавості, що важливо для досягнення комічного ефекту. Ці елементи ритмомелодійності не лише роблять лімерики приємними на слух, а й сприяють їхньому визначеному гумористичному стилю. Ритмомелодійні та інтонаційні засоби відіграють значущу роль у формуванні комічного в лімериках, надаючи їм не лише текстовий, але і аудіальний аспект гумору.

2.2.3. Переклад лімериків українсько мовою

Перекладознавчий аспект дослідження лімериків є дуже цікавим. Переклад лімериків на українську мову вимагає збереження не лише їх смислу, а й ритмічної структури та гумористичного ефекту, оскільки українська мова має іншу фонетичну та граматичну структуру, ніж англійська. Деякі лімерики є важкими для перекладу через особливості мови та культурні відмінності. Проте їх вдало перекладають, зберігаючи гумористичний ефект та ритмічну структуру оригіналу. Важливо враховувати не лише лексичні та граматичні особливості мови, але й культурні нюанси. Перші переклади англійських лімериків українською мовою були виконані В. Дібровою та О. Мокровольським [Мокровольський 1980], а спроби створення українських оригінальних лімериків започаткував Ю. Позаяк [Позаяк 2013].

Процес перекладу віршованого твору не можна назвати звичним для нас або «стандартним», адже оригінал представлено не суто у текстовому вигляді, а й особливим авторським малюнком (nonsense picture), що призводить до необхідності співвідносити переклад не лише зі змістом, а й з тим, як він зображений автором. Чим менше конкретних деталей намальовано, тим легше перекладачеві. Пор. [Lear, EP]:

<i>There was a young man from Laconia,</i>	Жив молодий чоловік у Лаконії.
<i>Whose mother-in-law had pneumonia.</i>	Його теща захворіла на пневмонію.
<i>He hoped for the worst,</i>	Він на гірше сподівався,
<i>And after March first,</i>	І коли березень почався,
<i>They buried her 'neath a begonia.</i>	Вони поховали її під бегонією.

/Переклад О. Мокровольського/

В лімерику фразеологізм *hope for the best* змінюється на протилежний за прагматикою *hope for the worst*, який по суті стає оксюмороном. Традиційний «чорний» гумор між тещею і зятем набуває нових форм завдяки словесній грі. Переклад цього лімерика на українську мову вдало передає гумористичний

сюжет та основний зміст оригіналу. У перекладі втрачено ритмічність та римування, характерні для лімерика. Українська версія не зберігає структуру AABBA та ритмічність англійського оригіналу. Український переклад має деякі відступи від оригіналу в термінах і фразях. Наприклад, *he hoped for the worst* перекладено як *Він на гірше сподівався*, що не зовсім точно передає сенс оригіналу. Українська версія могла б бути більш яскравою та гумористичною за допомогою вибору більш живописних слів або виразів. Тому, переклад має недоліки, але загалом відтворює основний зміст та сюжет оригінального лімерика. Пор. [Lear, EP]:

<i>There's a notable family named Stein:</i>	<i>Є відома сімейка Штейн.</i>
<i>There's Gertrude, there's Ep, and there's Ein.</i>	<i>Є Гертруда, є Еп і є Ейн.</i>
<i>Gert's prose is the bunk,</i>	<i>Проза Герти – мура,</i>
<i>Ep's sculpture is junk,</i>	<i>Твори Епа – дурня,</i>
<i>And no one can understand Ein!</i>	<i>І ніхто не розуміє Ейна.</i>

/Переклад О. Мокровольського/

Переклад цього лімерика на українську мову здебільшого вдалий, оскільки він передає гумористичний контекст та основний зміст оригіналу. В оригіналі усі члени сім'ї мають імена, що починаються на *G* (*Gertrude*, *Ep*, *Ein*), що створює гумористичний ефект. У перекладі ім'я Епа збереглося, але ім'я Гертруда та Ейн (Єйн) втрачає цей аспект, оскільки в українській версії вони не починаються на одну букву. Можливо, варто було б знайти альтернативні українські імена, які б починалися на *Г* та *Е* для збереження гумористичного ефекту. У перекладі відсутній ритмічний аспект лімерика. В останньому рядку *I ніхто не розуміє Ейна* втрачено іронію, що притаманна оригіналу. У перекладі підсилено розмовне забарвлення цього іронічного лімерика.

Чимало прикладів прагматичної адаптації вбачаємо у перекладах лімериків Е. Ліра, що зробив О. Мокровольський. Пор. [Lear, EP]:

<i>There was an old man of Vesuvius,</i>	<i>Все читав чоловік із Везувія,</i>
<i>Who studied the works of Vitruvius,</i>	<i>Архітектора твори, Вітрувія,</i>
<i>When the flames burned his book</i>	<i>Та згоріли – О горе!</i>

*To drinking he took,
That morbid old man of Vesuvius.*

*Вітрувія твори,
Щоб журилась чоловік той з Везувія.
/Переклад О. Мокровольського/*

Переклад лімерика виконано досить вдало, зберігаючи загальний сенс та ритміку оригіналу, зберігається головна ідея про те, що старий чоловік з Везувія, втративши свої книги від полум'я, занурився в пиття. Переклад має аналогічну ритміку та риму, що сприяє збереженню жартівливого тону та гумористичного ефекту. Перекладач вдало відтворив образність оригіналу, особливо у висловленні *Вітрувія твори*, що зберігає характер сюжетної лінії. Переклад можна вважати вдалим, оскільки він передає не лише лексичне значення, але й стилістичні та гумористичні аспекти оригіналу.

Секрет перекладу у тому, щоб зберегти римування, віршований розмір лімерика, і навіть втратити його гумористичний характер. Перекладачам нерідко доводиться змінювати «географію» лімерика та власні імена героїв, жертвувати другорядними деталями, або замінювати їх, щоб зберегти поетичну форму та каламбур твору.

Процес перекладу віршованого твору не можна назвати звичним для нас, адже оригінал представлено не суто у текстовому вигляді; кожен лімерик супроводжується особливим авторським малюнком, що призводить до необхідності співвідносити переклад не лише зі змістом, а й з тим, як він зображений автором. Чим менше конкретних деталей намальовано, тим легше перекладачеві.

Переклад лімериків на українську мову відображає дотримання головних характеристик жанру, таких як ритм, рима, гумористичний тон та семантика. Проте деякі переклади потребують додаткового удосконалення, особливо щодо збереження гумористичного ефекту та точності відтворення смислу. Загалом, переклади відображають творчий підхід перекладача та його здатність до вірного відтворення гумористичних текстів на інші мови.

ВИСНОВКИ

У роботі було здійснено аналіз лінгвопоетичного аранжування лімериків у англomовному дискурсі комічного. Дослідження включало в себе аналіз жанрових, стилістичних, лексико-семантичних, морфологічних, фоностилістичних та інших лінгвістичних аспектів, які сприяють формуванню комічного ефекту в лімериках.

Пятивірштя «лімерик» має ірландське походження. Дослідження цього аспекту дозволило висвітлити історію та контекст виникнення лімериків, а також їхній вплив на інші літературні традиції. Розгляд ірландського коріння лімериків розкрив особливості менталітету та культурні відмінності, що вплинули на форму та зміст цього жанру.

Друге завдання стосувалося формальної будови лімериків. Вивчення структури, ритму та метрики дозволило зрозуміти, як виникла та еволюціонувала ця форма віршування. Специфічна структура лімериків, що включає п'ять рядків (квінтет) та особливу схему римування, є ключовим фактором їхньої визначності та розрізняє їх від інших видів віршів.

Механізми гумору в лімериках є третім ключовим елементом дослідження. Аналіз жартівливих елементів, використання словесної гри та репрезентація стереотипів у лімериках допомогли виявити, як саме цей жанр досягає комічного ефекту.

Вивчення лінгвістичних особливостей лімериків розкриває їхню важливість у формуванні та розвитку мовленнєвого інструментарію. Також важливо зазначити, що лімерики інтегруються в сучасну літературу та їхнє використання впливає на літературний дискурс.

Всі ці завдання було спрямовано на комплексне вивчення лімериків як літературного явища, розкриття їхньої історії, структурних та лінгвістичних особливостей, а також визначення їхнього місця у великому літературному та культурному контексті.

Лімерики як жанр віршованої гумористичної творчості привертають увагу як своєю структурою, так і стилістичними прийомами, які додають їм неповторності та колориту. Загалом, лімерики залишаються популярними завдяки своїй здатності одночасно розважати і провокувати до роздумів, а також слугують яскравим прикладом поєднання форми та змісту, що дозволяє відображати колоритні образи та характери. Лімерики завдяки компактній формі та ритмічній структурі мають унікальну здатність передавати гумор і несподіваність у кількох рядках.

Лімерики – це особливий жанр короткої гумористичної поезії, що традиційно складається з п'яти рядків (квінтет) з римуванням ААВВА. Виникнувши у Великій Британії та Ірландії та ставши популярними завдяки творам Е. Ліра, лімерики стали важливим елементом англійського літературного фольклору. Незважаючи на свою простоту, вони використовують широкий спектр стилістичних засобів, які додають глибини та комічного забарвлення, створюючи унікальний звуковий та емоційний ефект.

Лімерики завдяки використанню різноманітних стилістичних прийомів – таких, як епітет, метафора, симілі, алітерація, асонанс, гра слів, гіпербола, риторичне питання, повтори, створюють виразний комічний ефект, який допомагає передати гумор і абсурдність життєвих ситуацій. Ці прийоми роблять лімерики унікальним жанром, що здатний привернути увагу читача та викликати посмішку.

Лімерики є характерним представником гумористичного жанру, що визначається своєрідною будовою та гумористичним спрямуванням. Стильові особливості лімериків були розглянуті разом з їх приналежністю до англійського гумористичного культурного контексту. Морфологічний аналіз лімериків виявив певні риси, такі як часте використання іменників у комічних контекстах сприяє створенню грайливих і абсурдних образів, які є центральними в гумористичному сприйнятті. Фонетичні аспекти, такі як алітерація та асонанс проявлялись у формуванні звукового ефекту лімериків.

Вони підсилювали ритм та звучність, що, в свою чергу, впливало на комічність лімериків. Крім того, лімерики відзначаються специфічними лексичними засобами, такими як сленг та архаїзми, які додають текстам колориту та характеру. Використання гіпербол та каламбурів підсилює іронію та сатиру, роблячи ці твори багатограними в гумористичному вираженні.

Лінгвопоетичне аранжування лімериків у англomовному дискурсі комічного є багатоаспектним явищем, що поєднує в собі жанрові, стилістичні, лексичні, морфологічні та фоностилістичні елементи. Ці аспекти спільно сприяють створенню унікального гумористичного образу лімерика, який відрізняється своєрідністю та специфічністю в англійському мовному та культурному контексті. Такий аналіз важливий для розуміння механізмів комічного в англomовному літературному та мовному дискурсі, а також для глибшого осмислення лінгвостилістичних засобів, які використовуються для досягнення комічного ефекту у літературі. Оригінальність та легкість, які забезпечуються стилістичними засобами, дозволяють лімерикам залишатися популярними навіть через десятиліття після їхнього виникнення. Лімерики виступають не лише як поетичний жанр, але й як важлива складова мовної і культурної традиції, що охоплює широку гаму емоцій і відчуттів.

Таким чином, поняття «лімерик» ми розглядали як підкатегорію тексту, яка функціонує у контексті міждисциплінарних досліджень, що відкрило нові горизонти для вивчення проблематики не лише в рамках літературознавства, але й психології, культурології та соціології, де ми визначили як гумор відображає соціальні норми і цінності.

Лімерик є відображенням карнавальної природи комічного, що порушує звичайні нормативи та підкреслює роль гумору у суспільстві. Карнавальна природа лімерика дозволила авторам грати зі стандартами, а також використовувати гумор для критики суспільних недоліків. Використання тропів, стилістично значущих синтаксичних прийомів та фоностилістичних елементів вказало на формування ігрового та жартівливого стилю, який є характерним для лімериків. Наприклад, метафори, алегорії та іронічні порівняння створювали

багатошаровість змісту, збагачували комічний ефект і робили його більш універсальним у сприйнятті.

Лудичні практики та метрична організація лімериків забезпечують новизну і динамічність тексту, а каламбури та інші лінгвістичні прийоми створюють умови для розвитку комічних ситуацій, які стимулюють креативність та уяву, спонукаючи до активного сприйняття і осмислення тексту.

Проведений аналіз трансляційних прийомів підкреслює складність та багатогранність перекладу лімериків на українську мову, бо потребує не лише лексичного, а й культурного врахування, адже переклад вимагає тонкого балансу між збереженням змісту та адаптацією до нового культурного середовища.

Таким чином, лімерики виявилися складним і багатошаровим жанром, що сполучає в собі елементи літератури, мовознавства та культурології. Дослідження їх комічних механізмів важливе не лише для глибшого розуміння специфіки англomовної гумористичної традиції, а й для подальшого вивчення комічного в різних мовах і культурах.

Перспективи подальшого вивчення лімериків можуть зосередитися на вивченні лімериків у різних мовних та культурних контекстах, особливостях, а також соціальної критики, що дає поштовх для багатостороннього аналізу та виявлення універсальних і локальних аспектів комічного. А дослідження впливу лімериків на сучасні жанри літератури, такі як комедії, фейлетони, блогосфера та соціальні мережі, розкриє адаптацію традиційних форм гумору до нових медіа і сформує сучасні уявлення про гумор. Вивчення психологічних механізмів сприйняття гумору та комічних текстів поглибить розуміння людської природи, емоцій та соціальної взаємодії. Цей широкий спектр подальших наукових розвідок підкреслює важливість лімериків не лише як жанру, але й як культурного явища, що заслуговує на детальне дослідження та аналіз.

SUMMARY

The qualification paper analyzed the linguopoetic arrangement of limericks within the English-speaking comic discourse. The study encompassed an analysis of the genre, stylistic, lexical-semantic, morphological, phonostylistic, and other linguistic aspects that contribute to the formation of the comic effect in limericks.

The five-line structure of the «limerick» has Irish origins. Investigating this aspect illuminated the history and context of the emergence of limericks, as well as their influence on other literary traditions. Examining the Irish roots of limericks revealed features of mentality and cultural differences that affected the form and content of this genre.

The second task focused on the formal structure of limericks. Studying their structure, rhythm, and meter provided insights into how this poetic form originated and evolved. The specific structure of limericks, which includes five lines (a quintet) and a distinctive rhyme scheme, is a key factor in their uniqueness and differentiates them from other types of poetry.

The mechanisms of humor in limericks represent the third key element of the study. Analyzing humorous elements, the use of wordplay, and the representation of stereotypes in limericks helped uncover how this genre achieves its comic effect.

The examination of the linguistic features of limericks highlights their importance in shaping and developing speech tools. It is also crucial to note that limericks are integrated into contemporary literature, and their usage influences literary discourse.

All these tasks were aimed at a comprehensive study of limericks as a literary phenomenon, revealing their history, structural and linguistic characteristics, as well as determining their place within the broader literary and cultural context.

Limericks, as a genre of humorous poetry, attract attention both for their structure and the stylistic devices that give them uniqueness and colorfulness. Overall, limericks remain popular due to their ability to entertain while also provoking

thought, serving as a vivid example of the combination of form and content that reflects colorful images and characters. Limericks, with their compact form and rhythmic structure, possess a unique ability to convey humor and surprise in just a few lines.

Limericks are a special genre of short humorous poetry that traditionally consists of five lines (a quintet) with an AABBA rhyme scheme. Originating in Great Britain and Ireland and gaining popularity through the works of E. Lear, limericks have become an important element of English literary folklore. Despite their simplicity, they employ a wide range of stylistic devices that add depth and comedic nuance, creating a unique sound and emotional effect.

Through the use of various stylistic devices – such as epithets, metaphors, similes, alliteration, assonance, wordplay, hyperbole, rhetorical questions, and repetitions – limericks create an expressive comedic effect that helps convey the humor and absurdity of life situations. These devices make limericks a unique genre capable of capturing the reader's attention and eliciting a smile.

Limericks are a characteristic representative of the humorous genre, defined by their distinctive structure and humorous orientation. The stylistic features of limericks have been examined in relation to their belonging to the English humorous cultural context. A morphological analysis of limericks revealed certain traits, such as the frequent use of nouns in comedic contexts, which contribute to the creation of playful and absurd images central to humorous perception. Phonetic aspects, such as alliteration and assonance, were manifested in the formation of the sound effect of limericks. These aspects enhanced the rhythm and sonority, which, in turn, affected the comedic quality of the limericks.

Additionally, limericks are characterized by specific lexical tools, such as slang and archaisms, which add color and character to the texts. The use of hyperboles and puns enhances irony and satire, making these works multifaceted in their humorous expression.

The linguopoetic arrangement of limericks in English humorous discourse is a multifaceted phenomenon that combines genre, stylistic, lexical, morphological, and

phonostylistic elements. These aspects collectively contribute to the creation of a unique humorous image of the limerick, distinguished by its originality and specificity within the English language and cultural context. Such an analysis is crucial for understanding the mechanisms of humor in English literary and linguistic discourse, as well as for a deeper exploration of the linguistic and stylistic tools used to achieve comedic effects in literature. The originality and lightness afforded by these stylistic devices allow limericks to remain popular even decades after their inception. Limericks serve not only as a poetic genre but also as an essential component of linguistic and cultural tradition, encompassing a wide range of emotions and sensations.

Thus, we consider the concept of the «limerick» as a subcategory of text functioning within the context of interdisciplinary studies, opening new horizons for exploring issues not only within the realm of literary studies but also in psychology, cultural studies, and sociology, where we identified how humor reflects social norms and values.

The limerick reflects the carnival nature of the comic, subverting ordinary norms and emphasizing the role of humor in society. The carnival nature of the limerick allows authors to play with standards and use humor to review social shortcomings. The employment of tropes, stylistically significant syntactic devices, and phonostylistic elements indicates the formation of a playful and whimsical style characteristic of limericks. For instance, metaphors, allegories, and ironic comparisons create a multilayered meaning, enriching the comedic effect and rendering it more universal in perception.

Playful practices and the metric organization of limericks provide novelty and dynamism to the text, while puns and other linguistic devices create conditions for the development of comedic situations that stimulate creativity and imagination, encouraging active perception and interpretation of the text.

The analysis of translational techniques underscores the complexity and multifaceted nature of translating limericks into Ukrainian, as it requires not only lexical but also cultural considerations, demanding a delicate balance between preserving content and adapting it to a new cultural environment.

Thus, limericks prove to be a complex and multilayered genre that combines elements of literature, linguistics, and cultural studies. The investigation of their comedic mechanisms is important not only for a deeper understanding of the specifics of the English humorous tradition but also for further studies of the comic across different languages and cultures.

Future prospects for studying limericks may focus on examining them within various linguistic and cultural contexts, their specific features, and social criticism, providing impetus for multifaceted analysis and the identification of both universal and localized aspects of humor. Additionally, research on the influence of limericks on contemporary literary genres, such as comedies, feuilletons, blogs, and social media, will reveal how traditional forms of humor adapt to new media and shape modern perceptions of humor. The exploration of the psychological mechanisms of humor perception and comedic texts will deepen the understanding of human nature, emotions, and social interaction. This broad spectrum of future scholarly investigations highlights the significance of limericks not only as a genre but also as a cultural phenomenon that merits detailed study and analysis.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атарова К. Мир бессмыслиц. Лимерики, старые и новые. М. : Флинта, 2003. 98 с.
2. Антипова Г. Лінгвістичні особливості англійського каламбура. Проблеми перекладу // Мова і культура. К. : Вид. дім Д. Бураго, 2004. С. 224–230.
3. Аристотель. Поэтика. К. : Мистецтво, 1967. 136 с.
4. Барсукова В., Топачевський С. Перекладацький підхід до класифікації жартів. Житомир : електр. бібліотека ЖДУ, 2014. 6 с.
5. Барт Р. Від твору до тексту. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 2001. С. 491–496.
6. Бачинська Н. Лінгвістичні особливості англійських фольклорних текстів // Науковий вісник МГУ. 2015. С. 11–14.
7. Бахтин М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса. М. : Худ. лит, 1990. 543 с.
8. Бацевич Ф. Вступ до лінгвістичної генології. К. : Академія, 2006. 248 с.
9. Бокова П. Каламбур або гра слів // Проблеми та особливості перекладу. 2017. Вип. 27. С. 45–50.
10. Болдирева А. Мовні засоби творення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. Одеський національний університет ім. І. Мечникова, Одеса, 2007. 24 с.
11. Болдирева А. Когнітивний підхід до вивчення комічного // Записки з романо-германської філології. Одеса : Фенікс, 2007. С. 21–29.
12. Вершкова Ю. Іронія як стилістичний прийом у творах Курта Тухольського. Миколаїв : Яслав, 2011. С. 42–43.
13. Волков А. Гіпербола // Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 634 с.
14. Гонтар М. Структурно-композиційні та лінгвістичні особливості тексту німецького літературного анекдота : автореф. дисс. ... канд. філол. наук. Львів : ЛДУ ім. І. Франка, 1995. 18 с.

15. Гуськова Л., Ємець О. Прийоми перекладу українськю мовою стилістичних засобів у англomовних лімериках // Теоретичні та прагматичні проблеми перекладознавства : Зб. студентських статей. Вип. 13. Х. : НТМТ, 2012. 204 с.
16. Демурова Н. Веселая игра в лимерики // Мир бессмыслиц. Лимерики, старые и новые. М. : ОАО Радуга, 2003. С. 37–44.
17. Дерік І. До проблеми лінгвостилістичного аналізу лімериків в аспекті перекладу // Науковий вісник КНЛУ. Філологія, педагогіка, психологія. 2013. №. 27. С. 138–145.
18. Дерік І., Ірхіна Ю. Особливості відтворення мовної гри у перекладі (на матеріалі українськомовних літературних перекладів англійських лімериків) // Науковий вісник Південноукраїнського НПУ ім. КД Ушинського. Лінгвістичні науки. 2013. №. 17. С. 26–36.
19. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів : Літопис, 2001. С. 617–640.
20. Дудик П. Стилістика української мови. К. : ВЦ Академія. 2005. 368 с.
21. Єфімов Л. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.
22. Ємець О. Лімерик у стилістичному та перекладознавчому аспектах // Вісник ЖДУ ім. Івана Франка. Вип. 38. 2008. С. 125–128 : електр. версія. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/12082798.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).
23. Засоби вираження гумору у віршах для дітей і деякі аспекти їх перекладу : електр. версія. URL: https://studbooks.net/1896426/literatura/sredstva_vyrazheniya_umora_stihah_detey_nekotorye_aspekty_perevoda (дата звернення 29.10.2024).
24. Жилін Р. Гра слів в англійській мові та труднощі з перекладом на українську мову // Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інтелектуальні системи та прикладна лінгвістика». Харків : Національний технічний університет ХПУ, 2016. 148 с.
25. Іваненко С. Категоріальний статус тональності художнього тексту // Нова філологія. 2002. № 4(15). Запоріжжя : ЗДУ, 2002. С. 248–256.

26. Ільїнська А. Етнокультурні особливості створення гумористичного ефекту в жанрі ситуаційної комедії (на матеріалі англійської мови) // Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. № 16 (227), 2011. С. 5–10.
27. Карасик А. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 476 с.
28. Коваленко Л. Когнітивний аналіз англо-українського перекладу поезії нонсенсу на матеріалі лімериків Е. Ліра // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2018. №37, том 4. С. 49–51.
29. Корнієнко Л., Приходько А. Лімерик як дискурсивний жанр англomовної карнавальної культури // Тези доповідей науково-практичної конференції «Тиждень науки-2024». Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2024. С. 74–76.
30. Космеда Т. Мовна гра у системі лінгвістичних термінів // Культура слова. 1 (74). Інститут української мови НАН України, 2011. С. 137–141.
31. Кузнєцова Л. Тип тексту в дискурсі (на матеріалі англomовного анекдота) // Дискурс іноземномовної комунікації. Львів : Видавництво Львівського національного університету ім. І. Франка, 2001. С. 221–228.
32. Лактіонов Д. Реалізація антропоцентричності у фольклорних текстах малих форм // ХНУ ім. В. Каразіна. 2021. С. 143.
33. Максимов С. Практичний курс перекладу (англійська та українська мова): Навчальний посібник. К. : Ленвіт, 2006. 157 с.
34. Малащук-Вишневська Н. Поетика нонсенсу в американських віршованих текстах модернізму і постмодернізму: лінгвокогнітивний та лінгвостилістичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2014. 189 с.
35. Матійчак А. Сумний автор веселої поезії: Едвард Лір та поезія нісенітниць // Питання літературознавства : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2013. № 87. С. 7–17.
36. Монастирська Х. Засоби творення комічного у творах української та англійської художньої літератури (алегорійні пропріальні номінації) // Львівський філологічний часопис : Науковий журнал ЛДУБЖ. 2018. № 3. С. 170–174.
37. Мороховський А. Стилистика английского языка. К. : Вища шк., 1991.

272 с.

38. Нечкалюк П. Композиційна структура лімериків // Редакційна колегія ВСПУ, 2019. С. 61.

39. Пентилюк М. Культура мови і стилістика // підруч. для гімназій гуманіт. профілю. К. : Вежа, 1994. 240 с.

40. Петрова Т. Лімерик як текстове утворення // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Філологічні науки. 2013. № 34. С. 240–242.

41. Петрова Т. Національно-культурні особливості аксіологічної складової концепту «лімерик». Відповідальний редактор : Л. Марчук. 2009. С. 500.

42. Підгрушна О. Способи відтворення гумору в українському художньому перекладі // Мова і культура. 2014. Вип. 17. Т. 3. С. 329–334 : електр. версія. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2014_17_3_53 (дата звернення 10.10.2024).

43. Підпалій А. Особливості форми «вірша в прозі» в модерністичній українській поезії // Слово і час. 2003. № 11. С. 32–39.

44. Попова І. Нонсенс як принцип організації поетичних творів Е. Ліра // Вісник ЖДУ ім. Івана Франка. 2004. № 16. С. 157–160.

45. Практичний переклад з англійської мови: навч. Посібник. Хмельницький: ХНУ, 2007. 215 с.

46. Приходько А. Прагмасемантична організація текстів дискурсивного жанру «державний гімн»: англійсько-німецькі паралелі // Англістика та американістика. Дніпро : Ліра, 2024а. Вип. 21. С. 42–55.

47. Приходько А. Концептосистема німецькомовних текстів дискурсивного жанру «державний гімн» // Лінгвістичні студії. Вінниця : ДонДУ ім. В. Стуса. 2024б. Вип. 47. С. 101–113.

48. Прохватило О., Ємельянова О. Когнітивно-прагматичне підґрунтя гумористичного ефекту лімериків. Сумський державний університет, 2017. С. 52–53.

49. Риторичне питання // Бібліотека української літератури : електр. версія. URL : <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2823-ritorichnezapitannya> (дата

звернення 01.09.2024).

50. Рюмина М. Тайна смеха или эстетика комического. М. : Знак, 1998. 251 с.

51. Савченко Ю. Прагмалінгвістичні моделі німецького анекдоту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 1994. 15 с.

52. Самохіна В. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії і США : текстуальний та дискурсивний аспекти : автореф. дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2010. 38 с.

53. Самохіна В. Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США. Харків : ХНУ ім. В. Каразіна, 2012. 360 с.

54. Семків Р. Іронічна структура: типи іронії в художній літературі. К. : Академія, 2004. 135 с.

55. Соколова М., Тихонова И., Тихонова Р. Теоретическая фонетика английского языка. Дубна : Феникс+, 2010. 192 с.

56. Сниховська І. Механізми, засоби та прийоми мовної гри в сучасній англійській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2005. 72 с.

57. Тараненко О. Гра слів : електр. версія. URL : <http://kulturamov.uiv.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine50-10.pdf> (дата звернення 28.10.2024).

58. Федоренко Л. Вербальна репрезентація комічного у драматичному дискурсі Ф. Дюрренматта : автореф. дис. канд. філол. наук : 10. 02. 04. Харків, 2012. 20 с.

59. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. М. : Республика, 1995. 288 с.

60. Чекан Н. Метафора в світлі теорії пізнання : електр. версія. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perspekt_2015_1_24 (дата звернення 01.09.2024).

61. Чумейко О. Мовні засоби творення комічного в сучасній українській поезії (на матеріалі творів другої половини XX століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2007. 203 с.

62. Шапошник О. Література абсурду в сучасному перекладознавстві // Південний архів : Філологічні науки : зб. наук. праць / ред. О. Мішуков. Херсон :

Вид-во ХДУ, 2009. Вип. 46. С. 100–104.

63. Швачко С. Фреймове моделювання концептів на матеріалі паралельного корпусу паремій // Філологічні трактати. 2016. Т. 8, № 1. С. 69–78.

64. Швачко С. Малі тексти англomовного художнього дискурсу: типологічні аспекти : матеріали III-ї міжнародної науково-практичної конференції // НТУУ «КПІ». К. : Кафедра, 2016. С. 80–82.

65. Щербина А. Жанри сатири і гумору // Нарис. К. : Дніпро, 1977. 136 с.

66. Шонь О. Мовностилістичні засоби реалізації гумору, іронії і сатири в американських коротких оповіданнях : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2003. 23 с.

67. Abdibayev A. Automating the Detection of Poetic Features: The Limerick as Model Organism // Proceedings of the 5th Joint SIGHUM Workshop on Computational Linguistics for Cultural Heritage, Humanities and Literature. 2021. С. 80–90.

68. Attardo S. Linguistic Theories of Humor. NY : Mouton de Gruyter. 1994. 426 p.

69. Baker M. In Other Words. A Coursebook on Translation. Oxford : Routledge, 2006. 317 p.

70. Belknap G. History of the Limerick // The Papers of the Bibliographical Society of America, 1981, Vol. 75, Issue 1, pages 1–32 : електр. версія. URL : <http://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/pbsa.75.1.24302809> (дата звернення 16.09.2024).

71. Bibby C. The Art of the Limerick. L. : Research, 1978. 276 p.

72. Borecky V. Teorie Komiky. Praha : Hynek, 2000. 210 p.

73. Chiaro D. The Language of Jokes: Analysing Verbal Play. NY : Routledge. 1992. 129 p.

74. Crystal D. Language Play. Chicago : University of Chicago Press, 2001. 249 p.

75. Dijk T. van. Discourse, Power and Access In: Texts and Practices // Readings in Critical Discourse Analysis. NY : Routledge, 1996. P. 84–104.

76. Fowler R. On Critical Linguistics In: Texts and Practices // Readings in Critical Discourse Analysis. NY : Routledge, 1996. P. 3–14.

77. Helmers H. *Lyrischer Humor. Strukturanalyse und Didaktik der Komischen Versliteratur*. Stuttgart : Klett, 1971. 256 S.
78. Hourigan N. *Understanding Limerick: Social Exclusion and Change*. Cork : Cork University Press, 2011. 316 p. : електр. версія. URL : <https://doi.org/10.1353/book13404> (дата звернення 10.03.2024).
79. Knox N. *The Word Irony and its Context*. North Carolina : University Press. 1961. 258 p.
80. Kobyakova I. Verbalization of Humorous Texts // *In the Beginning there was the Word: History and Actual Problems of Philology and Linguistics*. London : IASHE, 2013. С. 31–32.
81. Lamplugh W. *The Geology of the Country Around Limerick*. Dublin: HM Stationery Office, 1907. 118 p.
82. Partridge E. *The Nonsense Words by E. Lear and L. Carroll* : електр. версія. URL : http://www.Nonsense_literature.com (дата звернення 15.03.2024).
83. Rose M. *A Parody / Meta-Fiction. An Analysis of Parody as a Critical Mirror to the Writing and Reception of Fiction*. London : Croom Helm. 1979. 201 p.
84. Tigges W. *An Anatomy of Literary Nonsense*. Amsterdam : Rodopi. 1988. 293 p.
85. *Topsy-Turvy World. English Humour in Verse*. М. : Progress Publishers, 1974. 328 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ І ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

86. Кузьменко В. *Словник літературознавчих термінів*. К. : Український письменник, 1997. 230 с.
87. СІС: *Словник іншомовних слів* : електр. версія. URL : <https://slovnik-inshomovnih-sliv.slovaronline.com> (дата звернення 27.10.2024).
88. ЛЕ: *Літературознавча енциклопедія* : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. Ковалів. К. : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А Л. 608 с.
89. ЛСД: *Літературознавчий словник-довідник* / за ред. Р. Гром'яка, Ю.

Коваліва, В. Теремка. К. : ВЦ «Академія», 2007. 752 с.

90. ССУМ: Словник сучасної української мови: в 11-ти т. Т. 4. К. : Наукова думка, 1973. 839 с.

91. ФЕ: Философская энциклопедия: в 5 т. / [гл. ред. Ф. Константинов]. Т. 2. М. : Сов. энциклопедия, 1962. 576 с

92. CaD: Cambridge Dictionary : електр. версія. URL : <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення 17.04.2024).

93. CoD: Collins Dictionary : електр. версія. URL : <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/pun> (дата звернення 17.04.2024).

94. MD: Macmillan Dictionary : електр. версія. URL : <http://www.macmillandictionary.com> (дата звернення 02.02.2024).

95. OCEL: The Oxford Companion the English Literature. Oxford : University Press, 2000. 1184 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

96. Вікіпедія : електр. версія. URL : [http://en.wikipedia.org/wiki/Limerick_\(poetry\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Limerick_(poetry)) (дата звернення 04.02.2024).

97. Лір Е. Лімерики : електр. версія. URL : <http://lir.ramot.ru/limeriki.htm> (дата звернення 04.02.2024).

98. Мокровольський О. Небилиці Е. Ліра. К. : Веселка, 1980. 79 с.

99. Позаяк Ю. Шедеври. Вибрані вірші. К. : В.І.М.А., 2013. 240 с.

100. English Absurd Poetry. Limericks / укл. Т. Єременко, О. Геркєрова, О. Трубіщина. Одеса, 2018. 50 с.

101. Lear E. The Book of Nonsense : електр. версія. URL : <http://www.nonsenselit.org/Lear/BoN/bon010.html> (дата звернення 07.02.2024).

102. Partridge E. The Nonsense Words of Edward Lear and Lewis Carroll. In: Here, There and Everywhere, London, 1950, P. 162-188.

103. The Mammoth Book of Limericks / ed. by G. Rees. L. Philadelphia: Running

Press, 2008. 589 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Преферентні стилістичні фігури

(використовувані в лімератиках)

	Стилістині фігури	Кількість вживань	
		Абсол.	Віднош.
Фонетичні фігури			
1	Алітерація	56	21%
2	Асонанс	47	16%
3	Консонанс	32	12%
4	Ономатопея	15	5%
Лексико-семантичні фігури			
5	Метафора	10	3%
6	Персоніфікація	7	2%
7	Гіпербола	12	5%
8	Епітет	51	18%
9	Симілі	8	3%
10	Іронія	19	4%
Синтаксичні фігури			
11	Анафора	11	3%
12	Епіфора	7	2%
13	Епізефіра	2	1%
14	Риторичне питання	12	5%
	Разом	289	100 %

Додаток Б

Відсоткове співвідношення використаних метафор у лімериках

Вихідні дані до діаграми

	Вид метафори	Кількість вживань	
		Абсол.	Відносн.
1	Індивідуально-авторські метафори	25	46%
2	Персоніфіковані метафори	19	31%
3	Образні метафори	12	23%
	Разом	51	100%

Додаток В

Частиномовна репрезентація гіперболи

Вихідні дані до діаграми

	Гіпербола	Кількість вживань	
		Абсол.	Відносн.
1	утворена прислівниками	84	58%
2	утворена займенниками	38	23%
3	утворена іменниками	16	10%
4	утворена прикметниками	14	9%
	Разом	152	100%

Співвідношення позитивно / нейтрально забарвлених гіпербол

Вихідні дані до діаграми

	Види конотації	Кількість вживань	
		Абсол.	Відносн.
1	Позитивна конотація	35	63%
2	Нейтральна конотація	25	37%
	Разом	60	100%

Додаток Г

Різновиди риторичних питань та % уживаності в лімериках

Вихідні дані до діаграми

	Риторичні питання	Кількість вживань	
		Абсол.	Відносн.
1	Загальні риторичні питання	41	64%
2	Риторичні питання-пропозиції	16	25%
3	Риторичні питання для вираження емоцій	7	11%
	Разом	64	100%

Додаток Д
Тези доповіді на конференції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2024
Гуманітарний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів, викладачів, науковців,
молодих учених і аспірантів
15–19 квітня 2024 року

Електронне видання на DVD-ROM

Запоріжжя • НУ «Запорізька політехніка» • 2024

УДК 001
Т39

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Національного університету «Запорізька політехніка»
(протокол № 10 від 04.06.2024 р.)*

Упорядник: Ірина БОНДАРЕВИЧ, канд. філос. наук, доцент

Редакційна колегія:

Вадим ШАЛОМЄСВ, д-р техн. наук, професор, (відпов. ред.)
Олексій КУЗЬКІН, д-р техн. наук, професор;
Василь ГЛУШКО, канд. техн. наук, доцент;
Олександр КЛИМОВ, канд. техн. наук, доцент;
Микола АНТОНОВ, канд. техн. наук;
Віра САВЧЕНКО, канд. техн. наук, доцент;
Наталія ФУРМАНОВА, канд. техн. наук, доцент;
Микола КАСЬЯН, канд. техн. наук, доцент;
Владислав КОРОЛЬКОВ, канд. екон. наук, професор;
Микола ДЄДКОВ, канд. іст. наук, доцент;
Олена ВАСИЛЬЄВА, д-р екон. наук, професор;
Ірина ПУЩІНА, канд. пед. наук, доцент;
Юрій ФІЛЕЙ, канд. юр. наук, професор;
Таїсія ГАЙВОРОНСЬКА, канд. філос. наук, доцент;
Михайло БРИКОВ, д-р техн. наук, професор;
Наталія ВИСОЦЬКА, начальник патентно-інформаційного відділу;
Наталія САВЧУК, начальник редакційно-видавничого відділу;
Сніжана ВИЧУЖАНІНА, керівник відділу наукової роботи студентів;
Юлія ЧУШКІНА, провідний фахівець відділу наукової роботи студентів

Т39 Тиждень науки-2024. Гуманітарний факультет. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 15–19 квітня 2024 р. [Електронний ресурс] / Редкол. : Вадим ШАЛОМЄСВ (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2024. – 380 с. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.

ISBN 978-617-529-459-8

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, що здійснюються викладачами і студентами Гуманітарного факультету Національного університету «Запорізька політехніка». Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців

УДК 001

ISBN 978-617-529-459-8

© Національний університет
«Запорізька політехніка»
(НУ «Запорізька політехніка»), 2024

<i>Каширіна І. В.</i> ПАРАТЕКСТИ В АСПЕКТІ ТРАНСЛЯЦІЇ	72
<i>Приходько А. М., Корнієнко Л. В.</i> ЛІМЕРИК ЯК ДИСКУРСИВНИЙ ЖАНР АНГЛОМОВНОЇ КАРНАВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ	74
<i>Кузнєцова І. В., Бондарєва А. І.</i> КОГНІТИВНА ПАРАДИГМА У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	76
<i>Кузнєцова І. В., Гринькова Т. Ю.</i> АНГЛОМОВНІ МЕТАФОРІЧНІ ТЕРМІНИ	78
<i>Куц Е. О., Балабанов Р. І.</i> ГЕТЕРОГЕННИЙ ХАРАКТЕР АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ БОКСУ	81
<i>Хавкіна О. М., Білякова Г. Є.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ РЕАЛІЙ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	82
<i>Хавкіна О. М., Холоста О. В.</i> КСЕНОФОБИЯ У ЛІНГВІСТИЦІ	83
<i>Лут К. А., Дорофєєва С. Є.</i> СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ФРАНЦУЗЬКОЮ МОВОЮ	86
<i>Лут К. А., Бочарська А. П.</i> АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ НА ПРИКЛАДАХ З ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ	88
<i>Костенко Г. М., Панасенко Д. К.</i> КОНТЕНТ-АНАЛІЗ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	90
<i>Костенко Г. М., Трубарова М. О.</i> СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	92
<i>Тарасенко К. В., Куряченко А. Д.</i> «ФОРМУЛЬНА» ПРИРОДА АНГЛОМОВНОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ	94
<i>Підгорна А. Б., Стаценко М. А.</i> ЯПОНСЬКІ ТЕРМІНИ В ЛІТЕРАТУРІ З ЛІН-МЕНЕДЖМЕНТУ	96
<i>Лещенко Г. А., Мегрелішвілі М. О.</i> АНГЛІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	98

складній єдності та взаємодії, повинен вдаватися до критики та історії з метою виявлення можливостей металітературного дискурсу, що призведе, у свою чергу, до якомога більшої кількості узагальнень, а отже, в історичному часі, трансцендентні елементи, з яких утворено тканину паратексту й тексту, будуть утворювати все нові й нові комбінації, розвертаючи трансформацію перекладача в зворотньому напрямку, від *homo legens* до *homo ludis*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кійко Ю. Є. Німецько-українські паралелі в інформаційних медіа жанрах: фрактальний підхід [Текст] / Ю. Є. Кійко. – Чернівці : ВД «Родовід», 2016. – 392 с.
2. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики) [Текст] / А. М. Науменко. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 416 с.
3. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі [Текст] / О. В. Ребрій. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.

УДК 811.111'42:394.25

Приходько А. М.¹, Корнієнко Л. В.²

¹ д-р філол. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-313м НУ «Запорізька політехніка»

ЛІМЕРИК ЯК ДИСКУРСИВНИЙ ЖАНР АНГЛОМОВНОЇ КАРНАВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Лімерик (Л) – етноспецифічний літературний жанр, характерний лише для англійської лінгвокультури. Сформувавшись приблизно у XVII ст. як форма усної народної творчості на території Ірландії та поширившись у такому своєму амплуа на всю Велику Британію, лімерик сьогодні являє собою короткоформатний віршований твір комічного, призначений для використання в карнавальній дискурсії [1, с. 7]. На відміну схожих з ним (за форматом і сміховим ефектом) російських частівок, лімерики є не чотирьох-, а п'ятирядковими віршами з особливою метрикою, де римуються перший, другий і п'ятий рядки, а також третій і четвертий (метричний алгоритм ААВВА).

Специфічна п'ятирядкова віршована структура лімериків є ключовим фактором їхньої впізнаваності. Він же відбиває їх когнітивну структуру, що задається «усіченим» фреймом, що складається із трьох слотів: «ХТО – ЩО РОБИТЬ – ЯК». у першому рядку говориться, хто такий герой вірша і звідки він, у другому – що він зробив, а далі – що з цього вийшло. Пор.:

<i>There was an Old Man of Dundee,</i>	<i>Один милий дідошок з Данді</i>
<i>Who frequented the top of a tree;</i>	<i>Соту ніч ночував на вербі.</i>
<i>When disturbed by the crows,</i>	<i>Ой закрикали круки!</i>
<i>He abruptly arose,</i>	<i>Взяв дід голову в руки</i>
<i>And exclaimed, 'I'll return to</i>	<i>Та як крикне: Вертаюсь в Данді!</i>
<i>Dundee.</i>	

У першому слоті ХТО (перший рядок Л) оголошується дійова особа – підмет, оформлений іменником або з іншим іменниковим означенням (*Old Man with a flute, Old Man with a beard, Old Man with a nose*), або з локальним означенням (*Old Lady of Chertsey, Old Man of Kilkenny an Old Man in a tree*), які проголошуються їх ідентифікаційними властивостями [2]. У ЩО-РОБИТЬ-слоті (2-й, 3-й, 4-й рядки) обігруються справи та вчинки дійової особи, зазвичай алогічні, абсурдні та чудернацькі. Цей слот є джерелом комічного, а ЯК-слот (5-й рядок Л) завершує оформлення комічного. В ньому міститься інформація про те, що все з цього вийшло.

Закорінений у слотах ХТО і ЩО РОБИТЬ, механізм продукування гумору в лімериках реалізується завдяки специфічному використанню певних стилістичних фігур, спрямованих на створення комічного ефекту. Часто автори лімериків вдаються до каламбурів, алітерації, фоносамантики та інших засобів мовної гри для досягнення жартівливого ефекту. Крім того, лімерики часто містять іронію та пародію на відомі теми чи літературні жанри [1, с. 16]. У такий спосіб лімерики виступають характерним представником гумористичного жанру, специфічно властивому лише англійській сміховій культурі.

Лінгвостилістичне аранжування лімериків у англomовному карнавалному дискурсі поєднує жанрові, стилістичні, лексичні, морфологічні та фоностилістичні засоби. Разом вони сприяють створенню унікального гумористичного образу лімерика, який відрізняється своєрідністю та специфічністю в англійському мовному та культурному контексті [3, с. 112].

Уособлюючи гумор і комічність, лімерики можуть відтворювати певні культурні цінності, змінюючи їхню інтерпретацію крізь призму гротеску та карнавального світовідчуття. Дослідження лімериків відкриває багатоцінний світ характерних ритмів, непередбачуваних кінцівок і виразного гумору. Цей жанр, викликаючи посмішки та роздуми, вражає своєю майстерністю та можливістю висловити ідеї у стислій, але яскравій формі. Лімерики стали не тільки засобом для розваг, але й важливим об'єктом вивчення для розуміння культурної спадщини та еволюції літературних жанрів. Поглиблене дослідження цієї

віршованої форми дозволить краще зрозуміти та оцінити вплив гумору на мову та сприйняття його суспільством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Єременко Т. English Absurd Poetry. Limericks [Текст] / Т. Єременко. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2018. – 50 с.
2. Лір Е. Лімерики [Текст] / Е. Лір. – [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://lir.ramot.ru/limeriki.htm> (Дата звернення 10.04.23).
3. Rees G. The Mammoth Book of Limericks [Text] / G. Rees. – Philadelphia : Running Press, 2008. – 589 p.

УДК 811.111'37'42

Кузнецова І. В.¹, Бондарева А. І.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-311 НУ «Запорізька політехніка»

КОГНІТИВНА ПАРАДИГМА У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Когнітивістика не є молодого наукою. Її початки можна відслідковувати в давньогрецьких філософських текстах, де було сформульовано численні проблеми теорії пізнання. Когнітивна лінгвістика виникла у середині 60-х років ХХ століття завдяки дослідженням вчених, таких як А. Вежбіцкая [5], Дж. Лакофф [4] та інших. Тривалий час дослідження в галузі когнітивної лінгвістики були різноманітними дискретними програмами, які погано або зовсім не були пов'язані одна з одною. Однак більшість цих досліджень об'єднує зосередженість на зв'язку між мовними знаннями і сприйняттями, думками, поведінкою та практичною діяльністю суб'єкта, а також на формах відображення реального світу мовою через поняття, ідеї, образи та уявлення, зумовлені суб'єктивним та етнічним контекстом.

У контексті когнітивної науки людська поведінка розглядається як результат знань, а отже, те, як ці знання набуваються, зберігаються та репрезентуються у свідомості людини, є предметом дослідження. За думкою О. І. Вовк науковці досліджують різні аспекти управління знаннями, проте проблема оволодіння знаннями в процесі навчання іноземній мові ще не була остаточно вирішена [1, с. 117].

Отже, когнітивна лінгвістика – це галузь, яка розглядає мову як загальний когнітивний механізм. Її центральним завданням є опис і пояснення внутрішніх когнітивних структур і динаміки мовців і слухачів.